

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sven Houmøller
MED FLID, KUNST OG VAND

Udgivet af Københavns Brandvæsen
i anledning af 100-års jubilæet

København 1970

Indhold

Forord	9
Indledning	11
Brandvæsenet i København indtil 1870	15
Tiden 1870-1930	51
30'erne, verdenskrig og besættelse	66
Efterkrigstiden	75
Ambulancetjenesten	84
Røgdykkertjenesten	88
Meddelelsetjenesten	91
Pionertjenesten	95
Brandskolen	98
Større brande og katastrofer 1930-1970	100
Brandkorpsets ofre	107
Assistance uden for hovedstaden	111
Brandvæsenet og offentligheden	113
Kong Christian IX's hæderstegn	120
Det faste personel 1870-1970	123
Brandfolkenes foreninger	126
Legater	128
Brandvæsenets uniformer før og nu	135
Tidstavle	161
Nogle bemærkelsesværdige brande 1870-1970	183
Bibliografi	202
Noter	207
Illustrationsfortegnelse	216

I anledning af hundredårsdagen for oprettelsen af *Københavns Brandvæsen* som kommunal institution den 1. august 1870 er det mig en glæde at udsende denne bog til en række offentlige institutioner, enkeltpersoner og til samtlige ved brandvæsenet – såvel nu som tidligere – ansatte, og til hvilken man har modtaget de fornødne midler fra byens styre, hvorfor jeg på brandvæsenets vegne takker.

Bogen er herudover ved et særligt bidrag fra Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen forsynet med en række farveplancher og andet interessant billedmateriale, der ikke tidligere har været publiceret. Jeg bringer Københavns Brandvæsens tak herfor i erindring om brygger Jacobsens indsats og betydning for udarbejdelse og vedtagelse af Københavns – endnu gældende – brandlov af 15. maj 1868, der var forudsætningen for oprettelsen af det nye, professionelle, kommunale brandkorps, som vi nu hundrede år efter – med stolthed – kan fastslå, at byens borgere kender og anerkender i det daglige liv.

Juli 1970.

JAN AMMITZBØLL

Forord

I 1931 udgav Københavns Brandforsikring ARTHUR G. HASSØ's bredt anlagte og meget omfattende »Københavns Brandvæsens Historie«. Nærværende jubilæumsskrift er derfor primært anlagt som en skildring af udviklingen 1930-1970, idet der dog også gives et resumé af tiden indtil 1930, ligesom forbindelsen med fortiden er knyttet gennem bogens titel, som er hentet fra den gamle korpsfanes fromme indskrift: »Næst Gud med Flid, Kunst og Wand Ildens Kræfter dempes kan.«

En hjertelig tak skal rettes til brandchef JAN AMMITZBØLL og kontorchef K.J. KEJSER for værdifuldt samarbejde ved bogens tilrettelæggelse og ved gennemlæsning af manuskriptet. En ikke mindre varm tak skylder jeg bibliotekar A. FROLOFF og brandmester L. KRØNER, som med enestående hjælpsomhed har fremskaffet det fornødne materiale, herunder udarbejdelse af tidstavlen og oversigten over større brande. Endvidere takker jeg Det kgl. Bibliotek, Københavns Brandforsikring A/S, Københavns Bymuseum og Københavns Rådhusbibliotek, som velvilligt har stillet billedmateriale til rådighed, samt museumsassistent LARS AMMITZBØLL, der har været behjælpelig med tilvejebringelsen af de gamle illustrationer af uniformer.

København, juli 1970.

SVEN HOUMØLLER

Indledning

Af den historieskrivning, som har fundet sted gennem årtusinder, fremgår det tydeligt, i hvor høj grad ilden har været medvirkende til at bestemme menneskets daglige tilværelse og levevilkår – både på godt og ondt. Ved at tage ilden i sin tjeneste skaffede mennesket sig lys og varme, men vogtede man den ikke med den største agtpågivenhed, risikerede man let, at den tog magten fra mennesket, der som regel var hjælpeløst over for dens hærgen. Ilden blev således også den store ødelægger, som gang på gang lagde byer i aske. Ved hjælp af ilden straffede himlen tillige menneskene, når det behøvedes. I den græske mytologi var det Zeus, der rådede over lynet, ligesom det her i Norden var Tor, og i 1. Mosebog hedder det: »Herren lod regne over Sodoma og Gomorra svovl og ild.«

Når ilden fik så let spil, skyldes det for os i dag at se mange nærliggende årsager, herunder først og fremmest de letfængelige byggematerialer som tømmer og stråtage, den ofte alt for tætte bebyggelse og vanskelighederne ved at skaffe vand hurtigt nok og i tilstrækkelige mængder. En tilsyneladende uskyldig lille brand kunde derfor i løbet af ganske kort tid tage fart og brede sig til nabohusene, og inden man så sig for, kunde hele gader og kvarterer stå i flammer, således som man oplevede det i København ved de store ildebrande i 1728 og 1795. Det er derfor intet under, at ildebrand var en af de ting, man frygtede mest af alt, og

at man uden skånsel straffede den eller de skyldige. Ildspåsættelse medførte uvægerligt dødsstraf, hvilket er i fuld overensstemmelse med datidens straffebestemmelser, men ret så ubarmhertigt synes bestemmelsen i den københavnske vedtægt om ildebrand af 3. juni 1549 [1], at den eller de ved hvis uforsigtighed branden er opstået »straks uden al Naade skulle kastes ind i Ilden efter Privilegiernes Lydelse«. Det er ganske på linje med, hvad der skete i Århus ved den store ildebrand 1541, hvor den mand, i hvis hus ilden var opstået, blev gjort æreløs og først fik sin ære igen, da den, der var skyld i branden, var blevet henrettet [2].

Disse meget rigoristiske straffeforanstaltninger viser med al ønskelig tydelighed, hvilken hjælpeløshed man følte over for ildebrande, som derfor for enhver pris måtte undgås.

Angsten for brand og den naturlige afsky for ildspåsættelse er adskillige gange i tidens løb med held blevet udnyttet i det politiske magtspil. Som et par yderpunkter kan nævnes Roms brand år 64 f.K. og Rigsdagsbranden i Berlin 1933, der begge gav magthaveren anledning til at tillægge modstanderne skylden herfor, og på dette grundlag begyndte Nero forfølgelsen af de kristne, medens Hitler sendte kommunisterne i koncentrationslejre.

Den menneskelige opfindsomhed bliver som bekendt ikke altid anvendt i det godes tjeneste. Man fandt da også hurtigt ud af, at ilden var et ypperligt krigsvåben og anvendte bl.a. gloende kugler, der altså blev forløbere for de moderne brandbomber, som jo med stor effektivitet blev benyttet under 2.verdenskrig. Københavns indbyggere kom til at stifte nærmere bekendtskab hermed under den svenske belejring 1658-59 og det engelske bombardement 1807. Men i krigstid blev ilden tillige anvendt i defensen for at forhindre angriberen i at nyde fordel af byer eller dele heraf, som forsvaret havde måttet opgive. Dette var således tilfældet i 1658, da Karl X Gustav med sin hær

Den virksomste af de 30000 Venner, som ranede den Danske Flaade

fra Korsør nærmede sig den danske hovedstad og i Rødovre så dens flammende forstæder, medens københavnerne koncentrerede sig om forsvaret inden for voldene. Og som verdenshistoriens berømteste eksempel på denne form for forsvar skal da også nævnes Napoleons indtog i det flammende Moskva 1812.

Cathcarts og Gambiers Triumfsindtog i London efter Toget til Kjöbenhavn!

(Se Dagen N° 791 för 1807.)

Brandvæsenet i København indtil 1870

Som tidligere nævnt var mulighederne for at bekæmpe ilden kun små, og ofte var nedrivning af det brændende hus og nabohusene den eneste udvej for at undgå storbrand. Det synes derfor ganske ejendommeligt, at myndighederne ikke langt tidligere, end tilfældet var, sørgede for at organisere et brandvæsen, som man dog havde haft allerede i det gamle Rom, men på dette punkt adskilte Danmark sig ikke fra det øvrige Europa, hvorfra man også har talrige beretninger om store ildebrande. Vel havde København fået sine første bestemmelser vedrørende ildebrand allerede i biskop Jens Krags stadsret af 29. januar 1294, og disse blev selvsagt fulgt op af senere vedtægter, men fælles for dem alle er, at der nok gives regler for, hvorledes man skal forholde sig i tilfælde af brand, medens man savner retningslinier for den rent organisatoriske ordning. Iøvrigt begrænsede man sig til i tidens løb at udstede en række bestemmelser af præventiv art, såsom skærpe af reglerne for byggeri, herunder forbud mod lerklinede vægge og stråtage, endvidere krav om opstilling af slukningsmateriel og om halvårlig skorstensfejning. Af meget væsentlig betydning for byggeriets forbedring var oprettelsen af »Kjøbenhavns Brandforsikring« 1731, som må betragtes som en direkte følge af den store brand 1728. Dette nye selskabs forsikringsbestemmelser favoriserede nemlig de murede huse, således at det brandfarlige bindingsværksbyggeri snart døde hen.

Initiativet til oprettelsen af et tidssvarende brandvæsen skulde imidlertid ikke komme fra myndighederne, men fra privat side. Norges statholder, generalfeltmarskal Ulrik Frederik Gyldenløve, der i 1679 vendte tilbage til København, havde i sit følge en mand ved navn HERMAN GARDING. Han, der var tysker af fødsel, men nu premierløjtnant ved Bergens Frikompagni, havde kendskab til den hollandske opfindelse af brandslanger i forbindelse med sprøjter, og han fremkom 1685 med et forslag om en yderligere forbedring og udbygning af dette system med henblik på dets anvendelse i København. Dette medførte, at Kong Christian V efter anmodning af politimester KLAUS RASCH 9. januar 1686 nedsatte en kommission til at undersøge hovedstadens slukningsredskaber. Kommissionen synes at have været positivt indstillet over for Gardings forslag, eftersom kongen 17. april 1686 udnævnte Garding til branddirektør i København. Kort efter rejste Garding til Holland, hvor han indkøbte 8 moderne brandsprøjter, hvoraf de 7 var fuldt udstyret med slanger og andet tilbehør. Da det tekniske materiel således var i orden, indsatte kongen 9. juli 1687 en »hoveddirektion for brand-, lygte- og vægtervæsenet«, som skulde tilrettelægge og lede det organisatoriske, og denne dato betragtes derfor som institutionen Københavns Brandvæsens oprettelsesdag.

Selv om man hermed var nået et langt stykke frem, var forholdene dog langt fra ideelle. Når der udbrød ildebrand, mødte ikke blot branddirektøren, som naturligt var, men tillige politimesteren og stadshauptmanden, hvilket vel heller ikke kunde synes urimeligt, men som alt for ofte medførte kompetencestridigheder. Dette har sikkert været medvirkende til, at titlen branddirektør 1704 ændredes til brandmajor, hvorved han kom til at rangere med militæret. I forvejen havde man i brandkorpset officers- og underofficerstitler som kaptajn, løjtnant og fænrik. Opbygningen

Facaden til St. Nicolai's Vagt-Tårn.

pag. 61. Plade 31.

Nicolai kirketårn

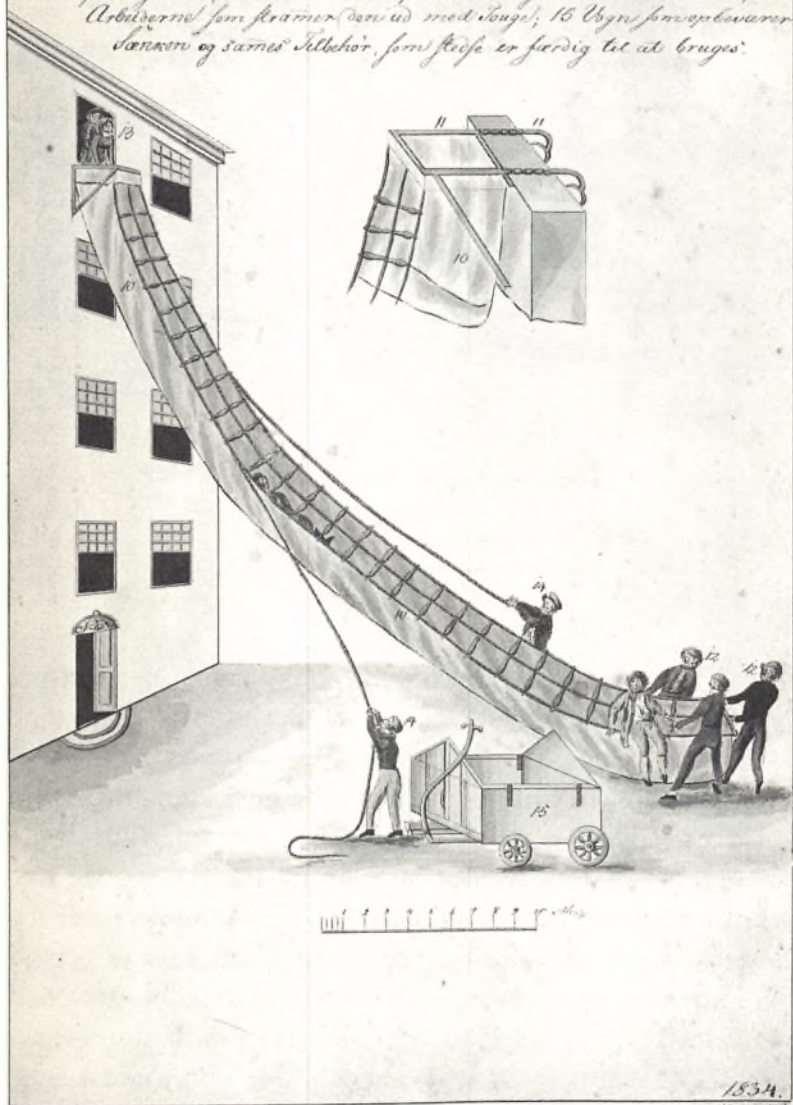
af korpset havde iøvrigt ligesom borgervæbningen militært tilsnit, hvilket muligvis skyldes, at militæret var stærkt repræsenteret i hoveddirektionen. Den militære ånd og tone holdt sig da også længe efter, at brandvæsenet var blevet en kommunal institution, og når brandchefens cirkulærer og meddelelser til brandvæsenets personale i dag, 100 år efter, stadig kaldes »korpsbefalinger«, ser vi her den sidste rest af militæret.

Rent teknisk magtede man stadig ikke opgaven, hvilket tydeligt viste sig ved flere lejligheder, som dog hver gang gav anledning til mindre forbedringer. Da brandvæsenet under en brand på Christianshavn 1804 heller ikke fungerede tilfredsstillende, mistede kronprinsregenten – den senere Frederik VI – tålmodigheden og afæskede Danske Kancelli en forklaring, hvilket 1805 medførte nedsættelsen af en kommission til undersøgelse af brandvæsenets forhold. Kommissionen kom til det resultat, at brandvæsenet trængte til en lang række forbedringer, hvortil udgifterne blev anslået til ca. 85.000 rdlr. Endvidere fremsatte kancelliet forslag om, at den i 1687 nedsatte hoveddirektion vedrørende brand-, lygte- og vægtervæsenet, som i 1714 havde fået sit arbejdsområde udvidet til også at omfatte vandvæsenet, blev delt i en brandkommission og en vandkommission. Regeringen tiltrådte begge forslag, og de forbedringer, som fulgte heraf, var i høj grad medvirkende til, at brandvæsenet indlagde sig så store fortjenester under bombardementet 1807. Den goodwill, der ved denne lejlighed blev opnået, og erkendelsen af nødvendigheden af at have et effektivt brandvæsen medførte, at myndighederne var imødekommende over for dettes modernisering og udbygning, som indførtes ved et nyt reglement 1818.

Efter bombardementet fik brandvæsenet overladt ruinerne af Nicolai Kirke, som brændte 1795, til opbevaring af slukningsmateriel og tårnet som vagttårn i tilfælde af

Rednings Sar.

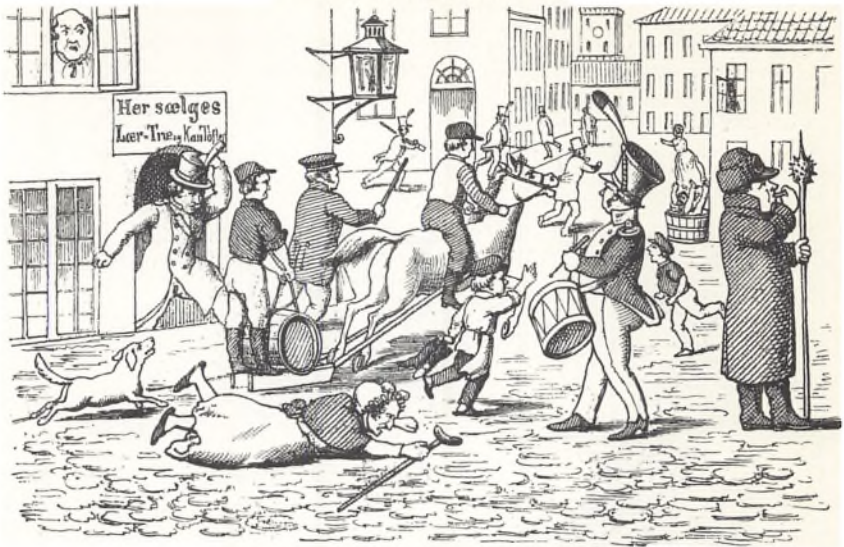
10 Sar eller Stige af Læder, placeret ved Uindriet, 11 Sækkens Aabning med dens Kræmper, seet mere i detalj, 12 Arbejdernes som holder Sar, 13 Svædens husepaa mans gaard ind i Sækken; 14 Arbejdernes som strammer den ud med Søjler; 15 Ugen som vasker Sækkens og samer Tilbehør, som skejs er færdig til at bruges.

1834.
J. Møller

Moderne redningsmateriel – i 1834

Brandalarm.

Den Vagter stander i sit Væb,
Brand han brøler og gjør Kommer,
Det klemter stot i Taarnets Top,
Sprøjterne komme i fuld Galop.
Julia, Julia o. s. v.

brand, idet man herfra havde overblik over byen. 1820 påbegyndte man en restaurering af det stærkt medtagne tårn efter forslag af brandmajor H.C.SCHMIDT, og her fik brandvæsenet til huse i de næste par menneskealdre.

Da hovedstaden i første halvdel af det 19. århundrede voksede med rivende hast og man naturligvis tog de nye tekniske fremskridt i brug, fik dette også konsekvenser for brandvæsenet. Revolutionerende var således åbningen af det kommunale vandværk 1859, hvorved man fik mulighed for at forbinde brandslangerne med trykvandsledningerne. Byens vækst medførte også, at man 1860 oprettede 6 faste brandvagter fordelt i de forskellige kvarterer, og for at sikre hurtig hjælp blev disse vagtstationer forbundet med hinanden ved hjælp af det nye tekniske vidunder: telegra-

Blind Alarm.

Brandfolkene:

«Lang i, hang i, hang bare i,
Nå sprøjte vi, nå sprøjte vi.»

En Kone fra Hjalderen:

«Min Gud! her er jo ingen ild,
Det kan en Smule ryge vil.»

fen. Nicolai Kirketårn blev hovedstation og fungerede som sådan indtil en til dette formål specielt opført og indrettet bygning blev taget i brug 1892. Denne er som bekendt stadig i brug.

Disse faste brandvagter var alle beliggende inden for voldene, men i 1865 oprettedes desuden 3 på »broerne« (Vesterbro, Nørrebro og Østerbro), ligesom man installerede en brandtelegraf på Trianglen. I 1867 blev der truffet aftale med det nyoprettede kommunale brandvæsen på Frederiksberg om gensidig hjælp mellem stationerne på Gasværksvej og i Pile Allé, som samtidig blev forbundet telegrafisk.

Til trods for 1850'ernes fremskridt var der dog en del, som ikke syntes, at brandvæsenet holdt trit med byens ud-

vikling. 26. januar 1862 rejste indehaveren af Carlsberg, brygger, kaptajn J.C.JACOBSEN i Folketinget den forespørgsel til justitsministeren, om denne vilde lade udarbejde og forelægge Rigsdagen udkast til en ny, fuldstændig lov om brand- og slukningsvæsenet i København. Det bestående korps var efter hans mening aldeles utidssvarende, bl. a. fordi størstedelen af styrken, som var på over 4000 mand, ikke var tilstrækkeligt øvede, og fordi de ledende brandofficerer tillige havde borgerlige erhverv. Han foreslog endvidere, at brandvæsenet skulde sortere direkte under kommunen.

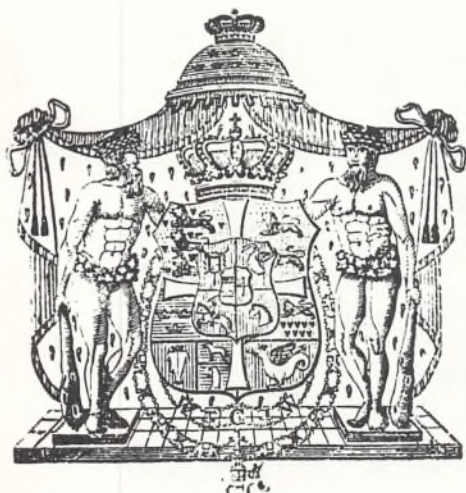
Brygger Jacobsens forespørgsel foranledigede nedsættelsen af en kommission, som afgav sin betænkning i 1866. På dette grundlag udarbejdede justitsministeriet et forslag, som efter behandling på Rigsdagen resulterede i

L o v

om

Brandvæsenet i Kjøbenhavn.

Kjøbenhavn, den 15de Mai 1868.

Trykt hos J. P. Schults.

Hovedbrandstationen i Nicolai Kirke

i Christian den Niende,

af Guds Raade Konge til Danmark, de Benders og
Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn,
Ditmarstien, Lauenborg og Oldenburg,

Gjøre vitterligt: Rigsdagen har vedtaget og Vi ved
Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov:

§ 1.

Brandvæsenet i Kjøbenhavn og paa Stadens Grund med Undtagelse af Nyholm henlægges under Kjøbenhavns Commune til Bestyrelse overeensstemmende med Forskrifterne i Loven af 4de Marts 1857 om Bestyrelsen af Kjøbenhavns communale Anliggender. Det nu bestaaende Brandcorps og den Kongelige Brandcommission ophæves, og den sidstnævnte tillagte dømmende Myndighed overgaaer til Kjøbenhavns Criminal- og Politiret.

§ 2.

Kjøbenhavns Commune overtager hele det Brandvæsenet for Tiden tilhørende Materiel, derunder indbefattet det for Kjøbenhavns Brandforsikkrings Regning indrettede Telegraphanlæg med Tilbehør og Nicolai Kirkes Taarn. Det af den Kongelige Brandcommission hidtil bestyrede extraordinaire Understøttelsesfond henlægges under Kjøbenhavns Magistrats Bestyrelse.

§ 3.

Ved Brandvæsenet ansættes en Høistcommanderende, der vælges og afskediges af Borgerrepræsentantskabet efter den samlede Magistrats Indstilling og med Forbehold af Kongens Samtykke. Den Høistcommanderende indtræder i Brandmajorens Sted i den ved Lov af 17de Marts 1856 § 94 anordnede Bygningscommission. Under den Høistcommanderende ansættes en Næstcommanderende, der antages og afskediges af den samlede Magistrat, samt 3 Underbefalingsmænd for det løn-

nede Mandskab og 2 Underbefalingsmænd for Reserven, der antages og afskediges af Magistraten efter den Høistcommanderendes Indstilling. Endvidere antages det fornødne lønnede Mandskab til Besættelse af Brandvagterne, Sprøiternes og Redningsstigernes Betjening, Pumpning m.v.

§ 4.

De nærmere Regler angaaende Over- og Underbefalingsmændenes Lønning og Pensionering, angaaende Mandskabets Antagelse, Afskedigelse og Lønning samt angaaende Brandvæsenets fremtidige Materiel fastsættes ved et af Kjøbenhavns Communalbestyrelse vedtaget og af Justitsministeriet stadfæstet Regulativ.

Samtlige Befalingsmænds og Mandskabets Tjenesteforhold ordnes ved Instruxer, der udfærdiges af Magistraten.

Forseelser mod Regulativet eller Instruxerne fra de lønnede Befalingsmænds og det lønnede Mandskabs Side kunne af Magistraten straffes med Lønningsafkørtning, Bøder indtil 20 Rd. eller Suspension indtil 2 Maaneder.

§ 5.

Til Brandvæsenets Reservecorps ansættes det fornødne Mandskab af den borgerlige Indrulleringscommission efter de Regler, som hidtil ere fulgte med Hensyn til Tilveiebringelsen af det til Brandcorpset fornødne Mandskab. Reservecorpsets Størrelse fastsættes af Justitsministeriet. De nærmere Regler for Reservecorpsets Tjenestepligter fastsættes af Magistraten.

§ 6.

Den Kirkerne og andre offentlige Bygninger i Kjøbenhavn paahvilende Forpligtelse til at vedligeholde de ved samme anbragte Sprøiter bortfalder for Fremtiden, hvorimod Sprøiterne fremdeles kunne fordres stationerede ved de Kirker og andre offentlige Bygninger, hvor de nu ere anbragte, imod at Brandvæsenet, saalænge det vil benytte de nuværende, Brandvæsenet ikke tilhørende Sprøitehuse, bekoster disses Vedligeholdelse og Brandforsikkring.

§ 7.

Ved det i § 4 ommeldte Regulativ bestemmes, hvilke Brandredskaber der skulle holdes ved enhver fast Eiendom i Staden og paa dens Grund. Disse Redskaber skulle altid forblive ved Eiendommene, og i

dem maa ikke gives særligt Udlæg enten for Skatter eller for anden Gjæld.

Magistraten er berettiget til, saa ofte den anseer det nødvendigt, ved Brandvæsenets Befalingsmænd at lade foretage Eftersyn af de vedkommende Eiendomme, for at forsikre sig om, at de befalede Brandredskaber ere tilstede og i behørig Orden. Opdages ved dette Eftersyn eller ved anden Leilighed Mangel ved Brandredskaberne, bliver Eieren at ansee med Straf fra 2 Rd. til 10 Rd., hvorhos han bliver at tilpligte, under Tvang af en fortløbende Bøde, inden en vis fastsat Frist at lade Manglerne afhjælpe.

§ 8.

Naar Ild opkommer udenfor Stadens Grund i de samme tilstødende Landcommuner, vil paa derom skeet Forlangende hos den Høistcommanderende og efter hans nærmere Bestemmelse en eller efter Omstændighederne flere Sprøiter med fornødent Mandskab være at udsende til Hjælp.

Ligeledes skal Brandvæsenet være forpligtet til paa Forlangende at afgive fornøden Hjælp til Slukning af Ildebrand paa Nyholm.

Foranlediges der ved saadanne Leiligheder uden det kjøbenhavnske Brandvæsens Skyld Skade paa Brandredskaberne, bliver denne at erstatte henholdsvis af vedkommende Commune eller af Statskassen.

Paa lige Maade og under samme Betingelser skal Brandvæsenet i de nævnte Landcommuner være pligtigt at komme til Hjælp med Sprøiter og Mandskab ved opstaaende Ildebrande paa Stadens Grund.

Skulde der under overordentlige Omstændigheder ved vidt om sig gribende Ildebrande i Kjøbenhavn eller Forstæderne blive Spørgsmaal om udvidet Hjælp fra andre Kjøbstæder eller fra Landet, bemyndiges Justitsministeren til at træffe de i saa Henseende fornødne Foranstaltninger ved i videre Omfang at paalægge Communerne i de Kjøbenhavn omsluttende Amter at afsende Sprøiter og andre Brandredskaber, Vogne og Mandskab til Hjælp.

§ 9.

Til Udgifterne ved Brandvæsenet udredes af alle Bygninger i Staden og paa dens Grund, med Undtagelse af Nyholm, være sig Statseieendomme, communale eller private Eiendomme, et aarligt Bidrag af 4 sk. af hvert 100 Rd. af Brandforsikrings- eller Taxationsværdien.

Bidraget afholdes for de under Kjøbenhavns og Landbygningernes Brandforsikringer indbefattede Eiendomme af vedkommende Forsik-

kringer efter halvaarlige Opgivelser af Forsikkringssummernes samlede Beløb. Af alle andre Bygninger, hvad enten disse ere uforsikrede eller andetsteds forsikrede, som ogsaa af de i Kjøbenhavns og Landbygningernes Brandforsikkring indtegnede Bygninger, forsaavidt disse have en større Værdi end den, hvortil de sammesteds ere indtegnede til Forsikkring, bliver Bidraget paa Grundlag af en ved Magistratens Foranstaltning uden Udgift for Eieren efter de almindelige Regler for Brandtaxationer foretagen Vurdering af Bygningernes Værdi at opkræve i Forbindelse med Communeafgifterne og efter de for disse gjældende Regler samt med den Communeafgifter af faste Eiendomme indrømmede Pante- og Fortrinsret.

Den Deel af Udgifterne til Brandvæsenet, som ikke kan afholdes af ovennævnte Bidrag fra Bygningerne, udredes af Communen.

§ 10.

De Pensioner og Understøttelser, der for Tiden paahvile Kjøbenhavns Brandforsikkring, saavelsom de Pensioner eller Ventepenge, der maatte blive en Følge af Brandcommissionens og Brandcorpsets Ophævelse, afholdes af den nævnte Brandforsikkring.

§ 11.

Enhver er pligtig med tilbørlig Forsigtighed at omgaaes med Ild og Lys og med Alt, hvad der kan fremkalde eller befordre Ildebrand. Saa skal og enhver Huusfader eller Huusbond paasee, at hans Børn, Tyende eller andre Personer, der høre til hans Huusstand eller som i hans Tjeneste have Forretninger i hans Huus, i saa Henseende udvise forsvarlig Forhold. Det skal endelig ogsaa paaligge Huuseiere at være opmærksomme paa og saavidt muligt at afværge eller forhindre Tilsidesættelse af foranførte Bestemmelser fra deres Leieres eller Huusbeboeres Side.

§ 12.

Det forbydes udtrykkeligt:

- at henlægge letfængende Ting, saasom Hør, Hamp, Hø, Halm og deslige tæt ved Ildsteder eller op ad Røgledninger fra saadanne;
- at ryge Tobak eller bære tændt Lys eller Lampe, der ikke er indesluttet i forsvarlig Lygte, eller bære Gløder eller anden Ild, der ikke er forvaret i lukket Ildkasse, i Stalde eller paa andre Steder, hvor Hø, Halm, eller andre letfængelige Gjenstande opbevares;
- at eftersøge Utætheder i Gasledninger ved Hjælp af Lys, medmindre det skeer ved en autoriseret Gasmester;

at opbevare Aske og andet Affald fra Ildsteder enten ublandet eller blandet med Feieskarn og deslige undtagen i Kar af Metal, Steen eller Leer; at affyre Skydevaaben i Nærheden af Bygninger eller Stakke og andre lignende lerantændelige Gjenstande; at afbrænde Fyrværkerisager, saavel som at illuminere med Fakler eller Begkrandse uden Politiets Tilladelse; at antænde Halmdynger eller andre Dynger af forbrændeligt Affald eller andre forbrændelige Gjenstande uden Politiets Tilladelse.

§ 13.

Anvendelsen af flyttelige og midlertidige Ildsteder paa Gade og offentlig Plads eller Vei er underkastet de Forsigtighedsregler, Brandvæsenet maatte foreskrive.

§ 14.

Enhver Eier er ansvarlig for, at alle Skorstene i de ham tilhørende Bygninger behørig vedligeholdes. Hvor ofte Skorstene skulle renses, fastsættes af Brandvæsenet; dog ere Skorstene, til hvis Fyrsteder der udelukkende bruges Steenkul eller Cokes og Cinders, fritagne for Skorsteensfeining. Om saadanne Skorstene skal halvaarlig gjøres skriftlig Meddelelse til Brandvæsenet.

For Rensningens Udførelse er Skorsteensfeieren ansvarlig, hvorimod Ansvar et paahviler Eieren, saafremt han lægger Hindringer iveien for Rensningens Udførelse eller ved Afgivelse af urigtige Forklaringer giver Anledning til, at Feiningen af Skorstene ikke foretages til de fastsatte Tider.

At udbrænde Skorstene er ikke tilladt uden Samtykke af Brandvæsenet og under dets Tilsyn.

§ 15.

For Reenholdelsen af Kakkellovnsrør og andre til Skorstene førende Røgledninger er den ansvarlig, der beboer den Leilighed, til hvilken Røgledningerne høre, saafremt han enten er Eier eller Leier med mindst et Fjerdingaars Opsigelse. Har den, der beboer Leiligheden, leiet med kortere Opsigelse, paahviler Ansvar et den, af hvem han har leiet, hvad enten denne er Eier eller Leier.

Ansvar et for, at deslige Røgledninger vedligeholdes i saadan Stand, at de ikke medføre Brandfare, paahviler i Forening med Eieren tillige Leieren, naar denne ikke betimelig har anmeldt en ham bekjendt Mangel for Brandvæsenet.

Den, der beviislig har overdraget Reenholdelsen af samtlige Kakkelovne og Kaminer i den af ham beboede Leilighed til en af Magistraten beskikket Skorsteensfeiermester, fritages for alt Ansvar for Reenholdelse af disse med tilhørende Røgledning.

§ 16.

Skorsteensfeierne antages og afskediges af Magistraten, der bestemmer deres Antal, Virkekreds og de nærmere Forskrifter for deres Virksomhed. Communalbestyrelsen fastsætter under Justitsministeriets Approbation den dem for deres Arbeide tilkommende Betaling.

Skorsteensfeierne og deres Medhjælpere kunne i Tilfælde af Forseelser imod deres Instrux straffes af Magistraten overensstemmende med Forskrifterne i § 4, forsaavidt ikke Tilfældet efter sin Beskaffenhed bør medføre høiere Straf og Paatale ved Criminal- og Politiretten.

§ 17.

Brænde, Steenkul, Tørv og andet Brændsel maa, forsaavidt det ikke er bestemt til Brug i Husholdning og i daglig Næringsdrift, ikke oplægges udenfor Huus uden Brandvæsenets Tilladelse. Større Oplag af Tømmer og Bræder udenfor Huus maae ei heller have uden Brandvæsenets Tilladelse og kun paa saadanne Steder, som dertil ansees passende, og under saadanne Betingelser, som Brandvæsenet finder det for nødvendent at foreskrive.

§ 18.

Ingen maa i sit Huus eller samlet paa eet Sted have mere end 10 Pd. Krudt, der skal gjemmes i et laaset Blik- eller Kobberrum og være ophængt under Taget over Hanebjælkerne. En Beholdning af indtil 4 Pd. Krudt er det tilladt at have ogsaa paa et andet Sted i Huset, naar det er forvaret i veltillukkede og tætte Beholdere. Disse Bestemmelser finde ogsaa Anvendelse paa Skydebomuld, Nitroglycerin og lignende Sprængstoffer, samt paa Fyrværkerisager.

Disse Regler skulle dog ikke finde Anvendelse paa Militairetaternes Bygninger. De Forholdsregler, der i disse Bygninger ville være at følge ved Opbevaring af Krudt m. m., fastsættes efter Forhandling mellem Justitsministeriet og de militaire Ministerier.

§ 19.

Oplag af Steenolie (Petroleum), Terpentin, Camsin og lignende Belysningsvædsker maa ikke findes i Staden Kjøbenhavn uden særlig

dertil af Justitsministeriet meddeelt Tilladelse og paa den Deel af Stads udenbyes Grund, for hvilken Bestemmelserne i Byggeloven af 17de Marts 1856 ere gjældende, ikkun paa saadanne Steder, hvor de efter Brandvæsenets Skjøn ikke antages at medføre særlig Brandfare.

Disse Bestemmelser finde dog ikke Anvendelse paa Oplag under 20 Tdr. (3,500 Potter), naar de ere anbragte under Jordens Overflade og under ubeboede Bygninger, og skulle derhos de Handlende og Fabrikanter være berettigede til at opbevare indtil 800 Potter af de nævnte Stoffer paa Træ eller Flasker i Udsalgs- eller Værksteder, der ere anbragte i beboede Bygninger, men under Jordens Overflade og indtil 200 Potter af de samme Stoffer i Udsalgs- og Værksteder, der ere anbragte over Jordens Overflade.

Med Hensyn til samtlige Oplag blive de Forsigtighedsregler at iagttage, som Brandvæsenet finder det fornødent at foreskrive.

§ 20.

Enhver, som indfører de i §§ 18 og 19 nævnte Stoffer i Kjøbenhavn, skal lade medfølge en skriftlig Anmeldelse om, for hvem de ere bestemt, hvilken Anmeldelse bliver at aflevere til Toldopsynet, forinden det tillades Stofferne at indpassere, og har Toldvæsenet uopholdelig at afgive den modtagne Anmeldelse til Brandvæsenet.

§ 21.

Større Oplag af Spirituosa og Tjære ere undergivne Brandvæsenets nærmere Tilsyn, og skal der uopholdelig gjøres Anmeldelse til Brandvæsenet om Oprettelsen af saadanne Oplag. Med Hensyn til Oplagets Størrelse og Forsigtighedsreglers Iagttagelse blive de Forskrifter, som Brandvæsenet maatte finde Anledning til at give, at efterkomme.

§ 22.

Til særdeles brandfarlige Næringsveie henregnes:

1. Fabriker, hvori tilvirkes eller behandles let exploderende og let antændelige Legemer, saasom Krudtmøller, Nitroglycerinfabriker, Skydebomuldsfabriker, samt Knaldsølv- og Fænghættefabriker og større Fyrværkerifabriker.
2. Fabriker, hvori tilvirkes eller anvendes flygtige og let antændelige Stoffer i større Mængde og hvori tillige anvendes aaben Ild, saasom alle Fabriker, der tilvirke Belysningsvædske, hvad enten den tilvirkes af Terpentin, Terpentinolie, Steenolie, Biprodukter fra Gasværker, Harpix, Kautschouk eller andre lignende Stoffer, Spritfabriker, Gas-

værker, Parafinoliefabriker, Ferniskogerier, Trankogerier, Beg- og Tjærekogerier.

3. Fabriker for Tilvirkning af Fyrstikker af alle Slags, af Ildsteen og Ildrændere.

De under Nr. 1 anførte Fabriker maae ikke anlægges undtagen i isolerede Bygninger, der ligge i en saadan Afstand saavel fra andre Bygninger, som fra anden Mands Grund, som af Brandvæsenet findes passende. Der samme kan af Brandvæsenet fordres iagttaget med Hensyn til de under Nr. 2 og 3 anførte Fabriker, forsaavidt disse drives i større Omfang. Samtlige ovennævnte Fabriker, saavel de nuværende som de, der herefter oprettes, skulle derhos med Hensyn til deres Indretning og Drift være de Forskrifter underkastede, som Brandvæsenet anseer nødvendige til Forebyggelse af Brandfare, og Brandvæsenet er navnlig berettiget til at fordre, at der ved deslige Værksteder og Fabriker haves Sprøiter og andre Brandredskaber tilstede samt en for Ildebrandstilfælde tilstrækkelig Vandforsyning. Endelig kunne saadanne Etablissementer underkastes Syn af Sagkyndige, saa ofte Brandvæsenet finder saadant fornødent.

§ 23.

Ligesom Flytning af Næringsbrug og Fabriker, der henhøre til de særdeles brandfarlige Næringsveie, ikkun kan tilstedes under de for nye Anlæg gjældende Betingelser, saaledes gjælder det samme om Gjenoptagelsen af Driften af saadanne Næringsbrug eller Fabriker, naar de have været nedlagte i 2 Aar eller derover.

§ 24.

Værksted- og Fabrikbygninger, der henhøre til de særdeles brandfarlige Næringsveie, blive, naar de underkastes saadan Ombygning eller Tilbygning, at Bygningsloven af 17de Marts 1856 efter sammes § 92 paa dem kommer til Anvendelse, ogsaa i Forhold til nærværende Lov at behandle som nye Anlæg.

§ 25.

Værksteder til idetmindste 2 Arbeidere for Snedkere, Stolemagere, Fortepianofabrikanter, Forgyldere og andre Haandværkere, der arbeide i Træ, forbydes aldeles i Localer med Brædeloft eller som kun ere adskilte fra tilstødende Leiligheder ved Brædeskillerum, hvorimod Væggene i saadanne Værksteder skulle være af Muur eller rørede og pudsede og Lofterne gibsede ikke alene i selve Værkstedet, men tillige i det underliggende Locale.

Naar der i saadanne Værksteder findes aabne Ildsteder, Kaminer, Kakkelovne eller Liimovne, skulle de aabne Ildsteder og Kaminer være forsynede med Jerndøre og en Gulvplade af uforbrændeligt Materiale af 18 Tommers Brede; Kakkelovne og Liimovne skulle staa paa en Gulvplade af uforbrændeligt Materiale, som til hver Side er 13½ Tomme bredere end Ovnene, ligesom der udenfor Fyrdøren skal anbringes en Metal-kasse af 18 Tommers Høide, der er saaledes fastgjort til Ovnene, at Ild fra Fyrdøren maa falde i Kassen. Endvidere skal der i saadanne Værksteder findes en Vandhane eller en med Vand fyldt Vandbeholder af passende Størrelse, to Brandspande og en Svaber.

For Benyttelsen af de omhandlede Værksteder, samt for de dertil hørende Oplag af Træmateriale fastsættes de nærmere Forskrifter af Brandvæsenet.

§ 26.

Hvad angaaer efternævnte Næringsveie, nemlig:

1. Fabriker, hvori anvendes megen Ild, saasom Bagerier, Bryggerier, Maltgjørerier, Brændeviinsbrænderier, Sukkerrefinaderier, Olierafinaderier, Sæbesyderier, Farverier, Porcellains- og Fajancefabriker, Pottemagerier, Teglovne, Kalkovne, Jern- og Metalstøberier, Klokkestøberier, Maskinfabriker, Tørrestuer, som opvarmes med aaben Ild eller med Ovne, Fabriker med Dampkjedler af 6 Hestes Kraft eller derover eller med højere Spænding end 4 Atmosfærers Tryk eller endelig saadanne, der bruge overhede Dampe,
2. endvidere alle saadanne mindre Fabriker, der, hvis de vare store, vilde henhøre til de særdeles brandfarlige samt Talgsmelterier, Lysestøberier, Fabriker for Tilvirkning af kunstige Steen, hvortil anvendes Harpiks, Fabriker for lakerede Varer og deslige

fastsætter Brandvæsenet i almindelige reglementariske Bestemmelser, der skulle forsynes med Justitsministeriets Approbation, de Forsigtighedsregler, som ved Driften blive at iagttage for at forebygge Brandfare, samt om Sprøiter og andre Brandredskaber skulle være tilstede.

§ 27.

Intet Oplag af brandfarlige Gjenstande (§§ 17-19) maa oprettes, og ingen af de som brandfarlige betegnede Næringsveie eller Fabriker (§§ 22, 25 og 26) sættes i Drift eller flyttes eller deres Drift, efterat have været afbrudt, gjenoptages uden foregaaende Anmeldelse for Brandvæsenet, der, efterat det Fornødne i Overensstemmelse med denne Lov er iagttaget, meddeler Attest om, at Intet derfor er til Hinder.

§ 28.

Kirker, Theatre, Udstillings- og Forlystelseslocaler og andre Bygninger, hvor der i store Rum samles en betydelig Menneskemasse, ere undergivne Brandvæsenets særegne Tilsyn. Brandvæsenet kan navnlig fordre, at der i saadanne Localer haves Sprøiter og andre Brandredskaber tilstede samt en for Ildebrandstilfælde tilstrækkelig Vandforsyning, saavel som at der efter Omstændighederne holdes Brandvagt, naar Localaet afbenyttes.

§ 29.

Det er Eierens og, naar denne ikke er tilstede, vedkommende Leiers eller Beboers ufravigelige Pligt, naar Ild opkommer, derom at gjøre øieblikkelig Anmeldelse til nærmeste Brandstation og, om muligt, til en patrouillerende Politibetjent eller til en Politistation.

§ 30.

Enhver, i hvis Huus eller Bolig Ildebrand opkommer, bør, foruden derom strax at underrette Stedets Beboere, ved alle til hans Raadighed staaende Midler stræbe strax at dæmpe Ilden, uden at det dog af denne Grund maa forsømmes uopholdelig at bringe Ildens Udbrud til Brandvæsenets og om muligt til Politiets Kundskab.

§ 31.

Enhver er i Ildebrandstilfælde pligtig at tilstede Brandvæsenet, dets Sprøiter og andre Redskaber Adgang til sit Huus og sin Grund og taale, at saadan Adgang aabnes ved Gjennembrydning og Bortskaffelse af Hindringer.

Ei heller kan Nogen modsætte sig, at en ham tilhørende Bygning nedrives, naar saadant af Brandvæsenet findes nødvendigt for at standse Ildens Udbredelse.

§ 32.

Det paaligger i Ildebrandstilfælde Enhver paa Forlangende af Brandvæsenet at yde den Hjælp til Ildens Slukning, som han maatte være istand til, det være sig ved personligt Arbeide eller ved at stille Vandbeholdninger, Taphaner, Brandredskaber, Heste, Vogne eller andre Gjenstande til Brandvæsenet Raadighed. Al saadan Ydelse og al Skade, de afbenyttede Redskaber og Gjenstande derved maatte lide, kan den Vedkommende fordre sig godtgjort af Brandvæsenet.

§ 33.

Ingen maa i Ildebrandstilfælde indtrænge sig indenfor de til Brandstedets Afspærring for Uvedkommende udsatte Poster eller vægre sig ved at efterkomme Politiets eller Brandvæsenets Opfordring om at forlade det saaledes afspærrede Terrain. Enhver, der gjør sig skyldig i Overtrædelse heraf, kan strax anholdes. Det Samme gjælder om dem, der ved urigtigt at udgive sig for Beboere af de indenfor Afspærringen liggende Huse eller ved andre urigtige Foregivender forskaffe sig Adgang til Brandstedet.

§ 34.

Ingen maa i Ildebrandstilfælde uden Brandvæsenets Tilladelse udkaste Gods af Luger eller Vinduer ned paa Gade, Plads eller i Gaarde, hvor Brandvæsenet arbejder eller Folk opholde sig.

§ 35.

Med de Huse, der ligge saa nær ved Brandstedet, at de kunne være udsatte for at angribes af Ilden, eller som naaes af Flyveild, skal Eieren eller den, der træder i hans Sted, være pligtig at føre omhyggeligt Tilsyn, hvorhos han skal gjøre Alt, hvad der staaer i hans Magt, for at forebygge Antændelse, ligesom han ogsaa betimeligt skal give Brandvæsenet Underretning, hvis Fare skulde true.

§ 36.

Medens Tilsynet med Overholdelsen af nærværende Lov og navnlig med de Vareoplæg, Værksteder og Fabriker, der omhandles i samme som brandfarlige, nærmest paahviler Brandvæsenet, skulle dog ogsaa de ifølge Bygningslov af 17de Marts 1856 § 96 ansatte Bygningsinspecteurer under Udførelsen af deres Forretninger være opmærksomme paa alle Mangler ved Bygninger, der stride mod denne Lov eller antages at kunne medføre Brandfare, og i forekommende Tilfælde anmelde saadant for Brandvæsenet.

Ingen kan nægte Brandvæsenets Embedsmænd Adgang til sin Grund eller Bygning, naar de indfinde sig der for at anstille Undersøgelse angaaende Overtrædelse af denne Lovs Bestemmelser.

§ 37.

Politidirecteuren og det ham underlagte udøvende Politi er forpligtet til ved alle til Politiets Raadighed staaende Midler at understøtte Brandvæsenet til Opnaaelsen af dets Øiemed og navnligt at være opmærksom paa Overtrædelser af Brandpolitilovgivningen og derom at

gjøre Anmeldelse til Brandvæsenet. Politiet har i Ildebrandstilfælde at foranstalte Afspærring af Brandstedet og de tilstødende Gader og ved saadanne Leiligheder at lede alle til Ordens Overholdelse og for den offentlige Sikkerhed fornødne Foranstaltninger.

§ 38.

I Tilfælde af betydeligere Ildebrande bør Hæren og Flaaden yde Bistand til Fremme af Slukningsforanstaltningerne. Om de nærmere Regler for Ydelsen af denne Bistand vil være at træffe Overenskomst mellem Justitsministeriet og de militaire Ministerier.

Til Ordens Overholdelse ved større Ildebrande bør paa Forlangende af Politiet Borgervæbningen yde Bistand, ligesom saadan, om fornødent, bør ydes fra Hæren eller Flaaden efter nærmere Aftale med vedkommende Høistcommanderende.

§ 39.

De Paalæg og Forbud, der gives af Brandvæsenet til Opfyldelse af nærværende Lovs Bestemmelser, skulle, naar det forlanges af den, hvem Paalæget eller Forbudet gives, være støttede paa et af Grunde ledsaget Skjøn om de stedfindende factiske Forhold, disses brandfarlige Beskaffenhed og Nødvendigheden af, at deri foregaaer en Forandring, samt efter Omstændighederne tillige angive Maaden, hvorpaa denne bør skee.

§ 40.

Overtrædelser af denne Lov, der ikke falde ind under den almindelige Straffelov, saavel som Overtrædelser af de af Brandvæsenet givne Paalæg eller Forbud paatales som offentlige Politiforseelser og straffes med Bøder indtil 200 Rd. eller simpelt Fængsel indtil 2 Maaneder. Bøderne tilfalde Communens Kasse.

§ 41.

I Sager, der anlægges mod Nogen for ikke at have rettet sig efter de ham af Brandvæsenet givne Paalæg eller Forbud, blive de i Lovgivningen hjemlede almindelige Tvangsmidler ved Dommen at bringe til Anvendelse. Skjønner Brandvæsenet, at noget stedfindende Forhold er af en saadan brandfarlig Beskaffenhed, at det for den offentlige Sikkerheds Skyld uopholdelig bør forandres, og Vedkommende ikke strax retter sig efter det Paalæg, der i saa Henseende gives ham, skal Politiet være pligtigt til paa Brandvæsenets Begjæring og Ansvar at foranstalte det Fornødne ved umiddelbar Anvendelse af Magt.

§ 42.

Justitsministeriet bemyndiges til efter Forhandling med de militaire Ministerier at tilstede de for militaire Formaal fornødne Modificationer i Lovens Bestemmelser, saavel som til at udvide de om Oplag af brændbare og brandfarlige Stoffer i §§ 17-19, 21, samt de om brandfarlige Næringsbrug og Fabrikker i §§ 22-26 givne Forskrifter til andre end de der nævnte Stoffer og Næringsbrug.

Ligeledes skal Justitsministeriet være berettiget til at foreskrive de Forandringer i og Tillæg til de Brandpolitiet vedrørende Forskrifter, hvortil Erfaringen maatte vise Trang, hvorom da i alt Fald offentlig Bekjendtgjørelse bør udgaae.

§ 43.

Denne Lov træder i Kraft til den Tid, som af Justitsministeren fastsættes.

§ 44.

Fra samme Tid ophører Forpligtelsen for Eierne af Bygninger indenfor Kjøbenhavns og Christianshavns Volde og paa disse til at lade deres Bygninger forsikre i Kjøbenhavns Brandforsikkring, og det tillades enhver Eier at udtræde af denne ved ethvert Assuranceaars Udløb efter 3 Maaneders forudgaaet Opsigelse og imod at betale den indtil Udtrædelsen paaløbne Præmie og sin Andeel i de indtil Udtrædelsen indløbne Skadeserstatninger, saafremt disses Beløb skulde overstige Brandforsikkringens Fond. Forinden nogen Bygning udslettes af Brandforsikringen, maa Eieren tilveiebringe Samtykke dertil fra alle dem, der inden Assuranceaarets Udgang ere indtegnede i Pantebogen som Pantecreditorer, deriblandt ogsaa den eller dem, der ere berettigede til Hæftelsen til Nationalbanken eller den istedetfor samme udstedte Panteobligation, saavel som fra dem, der iøvrigt ved thinglæste Kjøbecontracter eller andre Overdragelsesdocumenter eller Udlægsforretninger eller deslige have erhvervet Adkomster til Eiendommen, ligesom der om Udslettelsen bør gjøres Paategning paa de udstedte Panteobligationer og fornævnte Adkomstdocumenter. Det i Sportelreglementet af 22de Marts 1814 § 78 fastsatte Gebyr for Attester af Skjøde- og Pantebøgerne ned sættes til 24 Sk. for de Attester, der udkræves til Brug ved en Eiendoms Udslettelse af Kjøbenhavns Brandforsikkring, naar de begjæres af Bestyrelsen for en Brandforsikkring for urørlige Eiendomme, som har Justitsministeriets Samtykke til, at de i samme forsikkrede Eiendomme maae antages til Pant for Umyndiges eller offentlige Stiftelsers Midler;

dog bliver Attesten at forsyne med Paategning om, at den ikke maa benyttes til anden Brug. Af den her bestemte Betaling bliver ingen Forhøielse til Justitsvæsenets Fond at beregne, og der erlægges kun Betaling for een Attest for alle, samme Eier tilhørende Eiendomme, der findes anførte paa samme Folium i Realregistret. Foranførte Bestemmelser komme og til Anvendelse, naar de omhandlede Attester begjæres af Eiendomsbesiddere, hvis Eiendomme ere forsikkrede i en saadan privat Brandforsikkring som fornævnt, og som ønske at udtræde af denne for at indlemmes i Kjøbenhavns Brandforsikkring.

§ 45.

Fra den i § 43 nævnte Tid ophæves efternævnte Bestemmelser, nemlig:

Forordningen af 1ste November 1805 angaaende Brandvæsenet i Kjøbenhavn;

Placat af 16de December 1805 om Fritagelse for Brandcorpsets Personale for Tjeneste i Borgervæbningen;

Placat af 28de August 1806 om Brandcommissionens Rettigheder og Pligter;

Placat af 13de April 1810 om Forpligtelsen til i Ildebrandstilfælde at fremføre Sluffer med Tønder;

Placat af 1ste Mai 1810 om Udvidelse af Brandcommissionens dømmende Myndighed;

Placat af 27de September 1811 om nærmere Bestemmelse af Forordningen af 1ste November 1805 § 5;

Placat af 4de Oktober 1811 om, hvorvidt Trælast og Tjære maa henlægges paa aabne Pladser indenfor Kjøbenhavns Volde;

Placat af 31te Mai 1815 om Begkrandses Brug til Illumination;

Reglement af 1ste Mai 1818 for det kjøbenhavnske Brandkorps;

Placat af 10de December 1818, hvorved adskillige Bestemmelser i Forordningen af 1ste November 1805 bringes i Erindring;

Placat af 21de Februar 1828, hvorved Forordningen af 1ste November 1805 § 24 forklares;

Placat af 16de September 1835 om nærmere Bestemmelser og Forandringer i Forordningen af 1ste November 1805 og Reglement af 1ste Mai 1818;

Placat af 29de Januar 1841, hvorved Forordningen af 1ste November 1805 § 28 indskærpes m. v.;

Placat af 27de Mai 1846 om en Forandring af Forordningen af 1ste November 1805 § 24.

Ligeledes træde fra samme Tid ud af Kraft alle ældre Lovbestemmelser, der ere uforenelige med nærværende Lov, forsaavidt de endnu maatte være gjældende.

De af Brandcommissionen udstedte Bekjendtgjørelser ophøre at have Gyldighed, forsaavidt de ere i Strid med nærværende Lov, naar den er traadt i Kraft, og iøvrigt, naar Regulativet eller Brandvæsenets Bestyrelse har nærmere ordnet de i dem omhandlede Forhold.

Med Hensyn til de Forskrifter, som gjælde for Skibe i Havnen og paa Rheden, hvad Brandpolitiet angaaer, har det sit Forblivende ved de nugjældende Bestemmelser.

Hvorefter alle Vedkommende sig have at rette.

Givet i Vor Residentsstad Kjøbenhavn, den 15de Mai 1868.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Christian R.

Th. Rosenörn Teilmann.

I henhold til bekendtgørelse af 20. juni 1870 skulde loven træde i kraft 1. august samme år, og 21. juni 1870 udsendtes det i lovens § 4 omtalte af kommunalbestyrelsen vedtagne og af justitsministeriet stadfæstede

REGULATIV FOR KJØBENHAVNS BRANDVÆSEN

§ 1.

Slukningen af Ildebrande i Staden Kjøbenhavn og dens Forstæder udføres, forsaavidt ikke extraordinaire Foranstaltninger udkræves, ved Mandskab fra faste Brandvagter, af hvilke der skal være mindst 8, deraf 1 Hovedbrandvagt, og desforuden en i Lægeforeningens Boliger paa Østerfælled stationeret Brandvagt.

Alle Brandvagterne skulle ved Telegraphledninger forbindes med Hovedbrandvagten, Brandinspecteurs og Vicebrandinspecteurs Boliger, Brandinspecteurs Kontor og Kjøbenhavns Vandværk.

§ 2.

Ved Brandvæsenet ansættes en Høistcommanderende, som benævnes Brandinspecteur, og en Næstcommanderende, som benævnes Vicebrandinspecteur, samt som Befalingsmænd ved det lønnede Mandskab 3 Assisterter og som Befalingsmænd ved Reserven 2 Assisterter samt en Læge, en Sprøitemester og de fornødne Maskinfolk til Dampsprøiten.

Til Besættelse af de 8 faste Brandvagter antages 12 Sprøiteførere og 81 Brandfolk samt saamange Mænd til Pumpning, at der med fornøden Afløsning hver Nat haves mindst 24 Mand paa Brandvagterne til denne Tjeneste. Sprøiteførere og Brandfolk danne 12 Sprøitemandskaber, hvert bestaaende af 1 Sprøitefører og 6 Brandfolk, hvilke skifteviis afløse hinanden paa de 8 Brandvagter. Resten af Mandskabet, 9 Brandfolk betjene skifteviis Redningsstigen, saaledes at 6 af disse altid ere paa Vagt. Af disse 6 Mand kunne om Dagen 2 Mand afgives til Tjeneste ved Brandinquisitionen og 1 Mand om Natten til at føre Pumpemandskabet til Brandstedet. Sprøitemesteren lønnes med 45 Rd. om Maaneden, en Trediedeel af Sprøiteførerne med 8 Mark og to Trediedele med 7 Mark pr. Dag. Mindst Halvdelen af Sprøitemandskabet lønnes med 6 Mark, Resten med 5 Mark for hver Dag de gjøre Vagt. Mindst Halvdelen af Sprøitemandskabet benyttes udenfor Vagttiden i Kommunens Tjeneste imod den ovenfor anførte Dagløn.

Til den 9de Brandvagt – paa Østerbro – antages 2 Sprøiteførere og 9 Brandfolk, hvoraf en Sprøitefører og 6 Mand stadig skulle være tilstede til Udrykning med Sprøiten mod en fast maanedlig Godtgjørelse af 4 Rd. for hver Sprøitefører og 3 Rd. for hver Brandmand og Betaling for hver Gang de gjøre Tjenste.

Ved Ildebrande om Dagen ligesom ogsaa om Natten, naar det paa Vagterne stationerede Pumpemandskab ikke er tilstrækkeligt, antages de fornødne Folk til Pumpning imod timeviis Betaling efter en af Magistraten derfor ansat Taxt.

§ 3.

Brandinspecteuren, der vælges og afskediges af Borgerrepræsentantskabet efter den samlede Magistrats Indstilling og med Forbehold af Kongens Samtykke, lønnes med en aarlig Gage af 2,000 Rd., der for hver 5 Aars Tjeneste forøges med 200 Rd., dog at Gagen ikke kan overstige 2,600 Rd. Han og hans Enke ere pensionsberettigede i Overensstemmelse med Vedtægten af 30te December 1857 § 25 Nr. 1 med de sig dertil sluttende Bestemmelser.

Brandinspecteuren forestaaer under Magistratens Overtilsyn Ledelsen af det hele Brandvæsen, er Høistcommanderende ved alle Ildebrande, samt fører det overordnede Tilsyn med Mandskabets Øvelser og med det Brandvæsenet underliggende Materiel – Alt i Overensstemmelse med den ham af Magistraten meddeelte Instrux. Han maa ikke beklæde noget andet Embede, drive borgerlig Næring, eller uden Magistratens Samtykke udøve nogensomhelst anden Erhvervsvirksomhed.

§ 4.

Vicebrandinspecteuren antages og afskediges af den samlede Magistrat og lønnes med 1,200 Rd. om Aaret, der for hver 3 Aars Tjeneste forøges med 100 Rd., dog at Gagen ikke overstiger 1,500 Rd. Han og hans Enke ere pensionsberettigede i Overensstemmelse med Vedtægt af 30te December 1857 § 25 Nr. 1 med de sig dertil sluttende Bestemmelser. Han repræsenterer Brandinspecteuren overalt i Brandvæsenets Tjeneste, naar denne har Forfald, er, naar Brandinspecteuren er tilstede, Næstcommanderende ved Ildebrande, arbejder i Korpsets Kontor, kontrollerer Sprøitemesteren, Mandskabets Øvelser samt Brandinquisitionen og den øvrige Virksomhed fra Brandpolitiets Side, samt er i det Hele Brandinspecteurens Ordre undergiver – Alt saaledes som den ham af Magistraten meddeelte Instrux nærmere bestemmer.

Han maa ikke beklæde noget andet Embede eller udøve nogensomhelst anden Erhvervsvirksomhed.

§ 5.

Assistenterne ved det lønnede Mandskab antages og afskediges af den samlede Magistrat efter Branddirecteurs Indstilling. Den ene lønnes med en aarlig Gage af 900 Rd., hver af de 2 andre med en aarlig Gage af 800 Rd. De og deres Enker ere pensionsberettigede i Henhold til Vedtægt af 30te December 1857 § 25 Nr. 2 og de sig dertil sluttende Bestemmelser.

De skulle skifteviis være tilstede paa Hovedbrandvagten, ved opstaaende Ildebrande lede alle Slukningsforanstaltninger, indtil Brandinspecturen eller Vicebrandinspecturen indfinder sig, og derefter udføre de Hverv, som overdrages dem; endvidere besørge Brandinquisitioner, indøve Mandskabet, og iøvrigt rette sig efter den dem af Magistraten meddeelte Instrux.

De maa ikke beklæde noget andet Embede, drive borgerlig Næring eller uden Magistratens Samtykke udøve nogensomhelst anden Erhvervsvirksomhed.

§ 6.

Lægen ansættes af Magistraten, og i den ham af Magistraten meddeelte Instrux bliver det navnlig at bestemme, at han skal give Møde ved enhver Huusild og i Sygdomstilfælde tilsee det ved Brandvæsenet ansatte Personale. Han er ikke pensionsberettiget.

§ 7.

Assistenterne ved Reserven, der antages og afskediges af vedkommende Borgemester efter Brandinspecteurs Indstilling, lønnes hver med en aarlig Gage af 300 Rd. De ere ikke pensionsberettigede. Overensstemmende med den for dem af Magistraten udfærdigede Instrux have de efter Tilsigelse at møde ved Ildebrande, og der at rette sig efter de Ordre, de faae af den ved Ildebranden Høistcommanderende. De have forøvrigt at lede Reservemandskabets Øvelser, at føre Commandoen hver over sin Afdeling af Reservekorpset og under de i § 5 nævnte Assistenters Forfald at udføre disses Forretninger.

§ 8.

Sprøitemesteren, Sprøiteførerne, Brandfolkene og Pumpemandskabet antages paa een Maanedes Opsigelse af Brandinspecturen. Dog kan Enhver, som gjør sig skyldig i nogen grov Forseelse eller Forsømmelse af sine Tjenesteplichter, afskediges strax.

Saa vel Sprøiteførerne som Brandfolkene og Pumpemandskabet ere udenfor den Tid, de ere paa Vagt, pligtige til at møde til Øvelser samt

til Assistance ved Ildebrande, naarsomhelst det af Brandinspecteuren forlanges, og skulle iøvrigt rette sig efter de dem af Magistraten meddeelte Instruxer. Sprøitemesteren fører særligt Tilsyn med Materiellet og leder de Arbejder, som derved udføres af Brandvæsenet selv.

§ 9.

Saafrømt Nogen af de i § 2 af dette Regulativ nævnte Befalingsmænd eller det i samme § nævnte Mandskab ved Udførelsen af sin Tjeneste kommer saaledes til Skade, at han maa afskediges, erholder han stedse i Pension $\frac{3}{4}$ af det Beløb, som hans Indtægt i Brandvæsenets Tjeneste efter Gjennemsnit af de forudgaaende 5 Aar eller for hele hans Tjenestetid, saafrømt denne ikke har været i 5 Aar, har udgjort. Kommer Nogen af Reservemandskaberne til Skade i Tjenesten, da bestemmer den samlede Kommunalbestyrelse i ethvert enkelt Tilfælde, om og hvor stor Pension, der skal tillægges den Vedkommende.

§ 10.

Forseelse imod Bestemmelserne i dette Regulativ eller de forskellige af Magistraten udfærdigede Instruxer fra de lønnede Befalingsmænds og det lønnede Mandskabs Side kunne i Overeensstemmelse med Lov af 15de Mai 1868 af Magistraten straffes med Lønningsafkorting, Bøder indtil 20 Rd. eller Suspension indtil 2 Maaneder.

Foruden de i foranstaaende §§ omtalte, af Magistraten udarbejdede Instruxer for hver enkelt i Tjenesteforhold til Brandvæsenet Staaende, udarbejdes der fremdeles et Tjenestereglement med Bestemmelser om Materiellets Fordeling i de forskjellige Depoter og Sprøitehuse samt om de forskjellige Mandskabers Fordeling, Øvelser, Mønstringer og øvrige Forhold.

§ 11.

Reservekorpset dannes af 80 Sprøiteførere og 320 Brandfolk, der udskrives af den borgerlige Indrulleringscommission. Det deles i to lige store Kompagnier, der ved Dæmpningen af Ildebrande afløse hinanden. Korpset skal kun benyttes under extraordinaire Forhold, naar enten en Ildebrand er saa stor, eller der samtidigt opstaaer Ildebrand paa saa mange Steder, at der er Fare for, at det faste Mandskab ikke tilstrækkelig hurtig kan dæmpe Branden.

Der antages blandt eller udenfor Reservekorpsets Mandskab 6 Sprøiteførere og 18 Brandfolk, de første Folk med saadanne Egenskaber, at de i Farens Stund kunne betroes en mindre Commando, de sidste Folk af saadanne Livsstillinger, at de specielt egne sig til at være Straale-

mestre, hvilke 24 Mand danne en mobil Reserve, der efter Tilsigelse har hurtigst muligt at give Møde ved Ildebrand saavel Dag som Nat.

For denne Tjeneste ydes der dette Mandskab en fast mindre aarlig Godtgjorelse og en ved deres Antagelse bestemt Betaling for hver Gang, de gjøre Tjeneste.

Ethvert Medlem af Reservekorpset skal møde til Øvelser og Mønstringer saa ofte det af Brandinspecteuren forlanges i Henhold til det derom af Magistraten udarbejdede Tjenestereglement.

§ 12.

Naar Nogen af Reservemandskabet gjør sig skyldig i Udeblivelse fra Tjenesten uden lovligt Forfald, Bortgang fra Tjenesten uden Tilladelse, Ulydighed mod de Befalende, Modarbeiden af deres Befalinger, Fornærmelser imod Overordnede, andre ved Brandvæsenet ansatte Personer, eller Personer, som Tjenesteforhold bringer dem i Forbindelse med, Beruselse eller anden Uorden i Tjenestetiden, Møde uden Skildt, slet Behandling af Gjenstande, som ere til Tjenestebrug, ulovlig Modtagelse af Douceurer eller andre Forseelser mod Tjenestereglementet (forsaavidt de ikke henhøre under den almindelige borgerlige Straffelov) straffes dette med Bøder indtil 50 Rd., eller simpelt Fængsel indtil 6 Uger, hvorhos ogsaa Afskedigelse kan benyttes eller i Forening med anden Straf, og Erstatning kan paalægges.

Bøder indtil 50 Rd. kunne, naar den Skyldige dermed er tilfreds, paalægges af Brandinspecteuren, men i andet Fald, og naar der er Spørgsmaal om Fængselsstraf, bliver Sagen paa Forlangende af Brandinspecteuren og efter Henviisning fra Politidirecteuren at undersøge og paakjende af Criminal- og Politiretten som offentlige Politisager.

§ 13.

Det Materiel, som Brandvæsenet for Fremtiden skal være i Besiddelse af, fastsættes til:

- 40 større Sprøiter med Tilbehør,
- 2 Pramsprøiter,
- 1 Dampsprøite med Tilbehør,
- 30 Vandvogne,
- 1 Redningsstige

samt et passende Antal Haandsprøiter, Stiger, Krybekrager, Brandspande, Lygter, Brandhager og øvrige Brandrequisiter og Beskyttelsesmidler.

Af de Brandvæsenet fortiden tilhørende Pumper, skal et passende Antal stedse holdes i brugbar Stand.

§ 14.

Enhver Eiendom i Staden og dens Forstæder skal, forsaavidt der ikke med Hensyn til dens Indretning og Benyttelse efter Loven af 15de Mai 1868 gjælder særegne Forskrifter i saa Henseende, være forsynet med en Haandlygte og, naar der er Plads dertil, en Brandstige og en Brandhage, samt hvis der ikke er indledet Vand fra Kjøbenhavns Vandværk til Eiendommens Gaardsrum, een Brandspand for hver 2,000 Rd. af Eiendommens Assurancesum eller, om den ikke er assureret da af dens Taxationssum, indtil 10,000 Rd., og derefter fremdeles een Spand for hver 5,000 Rd. indtil 30,000 Rd. og endelig endnu een Spand for hver 10,000 Rd., som Assurance- eller Taxationssummen overstiger 30,000 Rd.

Hvor Vandet er ledet ind paa Eiendommens Grund, holdes kun Halvdelen, dog aldrig under 2 Brandspande.

Er Vandet ledet op i samtlige Bygningens forskjellige Etager, bortfalder Forpligtelsen til at holde Spande ganske.

Alle Redskaber skulle stedse holdes i fuldstændig brugbar Tilstand, med hvid Oliemaling være mærkede med Eiendommens Matriculnummer og opbevares paa Steder, der ere let tilgjængelige for alle Eiendommens Beboere.

Opdages nogen Mangel ved Brandredskaberne, bliver Eieren i Overeensstemmelse med Lov af 15de Mai 1868 § 7 at ansee med Straf fra 2 til 10 Rd., hvorhos han bliver at tilpligte, under Tvang af en fortløbende Bøde, inden en vis fastsat Frist at lade Manglerne afhjælpe.

§ 15.

Brandinspecteuren bærer i Tjenesten mørkeblaa Beenklæder, mørkeblaa Frakke med gule Knapper og 3 Guldstjerner paa hver Side af den opstaaende Krave, sort Læderhjelm med Kam og Kanter af forgyldt Messing samt Nationalkokarde paa Siderne, eller flad, blaa Kaskjet med en bred Guldresse og Kokarde, samt en Dolk med civil Pord'epee i sort Kameelhaars Gehæng, Vicebrandinspecteuren bærer samme Uniform, dog kun med 2 Guldstjerner paa Kraven. Assistenterne saavel ved det lønnede Mandskab som ved Reserven bære samme Hjelm, Pord'epee og Uniform, dog med kun een Stjerne paa hver Side af Kraven. Sprøiteførere og Brandfolk ved det lønnede Mandskab bære samme Uniform, som nu er fastsat for disse Grader ved de faste Brandvagter.

Alle andre, der ere i Brandvæsenets Tjeneste, have et Skildt, dog skulle ogsaa Sprøiteførerne ved Reservekorpset bære en foreskreven kjendelig Hovedbedækning.

§ 16.

Efter Dæmpning af stedfunden Ildebrand paahviler det Brandvæsenet at anbringe Brandvagt ved Ildstedet samt, saavidt fornødent, at foranledige fritstaaende Mure, Skorstene og deslige strax indstyrtede paa Brandstedet.

Al Rydning, som er nødvendig for den hurtigst mulige fuldstændige Slukning af Ild i Brandruiner eller Tomter, foretages af Brandvæsenet for Kommunens Regning.

§ 17.

I Overensstemmelse med det hidtil Gjældende udberales der Douceurer til den, som først gjør Anmeldelse til en Brandvagt om, at Ild er udbrudt, til de Vagtmandskaber, som hurtigt bringe deres Sprøiter til Ildstedet, samt til den eller dem, som ved Ildebranden vise særdeles Conduite og Flinkhed.

I Henhold til Lov om Brandvæsenet i Kjøbenhavn af 15de Mai 1868 §§ 4 og 7 stadfæstes herved de i ovenstaaende Regulativ indeholdte Bestemmelser angaaende Over- og Underbefalingsmændenes Lønning og Pensionering, Mandskabets Antagelse, Afskedigelse og Lønning, Brandvæsenets fremtidige Materiel og de Brandredskaber, der skulle holdes ved enhver fast Eiendom i Staden og paa dens Grund; i Henhold til samme Lovs § 5 fastsættes derhos Reservekorpsets Størrelse i Overensstemmelse med Regulativets § 11.

Justitsministeriet, den 21de Juni 1870.

Krieger.

C. Høegh-Guldberg.

J.C. Schönheyder

Loven af 1868 og regulativet af 1870 betød på mange punkter et virkeligt stort skel i det københavnske brandvæsens historie. Det kongelige brandkorps, som talte godt og vel 4000 mere eller især mindre aktive og effektive medlemmer, der simpelthen var indrullet, var nu blevet afløst af

et kommunalt fagkorps, bestående af 101 fastansatte og en reserve på 400 mand samt en »mobil reserve« på 24 mand, udvalgt blandt eller uden for det almindelige reservekorps. Brandkommissionen, som før var brandvæsenets øverste myndighed, og som siden 1805 altid havde været ledet af en stabsofficer, var ophævet, og som chef ansatte man, ligesom man har gjort det til dato, en civilingeniør, således at man var sikker på en faglig, teknisk ledelse. Den »høistcommanderende« fik titel af brandinspektør (1898 ændret til branddirektør, 1908 til brandchef). Det øvrige faste officerskorps bestod af en vicebrandinspektør (1898 vicebranddirektør, 1908 vicebrandchef) og 3 assistenter (1890 brandfuldmægtige, 1908 brandinspektører). Denne stab af 5 faste officerer skulde udelukkende hellige sig brandvæsenet og måtte derfor ikke beklæde andet embede eller udøve privat virksomhed eller erhverv. De var alle fastlønnede og pensionsberettigede. Alene disse bestemmelser viser, at man omsider klart havde indset, at ledelsen af hovedstadens brandvæsen hverken kan eller bør være et fritids- eller ekstrajob.

Ophævelsen af det kongelige brandkorps betød selvsagt, at samtlige ansatte fik meddelt deres afsked i nåde. Men lige så naturligt var det, at man ved ansættelse i det nye kommunale brandkorps først og fremmest så sig om blandt de veltjente gamle kendinge. Brandmajoren, oberstløjtnant F. C. BALSLOV havde 1868 efter ansøgning fået bevilget sin afsked på grund af alder, og da den nye lov var lige på trapperne, havde man indtil videre konstitueret vicebrandmajoren, tømremester J. A. BLOM i embedet. Han ønskede imidlertid ikke at opgive sin omfattende virksomhed som tømremester og renoncerede derfor på embedet som brandinspektør, hvilket man fra myndighedernes side var oprigtigt kede af, da han var en både dygtig og populær mand. Man forsøgte endda ved forskellige krumspring,

N.F. Holm

E.L. Bentzon

C.H.A. Carlsen

Rogert Møller

Det første faste officerskorps

som dog viste sig uholdbare, at beholde ham i korpset som næstkommanderende, men forgæves. Som erkendtlighed for hans fortjenester i det kongelige brandkorps udnævnte kongen ham ved afskedigelsen til etatsråd.

Efter indstilling fra Borgerrepræsentationen udnævnte kongen 18. juni 1870 assistent ved det københavnske vandvæsen, cand. polyt. J. C. SCHØNHEYDER [3] til brandinspektør fra 1. juli at regne. Magistraten besluttede derefter at konstituere kaptajn ved brandkorpset N. F. HOLM som vicebrandinspektør, premierløjtnant ved brandkorpset K. S. KNUDSEN som ældste assistent og løjtnant, murermester E. L. BENTZON samt reserveløjtnant, skibsfører C. H. A. CARLSEN som assistenter. Disse konstitutioner efterfulgtes 1872 af fast ansættelse undtagen for Knudsens vedkommende, idet han fik sin opsigelse på grund af alder. Carlsen blev derefter ældste assistent, og reserveassistent ROBERT MØLLER fik fast ansættelse i stedet for Knudsen.

Tiden 1870 - 1930

Da det nyoprettede kommunale brandkorps rykkede ind og overtog vagterne 1. august 1870 kl. 5 om morgenen, indledtes en ny epoke i byens historie. Dermed være ikke sagt, at den første tid var synderlig gloriøs, for som så mange andre nye institutioner fik brandvæsenet også sine store vanskeligheder i begyndelsen. Meget gammelt skulde afvikles og erstattes af nyt, idet man dog hele tiden også måtte skæve til økonomien, og de bevilgende myndigheder var ikke ligefrem spendable. Den nye brandinspektør mærkede desuden snart, at han ikke var nogen særlig populær mand. Offentligheden mindedes stadig hans forgænger, etatsråd Blom. Ved flere lejligheder blev brandvæsenet – med rette eller urette – udsat for en temmelig hårdhændet kritik i dagspressen. Retfærdighedsvis må det dog siges, at der allerede i de første år skete ret betydelige udvidelser og forbedringer. Der oprettedes nye stationer og foretoges flytninger af ældre til bedre lokaler (se tidstavlen). Telegrafnettet udvidedes, herunder også til at omfatte private virksomheder, og man opstillede de første alarmskabe på Østerbro.

Også materiellet forøgedes; dampsprøjte nr. 2 blev anskaffet – man havde fået den første i 1864 – og brygger Jacobsen, hvis interesse for brandvæsenet var usvækket, stillede 1882 en ny tysk model til rådighed, for at man kunde prøve den. Da der ikke var udelt tilfredshed med den på

alle punkter og derfor vilde aflevere den til bryggeren med tak for lån, afslog han dette og skænkede brandvæsenet dampsprøjten, som således blev nr. 3.

Der indførtes visse forbedringer på det lønmæssige område, selv om det først skete efter en del uroligheder, hvor mandskabet simpelthen strejkede for at gennemtvinge de fremsatte lønkrav, hvilket i første omgang medførte bøder til adskillige af korpsets personale. Det lykkedes i nogen grad at forbedre de stærkt kritiserede indkvarteringsforhold i vagtlokalerne, som selv efter datidens forhold var meget ringe. Man tør slet ikke tænke på, hvad arbejds- og fabriktilsynet vilde sige til dem i dag!

Situationen var således alt andet end let for Schönheyder. Uden på nogen måde at ville forklejne ham har man dog indtrykket af, at han ikke rigtig magtede sit embede. Hans administrative evner var der intet at indvende imod, han manglede formentlig blot den robusthed, som stillingen kræver af sin mand. Dette har han vel også selv følt, for da han i 1883 fik sit ene øje stærkt beskadiget under en øvelse, idet han rantes af en vandstråle, og stillingen som inspektør ved vandvæsenet samtidig var ledig, søgte han tilbage til sin gamle, sikkert roligere arbejdsplads. I de 10 år, han kom til at virke der, indlagde han sig større fortjenester end ved brandvæsenet. Han foretog undersøgelsesboringer i hovedstadens omegn og gennemførte, at man ophørte med at anvende overfladevand som drikkevand i København, efter at han havde bygget pumpestationen ved Sct. Jørgens Sø.

Efter en del forhandlinger og overvejelser valgte Borgerrepræsentationen kaptajn ved ingeniørkorpset SEXTUS MEYER [4] til Schönheyders efterfølger fra 1. maj 1884, og det viste sig da også snart, at man her havde fået den rigtige mand. Uden overdrivelse kan man vel nok sige, at den rivende udvikling, såvel organisatorisk som teknisk, som det

Sextus Meyer

københavnske brandvæsen gennemgik i Meyers 25-årige embedsperiode, simpelthen har været grundlaget og forudsætningen for dets nuværende høje stade.

Allerede et halvt år efter Meyers tiltræden skulde man få bevis på hans evner, idet hovedstaden da oplevede en af sine, ja af hele landets store katastrofer: Christiansborg

Slots brand. Ved denne lejlighed udviste Meyer den store myndighed, beslutsomhed og koldblodighed, som var karakteristisk for ham – han havde jo heller ikke for ingenting været med ved Dannevirke i 1864! Han indså nødvendigheden af at opgive forsøgene på at slukke ilden i slottet og i stedet koncentrere sig om at hindre den i at nå nabobygningerne, og takket være hans klare bedømmelse af situationen lykkedes det at redde Slotskirken og Thorvaldsens Museum. Ikke desto mindre tillod »Dags-Avisen« sig at kritisere Meyers dispositioner og insinuere, at han var konfus og ikke situationen voksen [5]. Men så tog mandskabet til genmæle og udtrykte i »Berlingske Tidende« sin store anerkendelse af Meyers ledelse af slukningsarbejdet [6]. Som korrekt embedsmand forholdt Meyer sig tavs, selv om det utvivlsomt og meget forståeligt har kriblet i hans fingre.

Slotsbranden havde naturligvis til følge, at man nu atter begyndte at diskutere brandvæsenets tilstrækkelighed, og påny sagde brygger Jacobsen sin mening ud af karsken bælg, idet han direkte tillagde borgmesteren for Magistratens 4. afdeling ansvaret, eftersom han ikke havde rettet sig efter de råd, han havde fået af såvel den tidligere som den nuværende brandinspektør. Brygger Jacobsens kritik medførte, at sagen blev rejst i Borgerrepræsentationen, hvor man vedtog at anmode Magistraten om at fremsætte forslag til de forbedringer, som måtte anses for nødvendige. Ligesom efter bombardementet 1807 oplevede man altså nu, at katastrofen åbnede ikke blot befolkningens, men også myndighedernes øjne for nødvendigheden af at følge med udviklingen, ikke alene den tekniske udvikling, men tillige byens stadige vækst, og man indså, at man måtte betale, hvad det kostede for at undgå gentagelser.

Inden man kom så vidt, havde Meyer indsendt et forslag til en nyordning, et forslag, som han trak tilbage, inden det

kom til behandling. I mellemtiden havde han nemlig i marts 1885 været på en studierejse til Stettin, Berlin, Breslau og Hamburg og havde der set en hel del nyt, som han ønskede indarbejdet i sit forslag. Senere på året blev han atter sendt ud, denne gang til London, Bristol, Bruxelles og Amsterdam. Indberetningerne fra disse rejser blev sammen med hans forslag grundlaget for det forslag, som et af Magistraten og Borgerrepræsentationen nedsat fællesudvalg forelagde Borgerrepræsentationen, som vedtog det efter en række ændringer, hvorefter det blev stadfæstet af justitsministeriet 15. marts 1890.

Dette nye regulativ indebar på én gang både en udvidelse og en rationalisering af brandvæsenet. Materiellet forøgedes betydeligt, ligesom det faste personel voksede fra 147 til 180 mand. En væsentlig forøgelse af effektiviteten var bl. a., at der nu ansattes 25 faste kuske mod tidligere 9 lejede. Man opretholdt de to reservekorps, idet dog den »mobile reserve« (24 mand) ophævedes 1896. Først i 1903 vedtog man efter svære betænkeligheder også at ophæve det store reservekorps (400 mand), da det ikke var til nogen nytte og mandskabet var ganske uden øvelse, endsiges erfaring.

Med hensyn til stationer og vagtlokaler betød regulativets bestemmelser en gennemgribende rationalisering, eftersom man indskrænkede deres antal til 6. Samtidig med at man nedlagde en række af de mindre stationer og lokaler, udvidede man de store stationer i Adelgade og på Fælledvej, og man vedtog opførelsen af en ny hovedbrandstation i Løngangsstræde (nu Bag Rådhuset). Arbejdet blev overdraget arkitekt LUDVIG FENGER, og bygningen, som blev taget i brug 1892, opfylder endnu i dag sit formål, omend den af naturlige årsager ikke kan kaldes tidssvarende. Men lige så naturligt er det, at den nye hovedstation dengang betød et kolossalt fremskridt – man fik en moderne og

rummelig bygning, som var bygget specielt til sit formål. Trods alt har der dog nok været nogle, som sentimentalt følte et stik i hjertet ved, at den hidtidige hovedstation i Nicolai Kirke nu blev nedlagt. Her havde brandvæsenet jo haft til huse siden 1807, og det er derfor let forståeligt, at kirken og brandvæsenet i københavnernes bevidsthed hørte sammen.

Meyer arbejdede stadig energisk på at sikre hurtig hjælp, hvilket som bekendt er dobbelt hjælp. Det var nødvendigt, at brandinspektøren eller vicebrandinspektøren kom til brandstedet så hurtigt som muligt for at lede slukningsarbejdet, men da det ofte om natten var vanskeligt at få fat i en droske, skete det ikke så sjældent, at han måtte gå, hvorved megen kostbar tid blev spildt. I 1892 anskaffedes derfor en landauer til brug for brandinspektøren eller vicebrandinspektøren – kun i ganske særlige tilfælde kunde den rent undtagelsesvis benyttes af den vagthavende assistent på hovedstationen. Dette forhold forbedredes dog allerede i 1895, da der til den vagthavende assistent blev indkøbt en vogn. Denne blev i 1907 erstattet af en bil, en 4-personers Peugeot, der var i stand til at køre med »den rasende fart«, som H. C. Andersen vilde have sagt, af 40 km i timen. Hermed påbegyndtes det københavnske brandvæsens automobilisering.

I forbindelse med disse nyanskaffelser kan det i vore dage nok forekomme ret så humoristisk, at man i 1899 også forøgede det rullende materiel med en cykle, så man ved brandalarm straks kunde sende en brandmand afsted med en håndsprøjte for på brandstedet dels at berolige med, at sprøjten var på vej, dels at påbegynde slukningen.

I årene 1901-02 blev Brønshøj, Valby og Sundbyerne indlemmet i Københavns kommune, hvis areal dermed blev tredoblet, hvilket nødvendigvis også måtte sætte sine spor i brandvæsenet. Ikke blot blev dets arbejdsområde væsent-

Demonstration af »begravelsesmaskine« foran hovedbrandstationen

ligt forøget, men arbejdsvilkårene ændredes også ved de større afstande og bebyggelsen, som mange steder var landligt præget. Endnu i årsberetningen 1951/52 er oplysningerne om byens areal og folketal delt op i Gamle København og de tre indlemmede distrikter, ligesom man så sent som i beretningen for 1938/39 meddeler: Bebyggelsen i de indlemmede Distrikter er for en stor Del landlig, som det ogsaa fremgaar af Forholdet mellem Areal og Befolkning.

Som følge af denne udvidelse blev der 1904 opført en ny brandstation på Kløvermarksvej, 1905 oprettedes en brandvagt i rytterskolen i Valby, og 1907 blev den nyopførte station Tomsgården på Frederikssundsvej taget i brug. I forbindelse med indvielsen af sidstnævnte blev korpsets vagttjeneste ændret til et-døgnsvagter mod tidligere 2 døgns vagt og 1 døgn fri.

1908 kom der igen et nyt regulativ, som atter ændrede stillingsbetegnelserne, der nu blev brandchef, vicebrandchef, brandinspektør og reservebrandinspektør. Endvidere ordnedes det administrative arbejde, der stadig voksede, således at der ansattes et egentligt kontorpersonele.

Efter at der fra tid til anden var opnået mindre lønforbedringer for mandskabet, lykkedes det ved den kommunale lønreform 1909 udover generelle lønforhøjelser at få indført pensionsret for alle efter 15 års uafbrudt tjeneste.

Samme år tog oberst Meyer, som nu var blevet 75 år, sin afsked, efter at han i 25 år havde stået i spidsen for det københavnske brandvæsen og ført det frem til en fornem position. Med enestående dygtighed havde han opbygget en fasttømret organisation, som også rent teknisk var fuldt på højde med tidens krav. Desuden havde han i høj grad sans for det menneskelige og forstod at udvælge sit mandskab, som for en stor del kom til at bestå af robuste typer som tømrere og søfolk. Han havde derimod ikke så meget tilovers for skomagere, som ellers var ret godt repræsenteret i korpset – efter hans mening blev skomagerstolen hængende i enden på dem [7]. Han var en myndig mand af den gamle skole, og hans forhold til mandskabet var nærmest patriarkalsk. Han var særdeles afholdt og blev ved sin afsked hyldet af brandkorpset med et fakkeltog. At han også nærrede varme følelser over for brandkorpset fremgik tydeligt af den interesse, han fortsat viste korpset efter sin afgang og af, at hans børn, overretssagfører K. A. MEYER og hofjægermesterinde LILY STEENSEN-LETH ifølge hans ønske efter hans død skænkede 5000 kr. til et legat, der bærer hans navn, og hvis renter udbetales til enker efter brandfolk. Datteren testamenterede senere 10.000 kr. til samme legat. Ligeledes bør det her nævnes, at det skyldtes hans initiativ, at Christian IX 1903 indstiftede hæderstegnet for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen, således at korpsets

Emil Liisberg

mandskab også kunde få en officiel påskønnelse for sit arbejde.

Oberst Meyers efterfølger blev vicebrandchef EMIL LIISBERG [8], som da allerede havde været ansat ved brandvæsenet i 28 år, altså længere end Meyer. Han havde i årene 1890-1905, da han blev korpsets næstkommanderende, ud-

over almindelig tjeneste beskæftiget sig indgående med brandvæsenets telegraf- og telefonnet, som under hans ledelse blev stærkt udbygget. Kun godt 6 år blev det ham beskåret at være brandchef, og den vigtigste begivenhed i denne periode var påbegyndelsen af udrykningsmateriellets automobilisering, som 1913 blev indledet med anskaffelsen af en automobilsprøjte, den første her til lands. Liisberg døde pludseligt i 1916, hvorefter vicebrandchef C. A. MÜLERTZ blev brandchef [9].

Det blev således i Mülertz' regeringstid, at den motorisering af brandvæsenet, som havde set sin spæde begyndelse allerede i Meyers tid, skulde blive gennemført totalt. Det blev dog ikke Mülertz selv, men vicebrandchef A. E. FRIIS, der som den virkelige fagmand på dette område kom til at lede denne ret så revolutionerende omlægning af det rullende materiel. Som tidligere omtalt havde man 1907 anskaffet en personbil til den vagthavende brandinspektør, 1913 fik man den første motorsprøjte, en 6-cylindret »Dennis«, som derfor fik kælenavnet »Engelskmanden«, og samme år blev brandinspektørens vogn udskiftet med en ny, medens den gamle blev anvendt som skolevogn ved oplæringen af chauffører. 1917 blev det brandchefens (og vicebrandchefens) tur til at få personvogn.

Som det fremgår af ovenstående, var udviklingen i de første år temmelig sindig, men da den første verdenskrig var vel overstået, indså man, at tiden nu var inde til at tage skridtet fuldt ud. Afstandene i byen var efterhånden blevet så store, at en udrykning var aldeles ødelæggende for både heste og køretøjer. Man sluttede derfor i 1919 kontrakt med Daimler-Mercedes om levering af ialt 27 køretøjer: 1 personvogn (skolevogn), 2 lastbiler (heraf 1 skolevogn), 7 motorsprøjter, 7 motortendere, 8 ambulancer, 1 automobilrejstige og 1 automobilafprodssstige. Disse køretøjer blev leveret i årene 1920-24, og efter at man i 1927 fik yder-

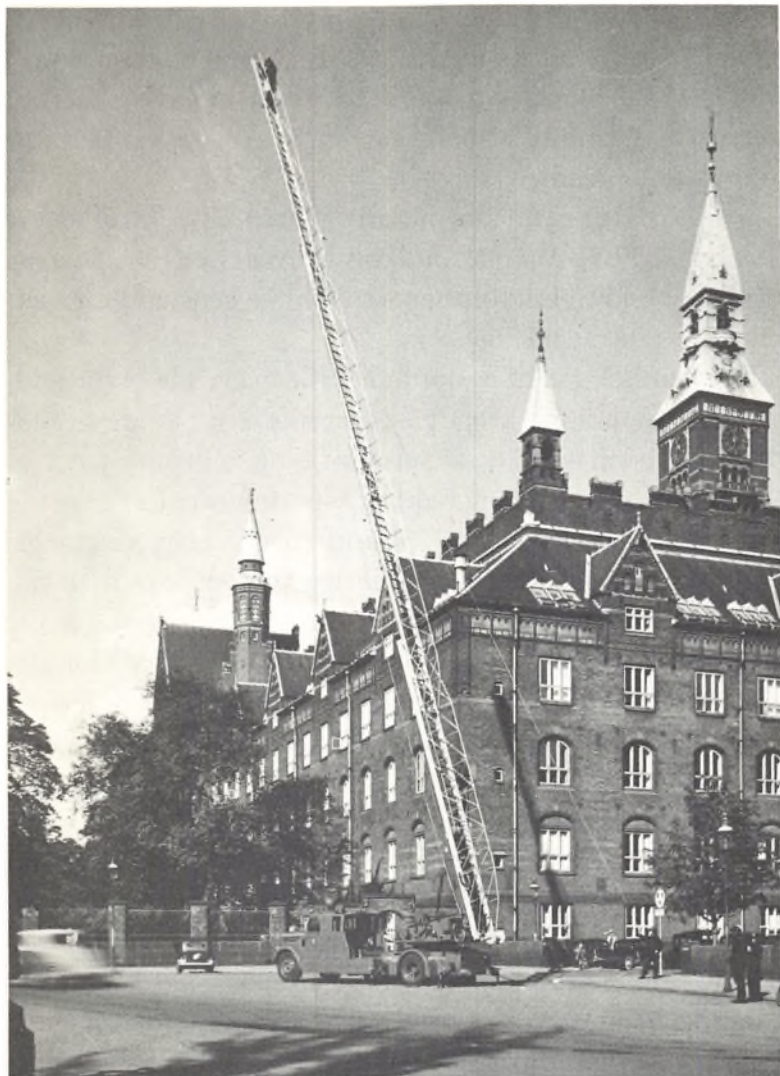
C. A. Mülertz

ligere 1 personvogn og i 1929-30 1 automobildrejestige, 6 automobilafprodsstiger, 1 redskabsvogn, 1 ambulance og 1 personvogn, var automobiliseringen gennemført totalt. De 3 gamle dampsprøjter, som sidst havde været i brug ved udrykning i 1924, gik over som reserve for motorsprøjterne, idet man fik det ordnet således, at de kunde kobles til en

bil. I takt med hele denne udvikling gled hestene gradvis ud. Før bilernes tid havde man 54 heste, og de sidste 8 blev solgt 17.juni 1930.

Selv om denne overgang havde strakt sig over en halv snes år, må det siges at være en hurtig afvikling, da den jo krævede ændringer af lokaler og en betydelig omstilling af korpset. Staldene blev nu garager og mekanikværksteder, hvilket selvfølgelig kun var et rent teknisk spørgsmål. Vanskeligere må det have været, specielt for de lidt ældre, at indstille sig på den megen mekanik og teknik, som de nye køretøjer forudsatte kendskab til. Det synes dog at være gået nogenlunde uden vanskeligheder, bl.a. var det af stor betydning, at en hel del af de gamle erfarne kuske lærte at køre bil og således kunde fortsætte i begge parter interesse. I forbindelse med uddannelsen af de mange nye chauffører var det en stor fordel for brandvæsenet, at Friis siden 1908 havde været politiets, siden 1913 justitsministeriets, sagkyndige i automobilsager. Han kendte derfor så godt som nogen til de krav, der stilledes til motorkøretøjer og til chauffører, og man opnåede da også dispensation fra automobilloven, således at brandvæsenets chauffører fik lov til at aflægge køreprøven for ham. Da der jo her var tale om at køre med store og specielt udstyrede vogne, skulde samtlige chauffører aflægge prøve for Friis uden hensyn til, om de havde kørekort i forvejen.

Alt det nye materiel krævede megen pasning, og da de enkelte køretøjer selvfølgelig altid blev kørt af forskellige chauffører på grund af skiftende vagttjeneste, var en særdeles effektiv kontrol af bremses og styretøj til stadighed nødvendig. Maskinmestrene foretog sammen med chaufførerne eftersyn på de enkelte stationer 2, senere 3 gange ugentlig, og når personvogne og ambulancer havde kørt 5000 km, motorsprøjter 2000, kom de til rutinemæssigt eftersyn på værkstedet på hovedbrandstationen. Endvidere blev

Merryweather-drejestige i funktion

der for hvert enkelt køretøj ført journal over reparationer og forbrug af benzin og gummi for derved altid at være på vagt over for for store uregelmæssigheder.

Efter at man var gået over til automobil drift, foregik udrykninger til Nordsjælland naturligvis ad landevejen, og

følgelig blev aftalen med D. S. B. om slukningstog ophævet.

Blandt de tekniske fremskridt og nyopfindelser, som i Mülertz' tid blev taget i anvendelse af brandvæsenet, er der særlig grund til at hefte sig ved to: røgbeskyttelsen og det tekniske skum.

1928-29 påbegyndtes på initiativ af brandinspektør, senere brandchef POVL VINDING indkøb af materiel til og forsøg med røgbeskyttelse, som senere vil blive genstand for nærmere omtale (se side 88).

Det kemiske skum er opfundet af daværende brandfuldmægtig (brandinspektør) på Frederiksberg, senere brandchef i København EINER SCHRØDER og ingeniør J. A. VAN DEURS, som efter en lang række eksperimenter i 20'erne tog patent på opfindelsen [10]. Skummet er særlig virkningsfuldt over for brandfarlige stoffer og væsker, som man tidligere var ret hjælpeløs overfor, og som i vore dage ofte forekommer oplagret i store mængder og til trods for alle forholdsregler altid vil være et stort problem for brandvæsenet. I 1929-30 indførte Københavns brandvæsen skumslukning.

Da brandstationen i Absalonsgade og brandvagten i Valby i længere tid ikke havde været tilstrækkelige på grund af byens vækst og udvikling, blev der opført en ny, moderne brandstation på Enghavevej, hvor man bl. a. også stationerede den nye røgbeskyttelsestjeneste og senere det dertil hørende laboratorium. Denne nye station V blev taget i brug i 1929, og samtidig nedlagdes de 2 gamle. Det er ikke uinteressant at bemærke, at skolen i Valby derefter overgik til Københavns kommunebiblioteker, som stadig benytter den, ligesom man i 1912 rykkede ind i Nicolai Kirke!

Indførelsen af 8-timers arbejdsdag i 1919 fik også konsekvenser for brandvæsenet, hvis mandskab følgelig måtte forøges. Samtidig ændredes vagtordningen fra vagt hvert andet døgn, idet udrykningsmandskabet blev inddelt i 7

roder, og herved fik man gennemsnitligt 3 døgnsvagt pr. uge.

Efter 38 års tjeneste blev Müllertz 1930 på grund af sygdom tvunget til at tage sin afsked. Ligesom oberst Meyer var han en myndig militærperson, som nok kunde virke barsk, men alligevel altid på en sådan måde, at man var klar over, at der bag den tilknappede facon skjulte sig megen hjertelighed. Når han inden for korpset fik kæle-navnet »Den store Bastian« må dette tages som udtryk for, at vel nærede man en naturlig respekt for ham, men man var ikke bange for ham.

30'erne, verdenskrig og besættelse

Vicebrandchef A. E. FRIIS [11] efterfulgte Mülertz som brandchef, i hvilken stilling han kun fik lov til at virke i 6½ år. Det er derfor ganske naturligt, at hans væsentligste indsats var gjort, inden han blev chef – som tidligere nævnt var det ham, der forestod motoriseringen, hvorved han indlagde sig stor fortjeneste. Da motoriseringen stillede større krav til korpsets tekniske uddannelse, tog Friis initiativet til oprettelsen af brandskolen (se side 98).

Motoriseringen medførte også nødvendigheden af at ændre en del stillingsbetegnelser, som havde tilknytning til hestekøretøjerne. Fra 1. april 1932 ændredes sprøjtemester til depotmester, sprøjtefører til brandmester, staldmester til kørselsmester, kusk til brandmand med tilføjelsen fungerende chauffør, og endelig blev hornblæser (der dog aldrig havde fungeret som sådan, men som ordonnans) ændret til brandmand, fungerende ordonnans.

1931 påbegyndtes de første forsøg med radioforbindelse mellem hovedstation og køretøjer på gaden. Denne særlige tjenestegren har i de mellemliggende år gennemgået en fantastisk udvikling, som foreløbig er kulmineret i det elektroniske centralalarmeringsanlæg (se side 94).

Ved Friis' død 1936 blev brandinspektør, dr. techn. POVL VINDING [12] brandchef, og det blev således ham, der kom til at stå i spidsen for det københavnske brandvæsen i besættelsestiden, som man uden overdrivelse kan karakteri-

A.E. Friis

sere som en af de hårdeste og vanskeligste perioder i dets historie.

Kort efter sin tiltrædelse fik Vinding lagt administrationen om, således at de forskellige arbejdsområder blev fordelt på 4 afdelinger: brandchefens kontor og afdeling I-III.

Samtidig vedtoges den nye kommunale lønningslov, hvorved bl. a. statens pensionsregler indførtes.

Men krigsfare truede, og man måtte tage sine forholdsregler imod dens eventuelle følger. Luftværnslovene af 11. maj 1935 og 29. april 1938 gav Københavns brandchef nye opgaver og beføjelser, idet han som medlem af det tekniske råd, som skulde bistå fællesudvalget for det storkøbenhavnske luftbeskyttelsesområde, var med til at udarbejde planer for dette område, d. v. s. Københavns amtsrådsreds. Dette arbejde, som blev grundigt forberedt, sluttede temmelig brat, simpelthen fordi man på grund af krigstruslerne blev tvunget hertil. Forslaget blev afleveret 24. august 1939, hvorpå rådet straks blev anmodet om at udarbejde en foreløbig plan, som kunde sættes i kraft øjeblikkeligt. Man havde nemlig ikke nogen mulighed for at gennemføre forslaget i dets helhed, dels fordi der ikke var tid til det, dels fordi det ikke var muligt at få det fornødne udstyr. En foreløbig plan blev så udarbejdet lørdag d. 26. august om aftenen, og mandag d. 28. gav indenrigsministeriet ordre til, at den straks skulde gennemføres.

Denne foreløbige, stærkt barberede luftbeskyttelsesplan for København omfattede for brandvæsenets vedkommende en nødtørftig sikring af dets bygninger og telegrafstuer, supplerung af materiel, oprettelse af hjælpebrandvagter, gassporerhold og gasrydningshold, udrustning af 60 ambulancer, anskaffelse af rydningsmateriel, udbygning af meldetjenesten og sikring af kloakpumpestationer.

Til dette formål skulde der i Storkøbenhavn bruges 4500 mand, hvoraf København skulde have 1900. Disse blev taget af det værnepligtige mandskab og skulde jo så have uddannelse, hvilket foregik på brandskolen. Her arbejdede man nu under højtryk, og det lykkedes da også at få uddannet de første 1200 mand i løbet af 14 dage. Denne uddannelse fortsatte hektisk gennem alle krigsårene.

Povel Vinding

Efter 9. april 1940 indførtes der forhøjet beredskab, og 5000 CB-pligtige indkaldtes til vagttjeneste på annekstationer og hjælpebrandvagter.

I henhold til luftværnsloven var husvagtordningen også henlagt under brandvæsenet, og dette område udvidedes

1942 til tillige at omfatte fabrikluftværn. Disse områder betød en væsentlig forøgelse af brandvæsenets arbejde, da der jo ikke blot var tale om at føre tilsyn med dem, men også at uddanne deres personel. I tørre tal indebar det, at der i krigsårene blev uddannet mere end 100.000 husvagter, medens godt 2000 større og mindre fabrikluftværn blev instrueret.

For hele Storkøbenhavns vedkommende oprettedes en fælles overledelse med politidirektøren som luftværnschef, medens brandchefen blev taktisk leder af samtlige storkøbenhavnske brandvæsener, der var inddelt i 5 afsnit med hver sin afsnitsleder. Efter politiets fjernelse 19. september 1944 blev overborgmesteren fungerende luftværnschef med belysningsdirektøren som administrativ og brandchefen som taktisk stedfortræder [13].

Såvel ved planlægningen som ved de vedtagne forholdsreglers iværksættelse var Vinding særdeles virksom, og når man selv efter krigen og de dermed indvundne erfaringer kunde konstatere, at ordningen havde virket så tilfredsstillende, at den vil kunne danne grundlag for fremtidige luftbeskyttelsesforanstaltninger, har han sin store del af æren herfor.

Som tidligere nævnt var det kun muligt at gennemføre en skrabet ordning ved krigens udbrud, og det var derfor af stor betydning, at hovedparten af brandvæsenets rullende materiel var blevet fornyet i løbet af 30'erne, så de ældre køretøjer kom til at udgøre en særdeles velkommen reserve i krigsårene.

Som et led i de forebyggende foranstaltninger foretog man i begyndelsen af 1939 en frivillig pulterkammerrydning i den indre by, og ved denne lejlighed blev der fjernet ca. 1000 tons. Der kræves ikke megen fantasi til at forestille sig, hvilken næring alle disse ofte særdeles brandfarlige ting kunde have betydet i tilfælde af ildebrand.

Røgdykkere i asbestdragter på luftværnsdagen

Bortset fra dagene omkring krigsudbruddet og besættelsen var det dog vanskeligt at få befolkningen til at tage luftbeskyttelsen alvorligt, da de fleste regnede med, at det aldrig vilde blive aktuelt her. For at skabe interesse for sagen og for at vise dels hvilke farer, der truede i form af brandbomber, sprængbomber, gas etc., dels hvilke hjælpemidler, man havde til rådighed herimod, arrangerede Statens civile Luftværn i nært samarbejde med brandvæsenet 10. oktober 1941 en luftværnsdag. Det blev en storstilet opvisning fordelt på mange steder i byen, og hovedstadens befolkning med kongehuset i spidsen fulgte den med levende interesse. Den fulde forståelse af luftværnets betydning sporedes dog først, da de første bomber var faldet.

Samtidig med, at brandvæsenet fik disse mange ekstra opgaver pålagt, voksede dets egentlige arbejde som ingensinde før. Antallet af brande steg til omtrent det dobbelte

på grund af sabotage og Schalburgtage, og tillige blev brandene større og farligere.

De mange krigsbrande satte – uanset hvilket fortegn de havde – nu også deres spor i brandvæsenets årsberetninger fra 1941/42 og resten af krigen, idet beskrivelsen af disse brande var forsynet med påtegning om, at offentliggørelse i dagspressen ikke var tilladt. I beretningen 1944/45, som jo først udkom efter krigen afslutning, var man endvidere i stand til at tilføje oplysning om, hvorvidt ilden var opstået på dansk eller tysk foranledning. Nogle af krigenes større brande vil senere blive omtalt.

Fra besættelsestiden skal her omtales brandvæsenets særlige indsats under folkestrejken 1944. Det var en alt andet end let situation, som krævede megen konduite. Talrige steder havde befolkningen tændt bål på gaderne, andre steder havde man sat ild på tyskvenlige firmaers forretninger og værksteder, og når brandvæsenet med besvær havde forceret barrikaderne i gaderne, blev de mødt med fjendtlighed. Enkelte steder måtte man opgive slukningsarbejdet på grund af befolkningens holdning, medens det andre steder lykkedes brandofficererne at gøre begribeligt, at naboejendommen også kunde komme i fare, såfremt ilden ikke blev slukket. Rent bortset fra, at det jo er brandvæsenets opgave at slukke ild uden hensyn til nationale sym- eller antipatier, var man desuden i den delikate situation, at man nødtigt vilde risikere tysk indblanding på grund af brandvæsenets passivitet. Hvis det skete, vilde brandvæsenet være afskåret fra at yde den assistance, man hidtil havde været i stand til – også uden for det rent brandtekniske. Da tyskerne spærrede byen af, lykkedes det således brandvæsenets vogne at komme igennem med levnedsmidler, og da vand-, gas- og elektricitetsforsyningen blev afbrudt, hjalp brandvæsenet med at hente mælk til små børn, CB-mandskabet bragte mad fra folkekøkkener-

ne til folkepensionister, hospitalerne lånte vandvogne og seruminstitutionen brandvæsenets transportable elektricitetsværk, så de livsvigtige køleskabe kunde holdes i gang. Hvor hektisk hele situationen var, belyses på udmærket måde ved udrykningernes antal. I et enkelt vagtdøgn var der 43 brandudrykninger og 256 ambulanceudrykninger [14].

Når man nu ser tilbage på besættelsestiden og den risiko ud over det sædvanlige, den indebar, er det forbløffende, at brandvæsenet slap med så få ofre, som tilfældet var. Der omkom ialt 5 af det faste brandkorps samt 4 CB-brandmænd, heraf 1 ved kørselsulykke, 1 under brand, 3 under urolighederne ved folkestrejken, 3 under urolighederne 5. maj 1945 og 1 blev henrettet af tyskerne (se side 107).

I det sidste krigsår så man sig nødsaget til en mindre uniformsændring, eftersom brandvæsenet var det eneste uniformerede danske korps, siden militæret var blevet fjernet i 1943 og politiet i 1944. For at undgå ubehagelige forvekslinger med tyske eller tyskvenlige korps blev der i oktober 1944 anlagt huebånd med påskriften »Kbh. Brandvæsen«, og samtidig blev byvåbnet fjernet og erstattet af kokarden [15].

Kort efter krigens afslutning hjemsendtes 4. juni 1945 CB-mandskabet med undtagelse af det nødvendige depotpersonel, som fungerede endnu en tid, indtil luftværnsmateriellet var lagt i depot. 20. juni 1945 stillede fabriksluftværnet indtil videre i bero.

Københavns brandvæsen ydede assistance til luftværnet på endnu et punkt ud over de allerede nævnte almindelige opgaver ved at udlåne brandinspektør EINER SCHRÖDER. 1940-45 gjorde han tjeneste ved Statens civile luftværn som luftværnsinspektør og chef for CBU-korpset, og 1945-47 fordelte han som medarbejder ved justitsministeriet det efterladte tyske brandmateriel; endvidere blev han 1950 udnævnt til taktisk chef for civilforsvaret i Storkøbenhavn,

en stilling, som han beholdt indtil sin afgang som brandchef.

Hvor ond og hård besættelsestiden end var, kan det københavnske brandvæsen dog med stolthed konstatere, at det fuldt ud forstod at leve op til de forventninger, man stillede til det. Dette gælder ikke blot det faste brandkorps, men også CB-mandskabet, som gjorde udmærket fyldest.

Efterkrigstiden

En af de største begivenheder i de første efterkrigsår var indvielsen af den nye brandstation D (Dæmningen) på Hansstedvej.

Allerede i 1936 rejstes spørgsmålet om en ny brandstation i Valby-Vigerslevkvarteret på grund af dettes stærke vækst. En grund blev erhvervet på hjørnet af Vigerslevvej og Hansstedvej, og 1942 blev der udarbejdet et projekt, som blev vedtaget. På grund af den vanskelige materialesituation var projektet i fare for at blive udsat på ubestemt tid, men da stationen var absolut påkrævet, lykkedes det alligevel at få arbejdet sat i gang i 1944.

Foruden selve brandstationen omfattede byggeplanerne en værkstedsbygning, som dog på grund af materialesituationen blev udsat ca. 1½ år. Stationen blev ved sin indvielse 3. juni 1947 genstand for megen opmærksomhed på grund af sine mange tekniske detaljer og raffineringer. En af de iøjnefaldende ting er de såkaldte tobogbaner. Det er regulære rutschebaner, udført i rustfrit stål, som går fra 1. sal, hvor soverummene er beliggende, direkte ned i remisen. Ved indretningen af soverummene er der desuden sørget for, at hver enkelt af mandskabet får sin personlige seng.

Med hensyn til alarmeringen indførtes også noget helt nyt. Alarmklokkerne blev afløst af højtaleranlæg med forskellige lydsignaler, alt efter hvilken kombination af køretøjer, der skal anvendes, samtidig med, at brandstedets

Hansstedvej april 1945

adresse meddeles. Ved alarmering om natten tændes samtidig automatisk fornødent lys i de lokaler, som skal anvendes. Det nye alarmeringssystem, hvorved chaufføren på et tidligere tidspunkt end før bliver bekendt med udrykningsadressen og således har bedre tid til at tilrettelægge ruten, har betydet en nedsættelse af udrykningstiden, og det har været det første skridt i retning af det, der i dag er blevet videreført til centralalarmeringen.

Lige uden for remiseportene ses 3 små kors af rustfrit stål nedfældet i gaden. Her blev 3 personer clearingmyrdet af tyskerne i april 1945 [16].

Det nordiske samarbejde blev udbygget i 1947 ved en aftale med Oslo brannvesen om udveksling af brandmænd, så man gensidigt kunde få lejlighed til at studere arbejdsforhold og -metoder. Denne udveksling er fortsat i de mellemliggende år, sidste gang i marts 1966.

Som et led i de forebyggende foranstaltninger mod ildebrand i offentlige lokaler indførte justitsministeriet ved bekendtgørelse af 24. maj 1948 forbud mod tobaksrygning i biografteatre m. v.

Luftværnsordningen blev 1. april 1949 afløst af civilforsvarsloven, og ifølge bekendtgørelse af 3. november 1949 er det fastsat, at Storkøbenhavn ledes af en civilforsvars-kommission. Brandchefen er taktisk leder inden for Københavns kommune. Under hans arbejdsområde hører ikke blot brandvæsen, men desuden en række tilknyttede arbejdsgrene som ambulancetjeneste, reservevandforsyning og tilsyn med bedrift-, karré- og villaværn. I det store og hele adskiller ordningen sig ikke væsentligt fra den tidligere luftværnsordning, men selve ændringen af navnet åbner mulighed for om fornødent at anvende korpset også i fredstid, hvilket da også er sket.

1956 faldt dr. Vinding for aldersgrænsen efter 20 anstrengende års virke som brandchef. Hans store evner i såvel teori som praksis er i høj grad kommet Københavns brandvæsen til gode. Som gammel organisationsmand forstod han at sætte sig ind i, hvad man mente på den anden side af forhandlingsbordet, hvilket naturligvis var en stor fordel for mandskabet, selv om han også nok kunde stå fast på sine standpunkter. Vinding hørte til de mennesker, som kan overkomme en utrolig masse. Man skulde synes, at hans embede netop i de vanskelige år under og efter krigen lagde fuldt beslag på hans tid, men ikke desto mindre fik han tid til at bestride en lang række tillidshverv og udøve en omfattende skribentvirksomhed på det tekniske område.

Brandinspektør EINER SCHRØDER [I7] blev derefter brandchef. Stillingen som leder var ham jo ikke ukendt, eftersom han under krigen havde været luftværnsinspektør og chef for CBU-korpset. Det faldt ham derfor ganske naturligt i

sin egenskab af afsnitsleder at skulle planlægge beredskabet for den kommunale hjælpetjeneste 1959. Året efter fik han endvidere overdraget administration og uddannelse af de værnepligtige, som var overført til det lokale civilforsvar.

Det samarbejde mellem de storkøbenhavnske brandvæsener, som påbegyndtes under krigen, er senere blevet udbygget. I 1946 etableredes et snævert samarbejde mellem radiotjenesten i Gentofte og København, og 1. oktober 1952 blev der oprettet overenskomst mellem Hvidovre og København, hvorefter Københavns brandvæsen overtager slukningsarbejdet i Hvidovre. I 1961 blev der på foranledning af hovedstadskommunernes samråd nedsat et udvalg vedrørende samordning af hovedstadsområdet's brandvæsener. Schrøder var formand for dette udvalg, som 2. februar 1962 afgav Redegørelse I vedrørende fælles brandudrykningstjeneste, og Redegørelse II vedrørende forslag til fælles alarmeringscentral og plan for centralalarmering for samtlige brandvæsener i det storkøbenhavnske område. Udvalget afsluttede foreløbigt sit arbejde 15. juni 1964 ved afgivelsen af en endelig Redegørelse III, som indeholdt forslag om oprettelsen af et »hovedstadsområdet's brandforbund«.

Ovennævnte plan for centralalarmering blev ført ud i praksis 7. december 1965, fra hvilken dato samtlige telefonalarmeringer ved opkald 0-0-0 i KTAS's 01-telefonområde overføres til vagtcentralen. 25. maj 1965 trådte en overenskomst om gensidig bistand under brandudrykning mellem dele af Gentofte og dele af København i kraft, og fra 1. juli 1965 etableredes en midlertidig ordning mellem København og Frederiksberg. Denne ordning blev permanent fra 1. april 1967 ved indgåelse af overenskomst mellem de to kommuner angående etablering af et snævert samarbejde mellem disses brandvæsener. Dermed reetableredes i stærkt udbygget form den gamle aftale mellem København og

Einer Schrøder

Frederiksberg fra september 1867, som på grund af krigen midlertidigt blev sat ud af kraft 11. juni 1940.

Den aftale, som allerede i 1891 var indgået mellem magistrat, havnevæsen og brandvæsen om, at brandvæsenet skulde slukke skibsbrande i havnen, blev udbygget i 1962.

På grund af de store mængder af olie og andre brandfarlige stoffer, som findes oplagret i Prøvestenshavnen, forlangte justitsministeriet en særlig, lokal brandstation oprettet. Bygningen blev opført og monteret af havnevæsenet, medens den bemandedes – mod refusion – af Københavns brandvæsen, som også vedligeholder materiellet. Denne nye station P blev taget i brug 1. december 1962 [18].

Overbrandinspektør JAN AMMITZBØLL [19] afløste 1. august 1963 Schrøder som brandchef.

Centralalarmeringsanlægget fik stadig nye led tilkoblet. 19. december 1966 blev således Falck-Zonens alarmanlæg tilsluttet. Efter at man i en lang årrække havde haft samarbejde med de private redningskorps, underrettes de nu også automatisk. 18. april 1967 tilsluttedes politiets meldecentral på politigården og 10. oktober 1968 Københavns havnevæsen. Ligeledes blev efterhånden en lang række af omegnskommunerne koblet til: 7. december 1967 Farum, 2. januar 1969 Birkerød, 20. februar 1969 Søllerød, 1. juli 1969 Tårnby, Dragør og Store Magleby og 16. januar 1970 Glostrup, Brøndbyerne og Herstederne.

1. november 1969 skete der en udvidelse af ambulancekørselen, idet brandvæsenet af rationaliseringsmæssige grunde forsøgsvis overtog hospitalernes natkørsel i egne ambulancer.

Traditionen tro har man stadig sørget for at vedligeholde og forny materiellet, således at man altid råder over det nyeste og mest moderne. Hvad stiger angår har man i tidens løb eksperimenteret med og diskuteret om, hvorvidt afprodstigen eller drejestigen er bedst. Resultatet er her som så ofte et kompromis. Drejestigen har mange store fordele. Den er meget mere stabil og den er hurtigere at betjene, men til gengæld er den tung og klodset. Afprodstigen kan derfor ofte anvendes, hvor drejestigen ikke kan komme igennem af pladshensyn. Dette ses ikke sjæl-

Jan Ammitzbøll

dent i den indre by. Man har derfor delt sol og vind lige ved at have halvt af hver, og en normal udrykning omfatter almindeligvis både en drejestige og en afprodsstige.

Snorkelen i funktion i Tivoli

Det nyeste vidunder er en snorkel, som er anskaffet i 1969. Snorkelen er opbygget af to omtrent lige lange arme i et saksystem, hvis ene arm bærer en arbejds kurv.

I jubilæumsåret råder Københavns brandvæsen over følgende køretøjer: 14 ambulancer, 10 færdselsvogne, 4 ingeniørtendere, 3 røgdykkervogne, 10 motorsprøjter, 9 tendere, 4 drejestiger, 4 afprodsstiger med pumpe, 1 afprodsstige uden pumpe, 1 kommandovogn, 3 påhængssprøjter, 1 snorkel og 3 personvogne.

Men samtidig med at man holder materiellet i orden søger man også til stadighed at være med i forreste linje med hensyn til at eksperimentere med de nyeste opfindelser, for tiden vandtåge, pulverslukning og letsikum. Det vil således være rigtige ikke at begrænse sig til at nævne vand som det eneste slukningsmiddel, men at udvide de gamle begreber og sige

med flid, kunst og vand – og meget, meget mere.

Ambulancetjenesten

Ambulancekørselen blev påbegyndt af »Foreningen for Lægevagtstationer«, som i 1886 stationerede 2 ambulancevogne hos politiet, der tilkaldte kuske og heste, når vognene skulde bruges. Som den praktiske mand oberst Meyer var, fandt han dette lidet rationelt, da brandvæsenet jo havde både kuske og heste til rådighed, og han foreslog derfor, at brandvæsenet overtog ambulancekørselen. Dette blev godkendt af Magistraten og »Foreningen for Lægevagtstationer«, og fra 1898 overgik sygetransporten til brandvæsenet. Oprindeligt var der kun tale om transport af tilskadekomne, men i 1899 udvidedes tjenesten til sygdomstilfælde, hvor der forelå lægeerklæring om, at »hurtig og skånsom transport« var nødvendig, og i 1907 til transport af ugifte fødepatienter under forsorg af »Foreningen for ulykkeligt stillede Mødre«. Antallet af udrykninger, som i 1898 var ialt 175, voksede jævnt i de første år, fra midten af 30'erne stærkere og nærmer sig nu 34.000, hvilket er ca. 10 gange så meget som antallet af brandudrykninger (se diagrammet side 86). Denne stigning nødvendiggjorde naturligvis en udvidelse af materiellet, som i 1909 forøgedes til 6 ambulancer, hvorved samtlige stationer fik ambulancetjeneste.

Ved »Foreningen for Lægevagtstationer«s opløsning overtog foreningen »Det røde Kors« i 1910 ambulancerne, uden at der iøvrigt skete nogen ændring i den hidtidige praksis.

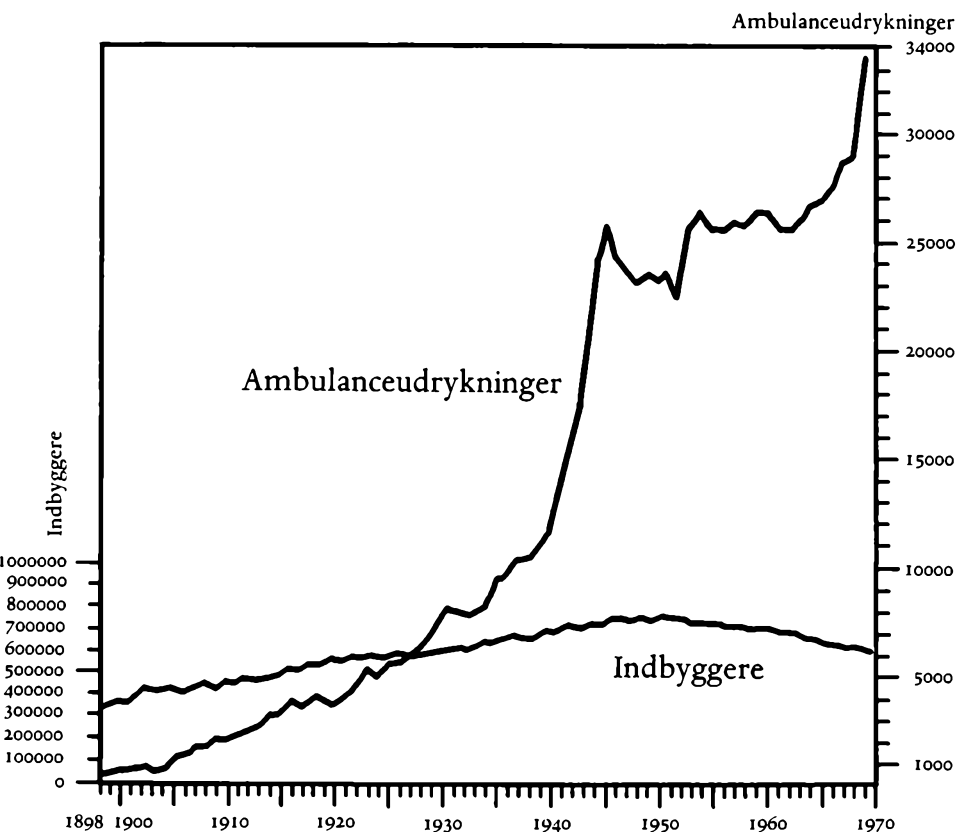

Ambulanceudrykning

Indtil 1913 ledsagede en politibetjent ambulancen, men herefter overgik betjeningen helt til brandvæsenet.

I forbindelse med motoriseringen anskaffedes 1921 8 moderne motorambulancer. Hermed overtog brandvæsenet fuldt og helt ambulancekørselen, og det gamle materiel blev tilbageleveret foreningen »Det røde Kors«.

Det blev dog hurtigt klart, at ambulancekørselen krævede en særlig uddannelse af brandvæsenets mandskab, og allerede 1909 påbegyndtes undervisning i samaritergerning, herunder sygetransport og kunstigt åndedræt. Til dette formål udarbejdede brandvæsenets læge, dr.med. LUDVIG AMMENTORP en »Vejledning i Nødhjælp og Sygetransport for Københavns Brandvæsen« (1909), senere afløst af Otto C. Aagaards »Vejledning i Nødhjælp og Sygetransport for

Ambulancemandskabet« (1939). 1941 udsendtes endvidere »Reglement for Ambulancetjenesten og Vejledning i Nødhjælp og Sygetransport« [20].

Uddannelsen af ambulancemandskabet, som tidligere lededes af brandvæsenets læge for teoriens vedkommende, medens en brandinspektør forestod øvelserne, er nu overgået til brandskolen. Uddannelsen har først og fremmest til formål at instruere om den absolut nødvendige førstehjælp, indtil patienten så hurtigt som muligt kan transporteres til det nærmeste hospital og der komme under lægebehandling [21].

Ligesom praktisk talt alle brandvæsenets øvrige køretøjer er ambulancerne i dag udstyret med radio, så de hurtigst muligt kan dirigeres videre fra det ene sted til det andet og kostbar tid dermed spares.

Det turde være ganske overflødig at gøre rede for nytten og værdien af denne specielle side af brandvæsenets virksomhed. I de forløbne år har ambulancerne ydet hjælp til utallige inden for alle samfundslag, selv landets konge. Da Kong Christian X 19. oktober 1942 var ude på sid sædvanlige ridetur, blev hesten sky og løb løbsk, hvorved kongen blev kastet af hesten på Esplanaden. Ambulancevogn A 4 blev tilkaldt og kørte kongen til Amalienborg, hvorfra han senere førtes til Diakonissestiftelsen. I den anledning anmodede kabinetssekretariatet i skrivelse af 21. oktober brandchefen om over for ambulancemandskabet »Brandmændene Arne Jensen og Bernhard Frederiksen at ville tilkendegive Hans Majestæt Kongens Tilfredshed med og Paaskønnelse af den Konduite og Hjælpsomhed, hvormed de paagældende under deres Tjeneste ydede Hans Majestæt Bistand efter Allerhøjstsammes Fald under Rideturen Mandag den 19. d. M.« [22]. Endvidere tildelte kongen 27. november 1942 de to brandmænd den kongelige belønningsmedaille i sølv med krone med tilladelse til at bære samme.

Røgdykkertjenesten

Fra hedenold har man ved brandslukning været stærkt generet ikke alene af varmen, men også af røgen, som medførte ikke blot tilstedeværelsen af for ringe iltmængde, men også luftens store indhold af giftstoffer som kulilte eller kulsyre. Brandvæsenet forsøgte at klare sig herimod på forskellig måde, først ved at stoppe skægget i munden (derfor havde brandmænd før i tiden altid et stort fuldskæg!), senere ved at væde lommetørklædet ved sprøjten og binde det for munden. Selvfølgelig opfandt man diverse røgbeskyttelsesmidler, f.eks. anskaffede Københavns brandvæsen i årene 1897-1905 nogle eksemplarer af Königs røghjelm, men resultatet heraf var ikke tilfredsstillende. På grundlag af de erfaringer, man under første verdenskrig havde vundet bl.a. med hensyn til gasbeskyttelse, havde forskellige fabrikker rundt om i verden fremstillet kredsløbapparater, som man i begyndelsen af 20'erne også forsøgte sig med her. Man indså dog snart, at der på dette område var tale om en specialuddannelse og -viden, og fra 1. juni 1930 oprettedes røgdykkertjenesten som en særlig afdeling med brandinspektør, senere brandchef POVL VINDING som leder. Vinding havde umiddelbart forinden – i maj måned – deltaget i et røgdykkerkursus i Berlin [23], og efter sin hjemkomst gav han sine folk et lynkursus, således at det første røgdykkerhold kunde rykke ud allerede 8. juni. Året efter afholdtes i dagene 7.-17. april det første egentlige røgdyk-

kerkursus på den nye brandstation på Enghavevej, som i en årrække skulde blive røgdykkernes hjemsted [24].

Vinding var praktisk talt fra starten klar over, at man måtte sondre mellem delvis og fuldstændig røgbeskyttelse. Delvis røgbeskyttelse kan opnås gennem filtermasker, som udleveres til brandinspektører, til føreren, til reserveføreren og nr.2 på hvert hold samt til ordonnanser. Med hver maske følger et standardudstyr af filtre, medens specialfiltre findes i vognen.

Fuldstændig røgbeskyttelse fås ved forskellige typer af iltproducerende eller luftopbevarende apparater. Anvendelsen af disse kræver ikke blot megen træning, men også en god fysik, og udtagelsen af mandskabet til denne specialafdeling sker derfor først efter omfattende lægeundersøgelser, såvel fysiske som psykiske. Mandskabet gennemgår derefter en grundig uddannelse i røgbeskyttelsesteknik, åndedrætsteknik, kunstigt åndedræt, anatomi m.m. Da røgdykkertjenesten er et meget anstrengende og krævende arbejde, holdes mandskabet til stadighed meget nøje under lægekontrol, ligesom man ved daglige øvelser holder træningen vedlige.

Den til røgdykkertjenesten hørende skole har ikke blot uddannet røgdykkere, men også givet kurser i filteranvendelse såvel til brandfolk, herunder også provinsbrandmænd, som til skorstensfejere, sygeplejersker, luftværnsfolk, politi m.v. Uddannelsen er nu delvis overtaget af Statens brandskole.

Til støtte for den nye afdeling oprettedes også et værksted og et laboratorium. Værkstedet påtager sig påfyldning af alkalipatroner og iltflasker og fremstiller læder- og fiberpakninger og andet materiel, hvorved der opnås store besparelser sammenlignet med fabrikspriserne. Laboratoriet foretager periodiske røganalyser og undersøger brandårsager [25]. I forbindelse med laboratoriets arbejde er det nød-

vendigt at have såvel tekniske håndbøger som tidsskrifter til disposition, og for at udnytte tidsskrifterne fuldt ud, må de analyseres ud i kartoteksform, så man hurtigt kan finde frem til et bestemt emne. Dette blev gjort og var således den beskedne begyndelse til det, der i dag hedder Københavns brandvæsens tekniske bogsamling – et bindtalsmæssigt ikke særligt imponerende, men dog særdeles effektivt bibliotek, som ved sit dokumentariske arbejde yder værdifuld assistance ikke blot til brandvæsenet, men også til andre institutioner inden for stat og kommune, til biblioteker og privatpersoner.

Efterhånden blev pladsforholdene på Enghavevejs station for trange både for dene ene og den anden part, og i 1960 flyttede laboratorium og bibliotek derfor ud på Station D på Hansstedvej, hvor forholdene nok er blevet bedre, men langt fra ideelle.

I årene efter 2. verdenskrig foretog man eksperimenter med trykluftapparater, men i første omgang faldt en sammenligning med kredsløbapparaterne ud til disses fordel, så man stillede indtil videre sagen i bero. En meget væsentlig anke mod trykluftapparaterne var, at den effektive anvendelsestid var betydelig kortere [26]. Efter yderligere eksperimenter og forbedringer af trykluftapparaterne anskaffedes 1956 5 trykluftapparater til undervisningsbrug, og 1962 indkøbte man 40, som blev stationeret på sprøjter og tendere. I 1970 råder man over 97 kredsløbapparater, 120 trykluftapparater og 590 filtermasker.

Som det fremgår af ovenstående, udgør røgdykkerne et specialkorps af høj kvalitet. På grund af deres udstyr og uddannelse er de i stand til at klare mange opgaver, som vilde være umulige for en almindelig brandmand. Som følge heraf er røgdykkerne indlagt som en obligatorisk del af ethvert slukningstog, da man aldrig bør tage chancen for, at det ikke skulde være nødvendigt.

Meddelelsestjenesten

Ved oprettelsen af røgbeskyttelsestjenesten i 1930 blev det af yderligere vigtighed hurtigt at kunne komme i forbindelse med brandvæsenets eneste røgtender under kørsel for at udnytte den mest muligt. Den naturlige løsning af dette spørgsmål var radio, og efter tilladelse fra post- og telegrafvæsenet, under hvem radio sorterer, påbegyndte man forsøgene i samarbejde med radiofirmaet M.P. Pedersen.

På hovedbrandstationen etableredes et stationært sender- og modtageranlæg, hvilket ikke var særlig kompliceret. Men i dag, hvor transistormodtagere er en selvfølgelig ting, er det ikke umiddelbart indlysende, hvilke vanskeligheder der måtte overvindes i radioens barndom, specielt hvad de mobile sender- og modtageranlæg angik. Apparaterne var tunge, store og klodsede, og før man fra røgtenderen kunde gøre klar til at sende, måtte en høj antenne rigges til, hvilket dog kunde ske i løbet af kort tid. En stor gene var det imidlertid, at man kun kunde modtage under kørsel, medens vognen måtte holde stille for at sende. Endvidere blev modtagelsen stærkt generet af støj fra sporvognene, og høje husrækker gav ofte skyggevirksomheder for senderen, så radiobølgerne vanskeligt kunde nå igennem.

Forholdene bedredes dog betydeligt, efter at man i begyndelsen af 1937 installerede en modtagerstation på Københavns vandforsynings højdebeholder på Bellahøj og

denne station blev sat i direkte telefonisk forbindelse med hovedbrandstationens telegrafstue, hvor man havde højtalere for begge modtagere (hovedbrandstationen og Bellahøj) anbragt ved siden af hinanden. I 1939 oprettedes yderligere et stationært sender- og modtageranlæg i Sundby vandtårn, hvorved man fik dækket Amager og havneområdet bedre ind. Samtidig opnåedes herved, som et led i de almindelige luftværnsforanstaltninger, mulighed for forbindelse, selv om Amager skulde blive afskåret fra den øvrige del af byen. Der indrettedes derefter modtager- og senderanlæg i endnu en røgtender og modtager i vagthavende brandinspektørs udrykningsvogn [27].

Medens man ved disse anlæg havde benyttet mellembølgeområdet, påbegyndtes i 1942 forsøg med FM-materiel. Ligesom tidligere foregik disse i samarbejde med ingeniørfirmaet M. P. Pedersen. Forsøgene måtte imidlertid indstilles, da tyskerne efter 29. august 1944 forbød brandvæsenet at anvende radio. Men dermed lod de sig ikke nøje. 1. februar 1945 mødte bevæbnet tysk sikkerhedspoliti op og krævede alt radiomateriel udleveret. Det førtes til Gestapos radiodepot i Ingeniørhuset og gik følgelig tabt ved bombardementet af Shellhuset 21. marts. Heldigvis havde tyskerne ikke kendskab til FM-prøvemateriellet (en sender i Sundby vandtårn, en modtager på brandstationen i Markmandsgade og en vognstation i vagthavende brandinspektørs udrykningsvogn), eftersom det som tilhørende ingeniørfirmaet ikke var opført på brandvæsenets materielliste. Dette moderne radiomateriel holdtes skjult resten af krigen, hvorefter det straks kunde tages i brug [28].

Man gik nu helt over til FM. 1945/46 oprettedes sender- og modtageranlæg på højdezonebeholderen på Brønshøjvej, men dette var kun en midlertidig foranstaltning. 1947/48 overførtes hovedsenderen til Sundby vandtårn, medens hovedmodtageren forblev på Brønshøjvej. I 1954/55 blev

Vagtcentralen på hovedbrandstationen

der installeret en reserve-hovedsender på hovedbrandstationen og en reserve-modtager i Sundby vandtårn. 1. oktober 1958 flyttedes hovedsenderen fra Sundby vandtårn til A/S Kongens Bryghus' vand- og silotårn, Rahbeks Alle 3. I 1966/67 overgik man til 2-kanaldrift, og i forbindelse hermed oprettedes yderligere en basisstation (sender og modtager) på Brønshøjvej samt en reserve-basisstation (sender og modtager) på brandstationen i Markmandsgade.

Samtidig med disse udvidelser af de stationære anlæg er også de ambulante gradvis blevet udvidet til at omfatte praktisk talt alle brandvæsenets køretøjer foruden et antal walkie-talkies.

Brandtelegrafens udvikling, ikke mindst under Liisbergs ledelse, har tidligere været omtalt. I 50'erne foretog lederen af radiotjenesten, brandinspektør, senere overbrandinspektør A. RASMUSSEN undersøgelser og forsøg til en videre ud-

bygning heraf for at muliggøre, at alarmeringen ikke blot blev hurtigere og sikrere, men tillige besparende, både med hensyn til mandskab og ledninger. I samarbejde med ingeniørfirmaet N. Tønnes Pedersen A/S påbegyndtes i 1959/60 etableringen af det elektroniske centralalarmeringsanlæg, som i 1962/63 blev taget i brug af stationerne i Adelgade og på Enghavevej og af de øvrige stationer i 1963/64 [29].

Alle alarmeringer – uanset om de sker pr. brandalarm eller pr. telefon – går nu til vagtcentralen, som straks alarmerer den station, der skal rykke ud. De enkelte køretøjer er forbundet med centralalarmeringen, og så snart de kører ud, registreres dette optisk på vagtcentralen, som dermed har sikkerhed for, at udrykning er på vej. Ved hjemkomsten melder de enkelte køretøjer sig over centralalarmeringen igen til vagtcentralen, som på denne måde altid har overblik over, hvilke køretøjer der er til disposition på de enkelte stationer.

Ved alarmering på stationerne anvendes såvel optisk som akustisk alarmsignal over højttalere, og der er truffet sikringsforanstaltninger, så alarmeringen alligevel vil kunne gå igennem, selv om et enkelt led skulde svigte.

Gennem radiotjenesten er centralalarmeringen ikke blot i forbindelse med det rullende materiel, men også med brandstationerne på Frederiksberg og i Gentofte, politigården, Falck-huset, Vægtergården, havnevæsenet og vandforsyningen. Desuden er de fleste københavnske politistationer og hospitaler tilsluttet brandvæsenets automattelefonsystem.

Centralalarmeringssystemet har vist sig at være ganske overordentligt effektivt i enhver henseende, og som det eneste i sin art i verden har det da også været genstand for megen opmærksomhed fra en lang række lande over hele kloden.

Pionertjenesten

Medens brandvæsenet tidligere kun beskæftigede sig med slukningsarbejde og ambulancekørsel, blev dets arbejdsområde ved luftværnsordningen i 1939 udvidet til også at omfatte rednings- og rydningstjeneste. Man havde i forbindelse med større brande ofte savnet det nødvendige materiel og udstyr til udførelsen af et sådant arbejde og havde derfor været henvist til assistance fra de private redningskorps, men nu fik man bevilling til indkøb af en 10-tons kranvogn med fuldt teknisk udstyr.

Inden længe havde man gjort de samme erfaringer, som da man i 1930 begyndte røgbeskyttelsestjenesten, at man for at opnå det fulde udbytte måtte have et specialuddannet mandskab, og pr. 1. januar 1941 oprettedes derfor den særlige arbejdsgren, som kaldes pionertjenesten. Dennes arbejdsområde, som første gang omtales i årsberetningen 1946/47, omfatter en teknisk hjælpetjeneste, hvoraf skal nævnes rydning, afstivning, afdækning, afspærring, elevatortjeneste, dykkertjeneste, kommandoposttjeneste og forplejning. Som følge af disse mange specielle områder, som kræver en særlig viden, må mandskabet gennemgå en specialuddannelse. Foruden de almindelige ansættelseskurser måtte man i begyndelsen gennemgå chaufførkursus, pionerkursus, vanddykkerkursus, sprængningskursus og kursus i benyttelse af pionerapparater. Vanddykkerkursus er nu afløst af frømandskursus, medens sprængningskursus og kursus i benyttelse af pionerapparater er faldet væk.

Frømand på vej i havnebassinet

Pionerernes opgave er i første række at yde brandvæsenet den nødvendige entreprenørmæssige assistance for at lette arbejdet på brandstedet. I redningsarbejdet er en af dets vigtigste opgaver frigørelse af indespærrede personer, hvilket ofte må ske ved skæring eller savning. Endelig har dykkertjenesten en særlig mission i en havneby som København, hvor det ikke sjældent forekommer, at personer eller biler falder i vandet [30].

Ligesom i sin tid ambulancekørselen betyder pionertjenesten en værdifuld udvidelse af udnyttelsen af brandvæsenets forhåndenværende personel, materiel og alarmeringsanlæg.

Pionertjenesten råder nu over 1 kranvogn, 1 redningsvogn, 1 dykkervogn, 1 skum-pulver-kulsyre vogn og 1 kommandopostvogn.

Brandskolen

Efter motoriseringens gennemførelse blev mandskabets uddannelse hurtigt utilstrækkelig, alt eftersom det tekniske materiel blev stadig mere indviklet. Brandchef Friis var derfor meget interesseret i en virkelig faguddannelse af brandkorpset, og i 1934 gav han daværende brandinspektør, senere brandchef EINER SCHRÖDER den opgave at tilrettelægge en sådan uddannelse. Schröder, som tidligere havde besøgt brandskoler i udlandet, fik bevilget penge til en studierejse til U.S.A. og Berlin, og efter sin hjemkomst udarbejdede han planer for skolen, der med ham som leder åbnedes i september 1934 med et ansættelseskursus for nyansatte brandmænd. Dette første kursus strakte sig over 3 måneder med ca. 16 timers ugentlig undervisning i tjene-stereglement, vandforsyning, fysik, kemi, elektricitetslære, sundhedslære, regning, brandlovgivning, brandslukning, pumpning, telegrafering, brandalarmering, betjeningsreglement samt praktiske øvelser og sluttede med en mundtlig eksamination. Allerede året efter udvidedes antallet af undervisningstimer fra 191 til 298, og tillige afholdtes der instruktion for maskinpassere, overchauffører og fungerende chauffører samt et fagkursus for reservebrandmestre og brandmænd, som søgte forfremmelse.

Den nye skole vakte interesse også uden for hovedstaden, og 1938 afholdt man efter anmodning et kursus i almindelig brandmandsgerning for provinsbrandvæsenerne, hvilket

blev gentaget i 1941. Under indtryk af faren for en kommende krig afholdtes 1938 et kursus for luftværnsbrandmænd, og da krigen var en realitet, var det naturligt, at uddannelsen af CB-mandskab henlagdes til brandskolen.

Udover de almindelige ansættelses- og fagkurser udvidede skolen hurtigt sin virksomhed til en lang række specialkurser. Der indførtes således 1941 pionerkursus, 1946 dykkerkursus, 1948 sprængningskursus, 1952 drejestigekursus, 1953 radiotjeneste, 1955 pumpekursus, 1957 brandmesterkursus og 1967 radioackursus. Hertil kom undervisning af personer uden for brandvæsenet såsom personalet ved D.S.B. og ved Københavns belysningsvæsen samt brandslukningskursus for skibsofficerer.

Efter de første eksperimenterende år ligger undervisningen nu i ret faste rammer. Undervisningstiden er udvidet til 45 timer ugentlig, idet deltagerne samtidig træder ud af vagttjeneste. I dag er ansættelseskursus med tilhørende ambulanceprøve obligatorisk for at opnå ansættelse, ligesom almindeligt fagkursus er det for forfremmelse til overbrandmand og underbrandmester. Endelig kræves der specialkurser for ansættelse som chauffør, røgdykker, pioner og dykker.

I den daglige undervisningsplan indgår endvidere gymnastik, instruktionsøvelser og pladsovelser [31].

Større brande og katastrofer 1930 - 1970

Blandt de mange brande og andre katastrofer, som siden 1930 har hærget byen, skal her omtales nogle særligt bemærkelsesværdige. Det skal tilføjes, at de alle har været genstand for indgående brandteknisk beskrivelse i brandvæsenets årsberetninger.

15. december 1931 udbrød der brand i Nørrebros Teater, formentlig som følge af en henkastet cigaret. Hele tilskuerrommet blev raseret af ilden, men det var ganske interessant at se, at jerntæppet virkelig var effektivt. Takket være dets beskyttende virkning blev scenerummet reddet.

Under slukningsarbejdet på Sundby Pakkassefabrik i Holmbladsgade 28. september 1940 væltede en gavl, hvorved den vagthavende brandinspektør, senere brandchef JAN AMMITZBØLL og en arbejdsdreng blev alvorligt kvæstet, medens brandinspektør J. BOLT-JØRGENSEN og underbrandmester, senere brandmester G. V. JØRGENSEN blev lettere såret.

27. januar 1943 blev København for første gang udsat for engelsk bombeangreb, som ramte De danske Sukkerfabrikker i Langebrogade samt ejendommen Knippelsbrogade 2-6. Målet var dog utvivlsomt Burmeister & Wain. De ramte ejendomme ødelagdes totalt. Desuden faldt der 4 sprængbomber uden at eksplodere. 2 af dem blev desarmet af kaptajn, senere generalmajor EINAR LUND fra hærens ammunitionsarsenal, den tredje, som var beskadiget og

Nørrebro Teater 1931

derfor ikke kunde desarmes, blev sænket i havnen, medens den fjerde, der var langtidsindstillet, blev sprængt af hærens sprængningskommando et par dage senere. Kaptein Lunds modige indsats var med rette genstand for megen beundring, bl. a. hyldede Kaj Munk ham i digtet »Manden med Pincetten« [32].

I krigens sidste år var antallet af brande særdeles stort, og de fleste af dem skyldtes sabotage eller Schalburgtage. Her skal blot nævnes Domus Medica i Amaliegade 18. juni 1944 (Schalburgtage), Dansk Industrisyndikat i Frihavnen 22. juni 1944 (sabotage), Borgernes Hus i Rosenborggade 24. juni 1944 (Schalburgtage) og Tivoli 25. juni 1944 (Schalburgtage). Ikke mindst den sidstnævnte vakte voldsom harme i befolkningen og medvirkede til den efterfølgende folkestrejke. Koncertsalen, Glassalen, Arena og Taverna brændte ned, og i forbindelse med koncertsalens brand blev mange

uerstattelige noder tilintetgjort, bl. a. en del af H. C. Lumbyes manuskripter.

19. december 1944 vækkedes den indre by ved eksplosion, som viste sig at hidrøre fra Ø. K.'s hovedsæde. Det var igen tyskerne og deres håndlangere, der var på spil. Men fra tysk side var man iøvrigt først og fremmest ude efter populære bombemål for at genere danskerne mest muligt. Man forfulgte derfor successen fra Tivoli og bombede 19. januar 1945 Apolloteatret og få dage senere, 23. januar, Familie-Journalen.

Efter disse eskapader fik de imidlertid selv kærligheden at føle gennem det engelske luftangreb på Shellhuset 21. marts 1945. Som bekendt medførte dette desværre også bombenedkastning over den franske skole på Frederiksberg Allé, over Maglekildevej og Søndre Boulevard.

Skibsbrande er en af de ting, brandfolk frygter, fordi der altid vil være så mange ubekendte faktorer til stede. 6. oktober 1948 udbrød der voldsom ild i M/S »Takoradian«, som lå med brandfarlig last ved Islands Brygge, og 25. januar 1959 i M/S »Chile« i Frihavnen. Under sidstnævnte brand omkom brandmand Ib POUL ERIKSEN.

Juleaften 1950 udbrød der brand i Olfert Fischersgade 8, fordi en logerende var faldet i søvn med en brændende cigaret. I løbet af kort tid stod ejendommen i lys lue. 2 personer indebrændte og 1 blev dræbt ved at springe ud fra 4. sal inden brandvæsenets ankomst. Denne ulykke gav anledning til, at Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner i fællesskab udsendte en folder »Hvis det brænder hos Dem« (1951).

23. november 1951 indtraf en af de alvorligste episoder i det københavnske brandvæsens historie: katastrofen på Holmen. Man havde der konstateret ild og følgelig alarmeret brandvæsenet. Uden anelse om, at der fandtes sprængstoffer i det brandhærgede område, gav brandvæse-

Det østasiatiske Kompagni 1944

M/S »Chile« 1959

net sig i gang med slukning. Pludselig eksploderede 11 miner, hvorved 11 brandfolk, 3 Falck-reddere og 2 befallingsmænd fra marinen blev dræbt. Endvidere blev 30 hårdt såret og 32 lettere såret.

Denne katastrofe, der var en af de største i sin art i mands minde, vakte stor opsigt og forfærdelse, og der indløb talrige kondolencer fra nær og fjern – fra dansk side med kongeparret og andre medlemmer af kongehuset i spidsen. Begravelsen fandt sted på byens bekostning fra Frue Kirke 1. december under meget stor deltagelse. På hovedbrandstationen blev der opsat en mindetavle over de omkomne.

28. januar 1960 nedbrændte »den gamle Gryn mølle« på Christianshavn, tilhørende Hans Justs Magasiner. Bygningen var en af de gamle arkitektonisk smukke.

4. maj 1960 var der atter alarm i den indre by, da baghuset i Borgergade 142 brændte. Her omkom 2 personer.

29. maj 1963 udbrød der brand hos A/S Johan Ankerstjerne, Lygten 47-49. Ilden i de gamle film resulterede i en voldsom eksplosion, hvorved underbrandmester SVEN E. HALLIN blev dræbt.

19. april 1964 brændte Valby Maskinfabrik og Jernstøberi A/S (F. L. Smidth). Her blev der ødelagt værdier for 25 millioner kr.

26. september 1964 lød over hele byen et øredøvende brag som følge af, at målerhuset eksploderede på Valby gasværk. Herved sprængtes 2 gasbeholdere, og den udstrømmende gas blev omgående antændt. 5 personer blev dræbt, et par hundrede blev kørt på hospital, men det viste sig heldigvis snart, at kun 14 heraf var blevet beskadiget. I kvartererne omkring gasværket knustes ruderne i tusindvis af det voldsomme lufttryk. Efter aftale med overborgmesteren gav denne som formand for civilforsvarskommissionen bemyndigelse til, at civilforsvarets rydnings- og redningstjeneste blev indkaldt.

Begravelseshøjtideligheden i Frue Kirke

Valby Gasværk 1964

2. juli 1965 blev brandvæsenet om natten kaldt til Turensengade 18, hvor bagbygningen, der var en totrappeopgang, brændte voldsomt. Der var ild i begge trapper, og det var umuligt at rejse stiger, dels på grund af manglende portindgang, dels af mangel på plads i den skaktlignende gård. Da der var beboere indespærret i de øverste etager, var den eneste udvej at tage springtæpper i brug, selv om de ikke kunde spændes helt ud. På denne måde reddedes 8 personer, hvoraf de 3 fra 5. sal. Man traf her på et eklatant eksempel på folks letsindighed, idet køkkendøren i 4 af de 10 lejligheder var tilspigret, håndtagene fjernet og køleskab eller gaskomfur anbragt foran køkkendøren. Denne spærring vanskeliggjorde selvsagt slukningsarbejdet.

Brandkorpsets ofre

Et så farefuldt arbejde som brandmandens kræver sin pris, og dog må man i taknemmelighed undre sig over, at listen over dødsopfrene i de forløbne 100 år trods alt ikke er blevet længere, end tilfældet er.

14.februar 1946 blev der på samtlige københavnske brandstationer opsat mindetavler med billeder af de brandfolk, der faldt under Danmarks frihedskamp eller mistede livet under udøvelsen af deres gerning, og 9.september 1947 blev der på hovedbrandstationen afsløret en mindetavle i bronze, indeholdende følgende navne:

Brandmand TAGE ERHARD LANGKILDE, født 3. april 1920, død 5. maj 1945. Ansat 1.september 1944. Dræbt ved skud ved befrielsen.

Brandmand CHRISTIAN ANKER TELLQUIST JENSEN, født 2. november 1921, død 5. maj 1945. Ansat 1. maj 1944. Dræbt af håndgranat under befrielsen.

CB-brandmand CARL BERNHARD HAGER JØRGENSEN, født 19. oktober 1921, død 30. juni 1944. Dræbt under folkestrejken.

CB-brandmand ARNE SALLING, født 18. november 1921, død 1. juli 1944. Dræbt under folkestrejken.

CB-brandmand KARL GUSTAV STRICKER BRØNDSTED, født 13. december 1915, død 27. februar 1945. Henrettet af tyskerne.

Reservebrandmester HARALD PETER ANDERSEN, født 18. august 1875, død 19. december 1941. Ansat 1. april 1905. Dræbt ved fald fra en sprøjte under udrykning.

Brandmand SVEND AAGE JAKOBSEN, født 31. marts 1910, død 17. oktober 1943. Ansat 1. april 1938. Dræbt ved nedstyrtning under brand på Skaktø 2 i Øresund.

Brandmester GUSTAV VALDEMAR JØRGENSEN, født 29. januar 1891, død 1. juli 1944. Ansat 1. maj 1919. Dræbt ved skud under folkestrejken.

Brandmand JENS KRAMER, født 5. december 1918, død 28. august 1945. Ansat 1. april 1944. Dræbt ved nedstyrtning under pladsøvelse.

CB-brandmand ERIK RAGNER EKMAN, født 16. november 1922, død 5. maj 1945. Dræbt ved skud under ambulanceudrykning.

Senere ulykker har desværre medført, at endnu 3 navne har måttet tilføjes på tavlen:

Underbrandmester OTTO CHRISTIAN IMMANUEL ERIKSEN, født 16. august 1904, død 14. februar 1956. Ansat 1. juni 1934. Død efter tilskadekomst ved brand i »Bikuben«, Nørre Voldgade 58, 31. januar 1956.

Brandmand IB POUL ERIKSEN, født 4. februar 1922, død 25. januar 1959. Ansat 1. august 1944. Dræbt ved brand i M/S »Chile« i Frihavnen.

Underbrandmester SVEN EIGIL HALLIN, født 14. april 1918, død 29. maj 1963. Ansat 4. april 1941. Dræbt ved eksplosion under brand hos A/S Johan Ankerstjerne, Lygten 49.

Mindetavlen burde rettelig have indeholdt endnu 3 navne på brandmænd, som – ganske vist for et par menneskealdre siden – ligesom ovennævnte satte livet til under deres arbejde:

Brandmand HENRIK VALDEMAR BRANDIS, født 1840, død 14. april 1872. Dræbt under brand på Vesterbro Badevej (nu Eskildsgade).

Mindepladen på hovedbrandstationen

Brandmand ANTON LUDVIG HVIID, født 1836, død 14. november 1872. Død efter tilskadekomst ved ovenstående brand.
 Brandmand LUDVIG JOHAN STEENBERG, født 1832, død 8. december 1876. Dræbt ved fald fra vognen under udrykning.

En tilsvarende mindeplade for ofrene for katastrofen på Holmen blev opsat ved siden af den første og afsløret 1. december 1952, årsdagen for begravelsen fra Frue Kirke:

Brandinspektør KAJ AUGUST MØNSTED, født 22. april 1913, død 23. november 1951. Ansat 1. november 1937.

Brandmester HANS VIGGO HANSEN, født 23. december 1902, død 23. november 1951. Ansat 1. februar 1929.

Brandmand JENS KRISTIAN KRISTENSEN, født 27. februar 1918, død 23. november 1951. Ansat 1. april 1941.

Brandmand TROELS JENSEN, født 25. august 1915, død 23. november 1951. Ansat 15. juni 1942.

Brandmand PREBEN HENRY JEPPE NIELSEN, født 14. december 1918, død 24. november 1951. Ansat 1. april 1943.

Brandmand WALTHER GAMMELGAARD NIELSEN, født 18. august 1919, død 23. november 1951. Ansat 15. august 1944.

Brandmand BØRGE HANSEN URBAN, født 26. februar 1921, død 24. november 1951. Ansat 15. august 1944.

Brandmand PALLE STAAL MARCUSSEN, født 22. maj 1921, død november 1951. Ansat 3. april 1945.

Brandmand CARLO HELGE JOHANSEN, født 13. januar 1923, død 23. november 1951. Ansat 1. april 1947.

Brandmand HANS ERIK KRISTENSEN, født 11. december 1926, død 23. november 1951. Ansat 1. april 1949.

Brandmand KURT NIELSEN, født 18. oktober 1926, død 23. november 1951. Ansat 1. april 1951.

Assistance uden for hovedstaden

Det er kun ret og rimeligt, at ethvert brandvæsen er villigt til og indstillet på at yde hjælp, når det behøves, selv om det er uden for det pågældende brandvæsens egentlige arbejdsområde. Allerede i loven af 1868 er der da også taget hensyn hertil ved at åbne mulighed for hjælp til nabokommunerne, som til gengæld, om fornødent, skal assistere i hovedstaden. Som landets største og bedst udrustede brandvæsen fik København i årenes løb pålagt flere opgaver. Den i 1883 mellem staten og Magistraten trufne aftale om, at Københavns brandvæsen skulde assistere ved brand på Frederiksborg og Fredensborg slotte blev senere udvidet til at omfatte Roskilde Domkirke (1885), Kronborg Slot (1903), Usserød Klædefabrik (1907), Eremitagen (1911), Sorgenfri Slot (1912), Avedørelejren (1917) og Herstedvester Radio (1934). Da de lange afstande til disse steder selvfølgelig forbød, at brandvæsenet kunde nå frem i rimelig tid, blev der 1894 truffet aftale med statsbanerne om transport af brandvæsenets materiel, som bestod af dampsprøjte med tender, redningsstige og heste, til den jernbanestation, som lå nærmest brandstedet. Et sådant »slukningstog« bestod af 3 åbne godsvogne til materiellet, 1 kreaturvogn til hestene og 1 personvogn til det mandskab, der ikke var nødvendigt i de øvrige vogne. Takket være ugentlige øvelser i indledning foregik alt med en sådan rutine og præcision, at toget var køreklart på mindre end et kvarter efter alarmeringen.

Disse indladningsøvelser ophørte fra 1. maj 1930, idet man fra samme dato afsendte slukningstog ad landevejen [33].

Under indtryk af risikoen ved tårnbrande efter at der havde været ildebrand i Johanneskirkeens spir i 1933 [34] fik brandchefen i sin egenskab af tilsynsførende med brandredskaberne ved de kongelige bygninger i 1935 til opgave sammen med de kgl. bygningsinspektører og ingeniørfirmaet Croné & Koch at udarbejde forslag til sikring mod brand, specielt i tårnene, på Frederiksborg, Fredensborg og Kronborg slotte. Efter foretagne undersøgelser afgav brandchefen indstilling til indenrigsministeriet om, hvilke foranstaltninger, der burde træffes [35].

For at undgå falsk alarm indførte man 21. august 1942 den bestemmelse, at der ved tilkaldelse til Fredensborg, Frederiksborg og Kronborg inden afsendelsen af udrykning skal forlanges kendeord, som opbevares i forseget kuvert i vagtcentralen [36].

Lykkeligvis har der kun få gange været brug for udrykning til statens bygninger, sidst til Roskilde Domkirke, hvor Margrethespiret 26. august 1968 lige efter en kostbar restaurering brændte på grund af nogle håndværkeres brug af åben ild (hvilket var forbudt!).

I årenes løb er der dog ydet assistance til en række byer på Sjælland. En af de sidste store udrykninger var til Hundested 9. juni 1950, hvor ilden fra et materialeskur i den voldsomme blæst bredte sig til en tømmerplads og nabo-husene, som brændte ned til grunden. Foruden fra København var der tilkaldt assistance fra hele Nordsjælland.

For at assistance til andre byer kan blive effektiv, er normalisering af materiel, herunder brandhaner, slanger og koblinger, en absolut nødvendighed, som da også er blevet gennemført i henhold til justitsministeriets bekendtgørelse af 23. juni 1941 [37].

Brandvæsenet og offentligheden

Bortset fra periodiske angreb i dagspressen må man i det store og hele sige, at brandvæsenet altid har været særdeles vellidt af offentligheden. Mon ikke de allerfleste drenge på et eller andet tidspunkt har ønsket at blive brandmand, når man blev stor? Uden at være pyroman føler de fleste vel også en vis storslåethed over en ildebrand trods al dens uhygge, og samtidig har man en fornemmelse af trykthed ved bevidstheden om, at vort brandvæsen er så fremragende, så man går ud fra som en given ting, at det også denne gang vil klare sin opgave.

Der var spænding i luften, når før i tiden de prustende heste galopperede afsted med brandsprøjten, ligesom der er det i dag, når bilerne kommer susende med hylende sirener. Det må vel også opfattes som en omend besværlig og generende form for popularitet, når brandsprøjten tidligere i sit kolvand havde en hærskere af hujende gadedrenge, som ved tilråb heppede brandfolkene op. En overgang var dette uvæsen ved at tage overhånd, så Schönheyder i 1879 så sig nødsaget til at anmode politiet om at sørge for at opretholde den for brandvæsenet nødvendige ro og orden, således at man ikke blev sinket i sit arbejde.

Fra gammel tid har man desuden været vant til, at kongen og den kongelige familie var på pletten i tilfælde af en større brand. Det var således tilfældet i 1697, da der udbrød brand i en gård på Frederiksberg, og da også »Prindsesser-

nes Gaard« var truet, blev der sendt bud til Kong Christian V, som sad ved taflet på Rosenborg. Han gav straks ordre til, at Københavns brandvæsen rykkede ud, og det er da også branddirektør GOTFRED FUCHS, vi kan takke for beskrivelsen af branden [38]. Umiddelbart efter taflet kørte den kongelige familie ud for at se på ødelæggelsernes omfang.

En lignende bevågenhed fra kongehusets side har man til stadighed kunnet glæde sig over. Særlig opmærksomhed vakte den interesse, prinsesse MARIE vist brandvæsenet. I 1893 udbrød der ildebrand i grosserer Salomonsens ejendom på Kongens Nytorv, ved hvilken lejlighed den folkekære prinsesse blev »indrullet« i brandkorpset. Dagspressen refererer således:

»Allerede ved Otte-Tiden ankom Prins Valdemar og Prinsesse Marie. Prinsessen skørtede ufortrødent op og vadede rask gennem Portens fodhøje Vande med sine sirlige Pariserstøvler. Med Løjtnant Frische som frivillig Adjutant entrede hun op ad alle de mange slibrige Trapper, kiggede ind i de ødelagte Lejligheder og tog endelig Stade i et Pige-kammer til Gaarden helt oppe paa fjerde Sal, hvor man havde et udmærket Overblik over Ilden, der da rasede paa det allerhæftigste.

Omsværmet af tilsølede Brandmænd med deres Svampe-Respiratorer for Munden, blinkende Økser og slæbende Slinger, stod Prinsessen længe her, uden at lade sig genere hverken af den bidende Røg, der sved og brændte i Øjnene, den stærke Hede fra Baalet eller det iskolde Vandpjask. ...

Tilsidst tog dog Røgen og Pjasket saaledes til, at Prinsessen maatte fortrække. Paa Nedfarten ad den slimede Trappe gled hun og faldt bagover – om ikke to Par kraftige Næver havde taget saadan nogle Tag i de prinsesselige Skuldre, at de sikkert bærer Mærker deraf endnu idag, vilde hun have slaet sig slemt.« [39]

Dagen efter sendte prinsessen 12 flasker cognac til hovedbrandstationen, og et par dage senere fik hun af Meyer tilladelse til at bære brandvæsenets uniformsknapper i sin

jaket. Knapperne blev bestilt hos firmaet Fyrwald & Co. [40].

Meyers tilladelse må åbenbart hurtigt være blevet udvidet til at bære uniform, for da branden ugen efter atter brød ud, indfandt prinsesse Marie sig »netop som Faren var størst« iført uniformen med officers- og mandskabsknapper blandet. »Hun klatrede over Grusbunker og stillede sig foran den revnede Mur, medens Murbrokkerne regnede ned til alle Sider. Hendes unge Liv var i den øjen-synligste Fare, og ældre Brandfolk rystede beundrende, men fortvivlede paa Hovedet. ...

Dog er det umuligt andet, end at Prinsessens ganske vist modige, men over for Byens Borgere altfor opofrende Sætten Livet i Vove, i Længden maa virke ængstende. Hendes kongelige Højhed burde sikkert fremtidig skaane sig selv.

Efter at Prinsesse Marie kollegialt og hjærteligt havde trykket samtlige Brandofficerers Haand, forlod hun – ganske ene som hun var kommet – Brandstedet. Hun havde gjort sin Pligt.« [41]

Senere sendte prinsessen brandvæsenet sit portræt med følgende dedikation: »Som Tak til Korpsets Officerer for deres udviste Elskværdighed imod mig ved enhver Lejlighed. Marie.« Det hænger stadig i vagthavende brandinspektørs kontor på hovedbrandstationen, og ovenover er prinsessens hjelm placeret.

Arveprins KNUD har fra sine unge år vist brandvæsenet stor interesse og således videreført traditionen. På sin 50-års fødselsdag bragte en deputation ham brandvæsenets tak og overrakte ham Kong Christian IX's hæderstegn.

Den nye hovedstations frie beliggenhed blev kun af kort varighed, for få år efter opførtes Nyrops pompøse rådhus lige foran. Blandt de talrige figurer, denne bygning er udstyret med, ser man på dens bagside på hjørnet af Vester Voldgade en brandmand, hvad man selvfølgelig må op-

Anders Bundgaard; Brandmand

fatte som en opmærksomhed mod genboen. Forhistorien er dog en ganske anden.

På bestilling af byggeudvalget havde billedhuggeren ANDERS BUNDGAARD 1898 udført en bysvend med paradesværd til opstilling på hjørnerne af rådhusets bagside. Figuren

blev opstillet på prøve, inden man støbte en tilsvarende til det andet hjørne, men inden dette skete, meldte kritikken sig. Fra sagkyndig side påviste man, at fremstillingen af bysvenden var historisk ukorrekt, og den blev derfor fjernet og erstattet af en brandmand mod Vester Voldgade og en politibetjent mod H.C. Andersens Boulevard. Hertil kan føjes den oplysning, at Bundgaard har udført brandmanden efter levende model, sprøjtemester PETER JACOBSEN, som forøvrigt var en af boksportsens pionerer.

I dag reflekterer man ikke så meget over disse figurer, som i tidens løb nærmest er smeltet sammen med bygningen, men at de ikke blev modtaget med særlig henrykkelse, fremgår af kunsthistorikeren FRANCIS BECKETTS hvasse bedømmelse af dem:

»I deres Sted foreslog Nyrop at lade Bundgaard udføre en Betjent og en Brandmand, Ordenens og Aarvaagenhedens Sindbillede, som det udtrykkelig hedder. Men det sidste blev unægtelig værre end det første, thi Bundgaards krumknæede Bysvend, der senere bjærgede sig op paa Borgertrappen, tog sig slet ikke ilde ud under den middelalderlige Baldakin, hvorimod de to uniformerede Herrer, der kom paa Plads i September 1900, i disse Omgivelser, de ypperste og mest fremtrædende til Anbringelse af Billedhuggerarbejder, levende minder os om en Hund i et Spil Kegler. Med god Grund ærgrede Publikum sig over disse to Udhængsfigurer fra en Uniformsskrædder, og en Tidlang var man tilbøjelig til at maale Bundgaards Evner efter dette Uheld, idet man glemte hans Fortjenester af Graniten.« [42]

I årenes løb har brandkorpset gang på gang mærket populariteten – også når man arrangerede fester og opvisninger til fordel for organisationernes velgørende formål. I 1898 afholdt Stiftelsesforeningen sammen med Konfirmationsforeningen og Understøttelsesforeningen en 3-dages fest i Vodroffslund, og den gav det nete overskud af 3500

kr. Animeret heraf arrangeredes 1908 en »brandfolkens fest« i Kongens Have med brandopvisning, boder, tombola, biograf og kunstnerisk medvirken. Det blev en kæmpesucces, som gav det betragtelige overskud af 11.491 kr. – et beløb, som selv i dag efter 2 mellemliggende verdenskrige ikke er at foragte.

I forbindelse med oprettelsen af »Brandfolkens studie- og rejseklub« 1948 begyndte man på et nyt arrangement, »brandmandsdagen«. Den første fest fandt sted på Bellahøj samme år, og her havde man stor succes med opvisning af gammelt materiel og gamle uniformer. Senere har der været fester på Østerbro Stadion og Sundby Stadion [43].

Når indtægterne ved sådanne arrangementer i de senere år måske ikke helt har stået i samme forhold til udgifterne som tidligere, har dette intet som helst med brandvæsenets popularitet at gøre. Det skyldes udelukkende, at det år for år bliver vanskeligere at gennemføre disse arrangementer med tilstrækkelig økonomisk fordel. Alt stiger – også publikums krav. Man er derfor gået over til kun at afholde »brandmandsdagen« hvert andet år. Sidst har den været afholdt i 1967, og i anledning af 100-års jubilæet i år sprang man over i fjor for så meget des mere at kunne fejre jubilæet på tilbørlig vis.

Uden tvivl vil man dog fortsat finde udveje for at støtte den gode sag.

Kong Christian IX's hæderstegn

Oberst Meyer havde allerede i 1891 – efter en brand i Strandgade, hvor mandskabet i 5 graders frost havde haft et langvarigt og anstrengende arbejde – slået til lyd for, at brandkorpset kunde få officiel anerkendelse for udvist mod og konduite samt for lang og tro tjeneste, således som tilfældet var inden for statens etater. Han foreslog, at man fulgte de samme regler og principper som staten, d.v.s. for officerernes vedkommende de sædvanlige ordensdekorationer (Dannebrogordenen) og medailler; underbefalingsmænd og mandskab skulde for udvist mod og konduite indstilles til Dannebrogsmændenes hæderstegn, medens lang og tro tjeneste burde påskønnes med et af kommunen til dette formål specielt indstiftet hæderstegn. Tanken vandt dog ikke gehør i første omgang, men efter branden på Kongens Nytorv 1893 (se side 114) fremsatte Meyer den påny. Denne gang viste man sagen større interesse, eftersom Medaillen for ædel Daad var blevet tildelt en brandassistent, en politibetjent og en arbejdsmand efter en stor brand på Falkoner Allé, hvor 7 mennesker omkom [44]. Men endnu var tiden ikke moden. I 1902 rejste Meyer atter sagen og denne gang med godt resultat. Magistraten ansøgte 30. april 1903 gennem justitsministeriet om tilladelse til indstiftelsen af et særligt hæderstegn for brandkorpset, og i skrivelse af 30. juli 1903 meddeler justitsministeriet, at det har »behaget Hans Majestæt Kon-

gen under 29. d.M. allernaadigst at bifalde, at et i Overensstemmelse med den paa den hertil indsendte Tegning længst til højre værende Afbildning forfærdiget Jubilæumstegn maa uddeles med Tilladelse til at bære i et gult Baand til Underbefalingsmænd og Menige i Kjøbenhavns faste Brandkorps, saaledes at Forudsætningen for Tilstaaelsen af Tegnet er, at vedkommende har udført 25 Aars god Tjeneste i Kjøbenhavns faste Brandkorps« [45]. Som det vil fremgå af gengivelsen, ses på hæderstegnet 4 årstal af betydningen for brandvæsenet: 1868 (lovens vedtagelse), 1870 (brandvæsenets oprettelse som kommunal institution), 1895 (25-års jubilæet) og 1903 (hæderstegnets indstiftelse).

I forbindelse med brandvæsenets 25-års jubilæum havde 5 forsikringsselskaber, »Landbygningernes Brandforsikring«, »Danmark«, »Nye danske Brandforsikring«, »Det kgl. octr. Brandforsikringsselskab« og »Kjøbenhavns Brandforsikring« skænket ialt 6000 kr. til en fond for mandskabet,

og dette beløb med påløbne renter, ialt 7905 kr., blev overgivet Magistraten, som heraf, så længe kapitalen var 6000 kr., skulde udrede et gratiale på 50 kr. sammen med overrækkelsen af hæderstegnet. 21. april 1904 uddeltes hæderstegnet for første gang ved en parade på hovedbrandstationen til 8 personer. Overrækkelsen foregik på samme måde indtil 1919, da Brandfolkenes Organisation anmodede om, at paraden bortfaldt. 16. april 1923 bifaldt Kong Christian X, at hæderstegnet også tildeles officerer og befalingsmænd i det faste brandkorps [46]. Efter de nye regler tildeles hæderstegnet det uniformerede personel samt andre af korpset omfattede personer, jvfr. instruksen § 11. Officerer og administrationspersonel har dog ikke fået det til hæderstegnet knyttede jubilæumsgratiale, som forøvrigt ikke er udbetalt siden 1. april 1968, hvor kapitalen kom ned under 6000 kr. [47]. Til gengæld har alle ansatte uden hensyn til charge siden 1. april 1949 fået det kommunale jubilæumsgratiale efter de gældende regler.

Det faste personel 1870 - 1970

Når brandvæsenets samlede faste personel i løbet af de 100 år er vokset fra 101 til 754, skyldes dette ikke blot hovedstadens vækst i samme tidsrum, men også en lang række andre faktorer. I hosstående oversigt er indtil 1950 kun medtaget tal fra de år, hvor udsvingene har været særlig store, fra 1950 bringes tallene for hvert 10. år.

De store udsving har altid en let forklarlig grund: Regulative fra 1890 og 1900 fastsatte en større styrke for at holde trit med udviklingen. 1907/08 indførtes 1-døgns vagt, og samtidig etableredes en virkelig kontoradministration. 1919/20 indførtes 8-timers arbejdsdag, 1930 afsluttedes automobiliseringen med ansættelse af faste chauffører i stedet for lejede kuske, 1938 fritoges mandskabet for rengøring af lokalerne, hvilket overgik til specielt rengøringspersonale og senere på året truede krigen, hvorfor beredskabet krævede mere personel. Krigsårene med den kolossale stigning i antallet af brande betød også yderligere mandskab, men i denne forbindelse må det understreges, at oversigten kun omfatter fast personel, ikke løst ansatte eller værnepligtige. Efter krigen var det ikke nødvendigt at opretholde så stor en styrke, og den blev derfor trappet af ved, at man ved afgang undlod at besætte stillingerne.

Det er fristende at sammenligne folketal og brandkorpsets personel for årene 1870 og 1970. 1870 var folketallet 181291, og brandkorpset talte 101 mand, d.v.s. 1 brand-

mand pr. 1795 indbyggere. 1970 er folketallet 636718 og brandkorpset tæller 754 medlemmer eller 1 pr. 844 indbyggere. Brandkorpset er således procentvis vokset mere end dobbelt så meget som folketallet. Dette kan måske synes foruroligende og smage af Parkinsons lov, og det er derfor nødvendigt straks at fastslå, at en sådan sammenligning retfærdigvis ikke kan foretages på dette grundlag, eftersom et fuldt udstyret brandvæsen naturligvis kræver et større personel. En reel sammenligning kan kun ske, såfremt det lykkes at finde en måleenhed for de forskellige arbejder før og nu.

Hertil kommer, at folketallet jo kun angiver det officielle folkeregistertal af fastboende i Københavns kommune, men det reelle antal af personer, som har deres daglige gang og virke i hovedstaden, er langt større. Byen befolkes hver dag af tusindvis af mennesker, som bor uden for København, hvor folketallet daler, fordi folk flytter ud i omegnskommunerne, medens en stadig større del af den tidligere boligmasse nu anvendes til kontorer og virksomheder. Og eftersom brandvæsenet ved sine beregninger af styrke og materiel altid må tage topbelastning i betragtning, må bl. også turistsæsonens forøgelse og transitkørsel indkalkuleres.

Men der er selvfølgelig endnu mange flere faktorer, som gør sig gældende. Den almindelige nedsættelse af arbejdstiden og forlængelse af ferier behøver ingen nærmere forklaring. Derimod er der grund til at være opmærksom på, at brandvæsenets arbejdsområde i de forløbne 100 år er blevet udvidet ganske betydeligt, ikke blot geografisk, men også fagligt, og at den heraf følgende nødvendige specialisering har krævet yderligere personaleenheder, f.eks. ambulancetjeneste, røgdykkertjeneste og pionertjeneste. Civilforsvaret har ligeledes pålagt brandvæsenet store administrative opgaver (kommunal hjælpetjeneste, udvidet

brandberedskab), og endelig må man ikke glemme, at selve den tekniske udvikling i samfundet har medført, at det forebyggende brandværn har måttet udvides ganske betydeligt på grund af den langt større risiko, som de mange industriforetagender, oplagring af brandfarlige stoffer og væsker samt transitkørsel med tankvogne etc. i dag indebærer.

I videst mulige omfang har man søgt at imødegå udvidelser af personel og materiel ved en gennemgribende rationalisering, uden hvilken den rå, procentvise forskel mellem personaleenheder pr. indbygger i 1870 og 1970 vilde have været endnu større og grellere. Som det fremgår af ovenstående må man imidlertid også tage brandvæsenets ydelser dengang og i dag med i en sådan sammenligning. Med tilfredshed kan man konstatere, at de bevillende myndigheder blankt erkender dels at det er nødvendigt at have et fuldt udbygget og effektivt brandvæsen, dels at udgifterne hertil er en investering, som kommer mangedoblet tilbage.

	1870	1890	1898	1901	1909	1920	1938	1945	1950	1960	1970
Samlet administration	5	8	8	8	13	18	37	113	78	84	98
Vagtørende personel	96	163	186	233	302	371	379	543	500	523	539
Teknisk personel					10	15	41	72	67	64	66
Rengøringspersonale							16	45	46	53	51
Brandvæsenets samlede personel	101	171	194	241	325	404	473	773	691	724	754

De opførte tal er for 1870 pr. 1.8., for årene 1890, 1898 og 1901 pr. 31.12. og derefter pr. 31.3. Samlet administration omfatter brandchef, brandinspektører m.fl. samt kontor- og teknisk administration. Vagtørende personel omfatter brandmestre, vagtcentralmestre, maskinmestre og brandmænd. Og teknisk personel omfatter værkmestre, telegraf- og depotmestre, håndværkere, arbejdsmænd m. fl.

Se også diagrammer side 86 og 131 samt regnskab side 134.

Brandfolkenes foreninger

I en institutions jubilæumsskrift vil det være ganske naturligt at gøre rede for såvel de faglige foreninger, som personalet er organiseret i, som de måske mere selskabelige. Men eftersom den ældste af de københavnske brandfolks foreninger allerede for 2 år siden havde 100-års jubilæum og i samme anledning udsendte et jubilæumsskrift [48], er der ingen grund til at gå i detaljer, men blot ganske kortfattet gøre rede for de enkelte foreninger og deres formål.

»Brandfolkenes Stiftelsesforening« er oprettet 8. april 1868. Dens formål var at skaffe midler til opførelsen af en stiftelse for foreningens ældre medlemmer og disses enker. Dette lykkedes også – en overgang ejede man oven i købet 2 ejendomme, men efterhånden mindskedes interessen og man solgte da ejendommene og anvendte de derved frigjorte midler til huslejhjælp og julehjælp. Den almindelige forbedring af de økonomiske vilkår har i en årrække overflødiggjort sidstnævnte.

1872 oprettedes på Schönheyders initiativ en sygekasse for brandkorpset, hvilket på daværende tidspunkt var noget ret enestående. I 1918 blev den ophævet, og medlemmerne overførtes til »Alderstrøst«.

1886 stiftedes »Brandkorpsets Konfirmationsforening« med det formål at sørge for konfirmandernes udstyr, og 1892 »Menige Brandfolks Understøttelsesforening«. Da disse 3 foreninger ganske naturligt rekrutterede deres medlem-

mer fra de samme kredse, blev de 1902 sammensluttet i »Brandfolkenes Understøttelsesforening«, som 1908 ændrede navnet til »Brandfolkenes Stiftelsesforening«.

1898 oprettedes »Brandfolkenes Organisation«, som var en regulær fagforening under »Dansk Arbejdsmandsforbund«. Den overgik senere til »Kjøbenhavns kommunale Arbejderforbund« under »De samvirkende Fagforbund«, og i dag hedder organisationen »Kommunale brandfolks organisation. Storkøbenhavn« og er en underafdeling af »Forbundet for offentligt ansatte Dansk Kommunal Arbejderforbund«.

1906 udskilte sprøjteførerne sig i »Sprøjteførernes faglige Forening«, nu »Brandmestrenes Klub«.

Der findes også en række mere hobbyprægede foreninger: »Brandfolkenes Idrætsforening« (senere »Brandvæsenets Idrætsforening«) stiftedes 1920, »Brandvæsenets Musikforening« 1939 og nogle år senere en sportsfiskerklub og en ferieforening. 1948 oprettedes »Brandfolkenes studie- og rejsefond«.

Legater

I årenes løb er der oprettet en række legater til fordel for brandkorpsets medlemmer og deres efterladte.

Som tidligere nævnt havde brandchef Meyer testamenteret 5000 kr. til et legat til fordel for enker efter funktionærer ved Københavns brandvæsen. Meyers datter, hofjægermesterinde Lily Steensen-Leth, testamenterede yderligere 10.000 kr. til dette legat, hvis renter udbetales årligt i portioner à 125 kr.

Firmaet V. Kiilerich & Co., som igennem en længere årrække havde leveret uniformer til brandvæsenet, fejrede 1930 100-års jubilæum, i hvilken anledning indehaveren, grosserer Henry O. Fisker skænkede brandvæsenet et legat på 2000 kr., hvis renter årlig skal tilfalde en enke efter en underbefalingsmand, brandmand eller ligestillet i Københavns brandvæsen.

Ved brandvæsenets 250-års jubilæum i 1937 oprettede en række forsikringsselskaber »Københavns brandvæsens jubilæumslegat« til fordel for trængende enker efter korpsets befalingsmænd og menige.

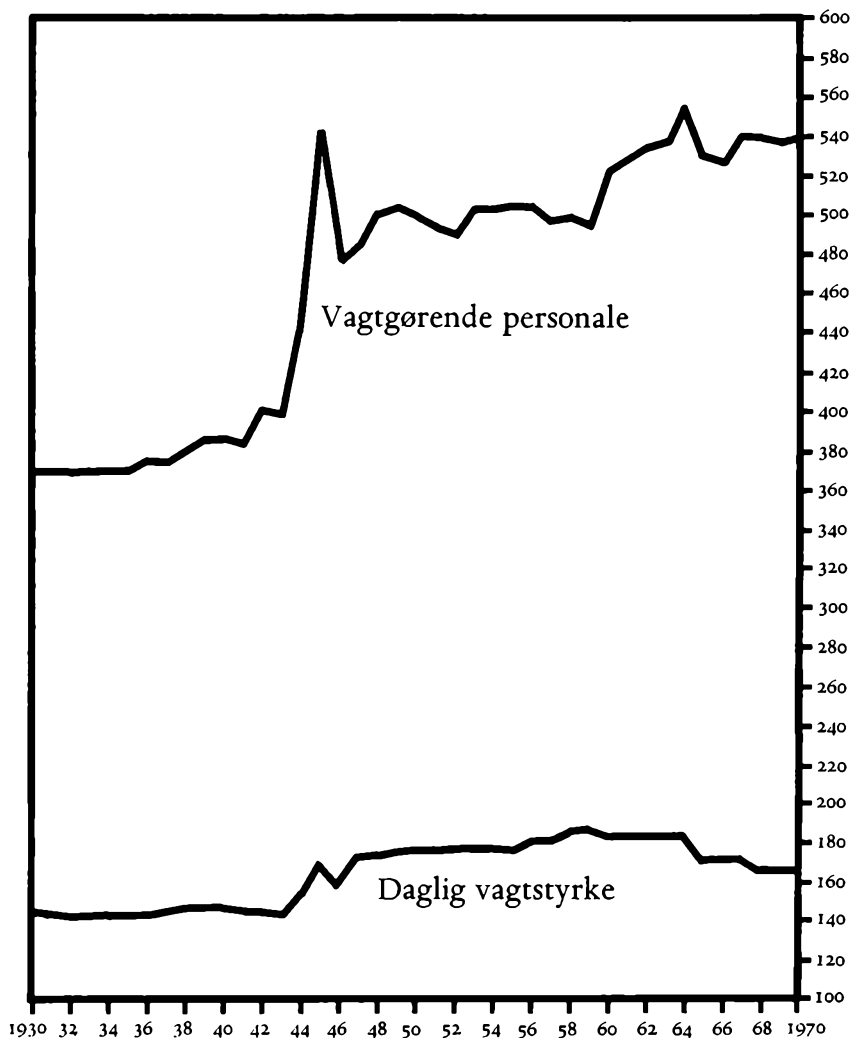
1939 skænkede firmaet H. Meisner-Jensen 4000 kr. til »Københavns brandvæsens materiellegat« til fordel for trængende, efterladte pårørende efter personer, der har tjent i Københavns brandkorps. Renterne af dette beløb, som senere er blevet forhøjet, uddeles ved juletid i portioner à 100 kr.

Medens ovennævnte legater bestyres af brandvæsenet, er nedenstående henlagt under Magistratens bestyrelse:

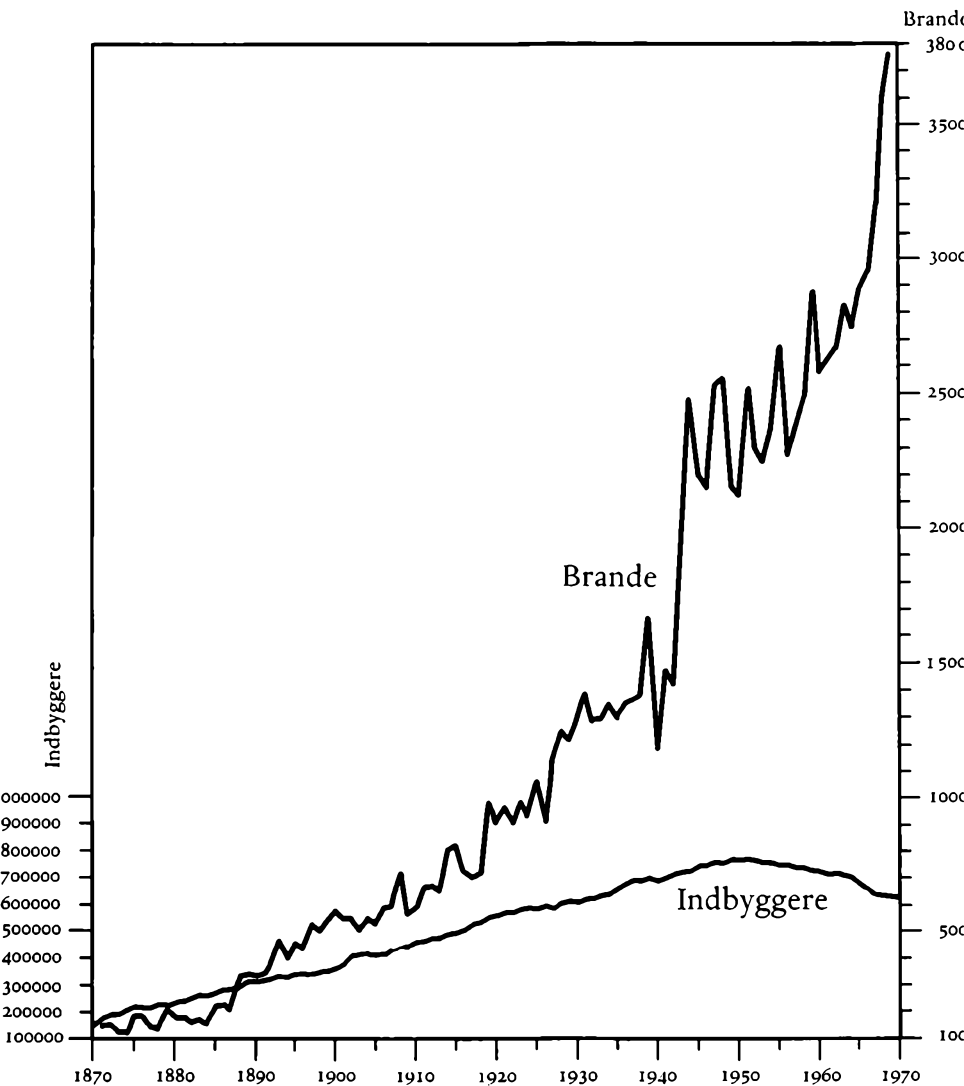
Brandvæsenets ekstraordinære Understøttelsesfond til fordel for personer, som er kommet til skade under tjene-
sten, samt disses efterladte, og kaptajn A. C. A. From Møl-
lers legat til fordel for Københavns brandkorps.

Endelig bevilgede De Spannørske Legater i 1873 500 rdlr.
årligt »til afgaaede, tilskadekomne eller gamle Folk fra
Brandvæsenet«.

Fra gammel tid har brandvæsenet haft en dusørkasse, og heri indgik de kontante erkendtligheder, som brandvæse-
nets mandskab modtog under slukningsarbejde af taknem-
melige brandlidte. I mange år fordeltes disse penge lige-
ligt blandt korpsets medlemmer, men i 1920 vedtoges det
at lade beløbet fordele blandt enker efter medlemmer af
Brandmestrenes Klub og Brandfolkenes Organisation. 1960
tiltrådte Magistraten et forslag om, at pengene tilfalder
Brandfolkenes Studie- og Rejsefond.

Personel 1930-1970

Brandudrykninger og indbyggertal 1870-1970

Regnskabsoversigt 1870-1970

Tallene er gennemsnit for perioden udtrykt i 1000 kr.

	Lønninger og uniformer		Vedligeholdelse af slukningsmateriel, brandtelegraf, kontorinventar m. m.	Pensionsudgifter	Renter	Afskrivning	Andre udgifter ⁴	Ialt	Indtægter ⁵	Nettoudgift
	Fremføring af køretøjer ²									
1870-74 ¹	88		13	1			15	117	5	112
1875-79	113		16	3			19	151	5	146
1880-84	134		21	3			23	181	5	176
1885-89	192		25	6			28	251	2	249
1890-94	202	17	18	9			25	271	6	265
1895-99	236	15	22	17			30	320	9	311
1900-03/04	300	19	27	29			42	417	3	414
1904/05-09/10	433	28	38	38		13	55	605	3	602
1910/11-14/15	603	33	39	53		14	58	800	2	798
1915/16-19/20	1.079 ³	87	89	99		14	102	1.470	2	1.468
1920/21-24/25	2.091	76	196	159	100	96	143	2.861	14	2.847
1925/26-29/30	1.827	40	192	151	83	105	164	2.562	18	2.544
1930/31-34/35	1.723	26	224	150	113	50	167	2.453	17	2.436
1935/36-39/40	2.015	29	282	154	124	91	184	2.879	18	2.861
1940/41-44/45	2.822	106	352	160	200	183	332	4.155	45	4.110
1945/46-49/50	4.918	115	585	236	277	206	559	6.896	42	6.854
1950/51-54/55	7.050	123	720	1.341 ⁶	334	210	701	10.479	130	10.349
1955/56-59/60	9.588	145	872	2.240	335	231	992	14.403	210	14.193
1960/61-64/65	14.226	213	1.620	2.631	405	371	1.797	21.263	451	20.812
1965/66-69/70	23.838	246	1.858	4.601	556	534	3.414	35.047	1.225	33.822

1. D.v.s. fra 1/8 1870 til 31/12 1874.

2. Herunder dyrtidstillæg til personalet ydet på dyrtidsregnskabet.

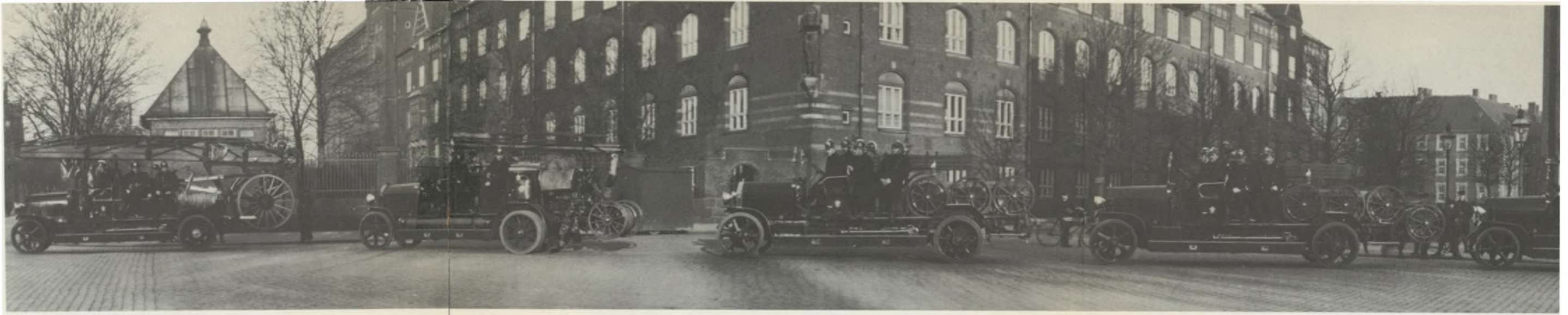
3. Indtil 1919/20 udgifter til hestehold, fra 1919/20 til 1929/30 dels til hestehold, dels til benzin og olie og fra 1930/31 i det væsentlige kun til benzin og olie.

4. Herunder brændsel, belysning, bygningsvedligeholdelse, kontorudgifter m.v.

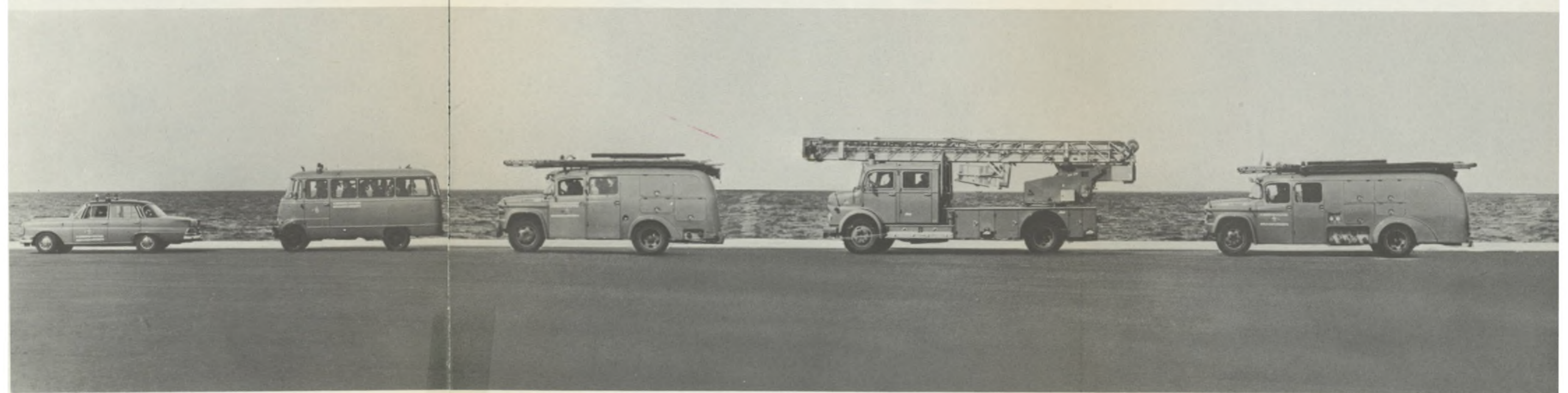
5. Væsentlig lejeindtægter men endvidere er medtaget: fra 1952/53 afgift for slukningshjælp fra Hvidovre kommune, fra 1953/54 erstatning ved Holmenkatastrofen, fra 1962/63 afgift for brandstation i Prøvestenshavnen og fra 1965/66 refusion vedrørende samarbejde med Frederiksberg kommune.

6. Incl. refusion af tillæg til pensioner fra 1951/52.

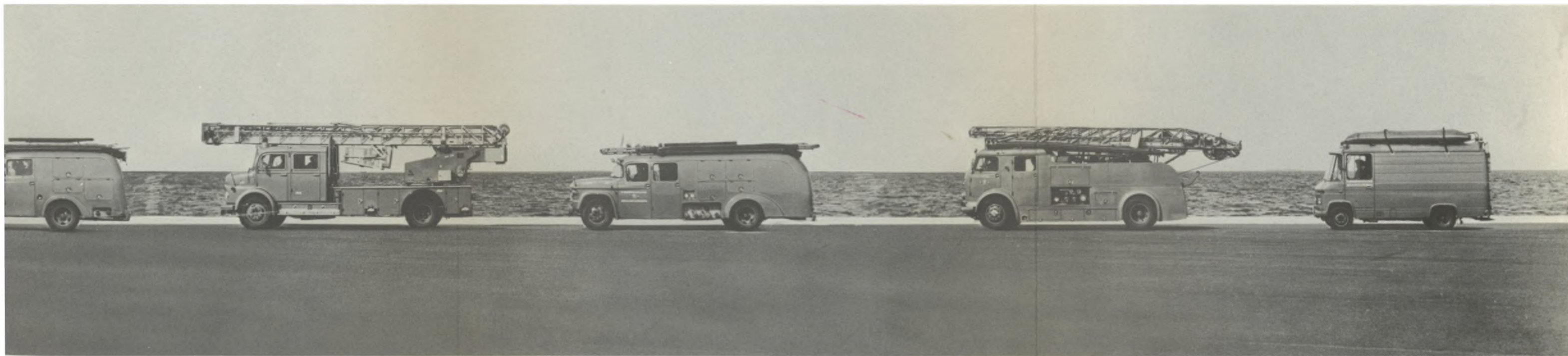
Anm. Indtægter og udgifter vedrørende teatervagter o. lign., der i nogle af årene ikke opførtes på brandvæsenets regnskab, er ikke medregnet i oversigten. Endvidere er civilforsvarsudgifter ikke medregnet ligesom udgifter og indtægter vedrørende hovedlandeveje i årene 1967/68-69/70 ikke er medtaget.

Efter automobiliseringen i 20'erne

Slukningstog 1970

Brandvæsenets uniformer før og nu

Det gamle kongelige brandkorps' uniformer var ganske selvfølgelig påvirket dels af militæret, dels af borgervæbningen. Fra ældre tid foreligger der en række gengivelser i kobberstik og litografi af disse maleriske uniformer spredt i forskellige værker, som i dag er meget sjældne og vanskeligt tilgængelige. Man har derfor fundet det rimeligt ved denne lejlighed at gengive nogle af disse gamle, farverige uniformer og sammenstille dem med nutidens nøgterne og mere hensigtsmæssige.

Det vilde have været ønskeligt også at kunne bringe mellemliggende udgaver, bl. a. den uniform, som blev fastsat ved kgl. resolution af 25. juli 1850, og hvoraf man har nogle slette fotografier, som ikke egner sig til reproduktion, samt den ved regulativet af 1870 fastsatte – det kommunale brandkorps' første uniform. Det har imidlertid ikke været muligt at tilvejebringe de oprindelige tegninger hertil, og man må derfor formode, at de er gået tabt i tidens løb.

*En Kiøbenhavnsk Vagter.
Ein Copenhagner Nachtwächter.*

*En Vartgefell ved Kiøbenhavn's Brandcorps.
Ein Vortgefellu bey dem Copenhagener Brandcorps
faaes i Ludovigs Boglade paa Bojfen 1788 i Kiøbenhavn*

*En Fane-Poft ved Kjøbenhavns Brandcorps.
Eine Fahnens-Wache beim Copenhagener Brandcorps
aus d. Ludwigs-Boglade paa Billedet N. 8 i Kjøbenhavn.*

En Borgerlig Brand Officer. — En Bürgerlicher Brand Officer

KLÆDEDRAGTER I KJØBENHAVN.

En Brand Officer. ————— Ein Brand Officer.

jæser hos T. Ahle, Gøttestræde 125.

Second Lieutenant of Hjöbenhavs Brigade

5. Major ved Ltks. Brand Corps.

32.

Branddirecteur.

Brandcorpset
Major.

Brandinspektor

Brandinspektor

Brandmand

Brandmand

Uniformer efter reglementet af 1961

Tidstavle

- 1687 9. juli: Kong Christian V foranlediger indsat en Hoveddirektion for Brand-, Lygte- og Vægtervæsenet i København.
- 1805 1. november: Kong Christian VII udsteder en Forordning angaaende Brandvæsenet i København, som afløser de i 1687 givne bestemmelser.
- 1859 8. april: Københavns første vandværk sættes i drift.
3. september: Vand fra de nye trykvandledninger bruges til brandslukning for første gang.
- 1860 1. april: Ved en bekendtgørelse om oprettelse af faste brandvagter oprettes også Brandtelegrafene, der skal forbinde dem med telegrafledninger indbyrdes. Vagterne er: Store Kannikestræde 13 (hos brandmajor F. C. Balsløv), Adelgade 37 (ved Nyboder Vagt), Dronningens Tværgade 1 (Hotel Phønix), Gothersgade 62 (også depothus), Langebrogade 10 (også depothus) og Nikolaj Vagttårn (hovedstation).
- 1862 26. januar: Brygger J. C. Jacobsen retter i Folketinget en forespørgsel til justitsministeren.
- 1863 31. oktober: En kommission nedsættes med den opgave at udarbejde forslag til en fuldstændig reorganisering af brandvæsenet.
- 1864 April: Dampsprøjte Nr. 1 ankommer fra England og stationeres i Gothersgade.
- 1865 En telegrafstation for brandvæsenet etableres på Triangelen.
Oktober: Der oprettes en ny brandvagt: Lygtevej 5.

2. november: Der oprettes 2 nye, »udenbys« brandvagter: Gasværksvej 11 og Guldbergsgade 3.

1866 Februar: Filthattene afløses af læderhjelme.

23. august: Kommissionen af 31. oktober 1863 afgiver betænkning.

1867 Gasværksvejens og Pile Allé's vagter forbindes med telegraf og tidligere trufne aftaler om gensidig assistance mellem forstæderne og Frederiksberg brandvæsen træder i kraft.

November: De første røgmasker anskaffes.

1868 8. april: Brandfolkernes Stiftelsesforening oprettes med det formål at bygge en stiftelse for »Interessenterne og deres efterladte Enker«.

15. maj: Kong Christian IX underskriver Lov om Brandvæsenet i København, som skal afløse forordningen af 1. november 1805.

1870 1. februar: Folketallet i Københavns kommune er 181.291.

21. juni: Det af Kommunalbestyrelsen vedtagne Regulativ for Københavns Brandvæsen stadfæstes af Justitsministeriet.

1. august: Kl. 5 morgen overtager det nye kommunale brandvæsen de faste vagter. Assistent ved vandværket, cand. polyt. J. C. Schønheyder ansættes som brandinspektør (chef).

September: Lygtevejens brandvagt flyttes fra nr. 5 til nr. 24 (senere Nørrebrogade 174).

1. december: Der oprettes brandvagt i Lægeforeningens Boliger, Bygning G, og telegrafstationen flyttes hertil fra Trianglen.

1872 August: Sprøjteførerne indgiver et andragende til brandinspektøren om at få vagtturnus 2 døgn vagt/1 døgn fri ændret til 1 døgn vagt/1 døgn fri, men uden held.

1873 1. maj: Københavns Brandvæsens Sygekasse oprettes.

1874 April: Stationen på Gasværksvej 11 flyttes til Absalonsgade 25.

1875 1. april: Kommunal lønreform, der dog kun omfatter embeds- og bestillingsmænd, herunder brandvæsenets overordnede personale, sprøjtemestre inclusive. Disse har pensionsret.

April: Dampsprøjte Nr. 2 »Heimdal« anskaffes.

1. juli: Sprøjteføreres og brandmænds lønninger forhøjes med

Station A (Adelgade)

- 15%. Samtidig bestemmes, at disse – ved afsked efter mindst 25 års uafbrudt tjeneste – tildeles en pension, svarende til $\frac{1}{4}$ af lønnen.
- November: Lygtevejens brandvagt flyttes fra Nørrebrogade 174 til nr. 162.
- 1878 Ny alarm- (telegraf-)station indrettes i Vaisenhuset, Nørre Farimagsgade 49.
 April: Stationen i Guldbergsgade 3 flyttes til Fælledvej 22A.
- 1880–1884 Adskillige offentlige bygninger sættes i direkte telegrafisk forbindelse med hovedstationen i Nikolaj Tårn. Der påbegyndes også etablering af direkte telegrafforbindelse til brandstationerne fra enkelte private virksomheder.
- 1880 28. oktober: Stationen i Adelgade 37 flyttes til Adelgade 115.
- 1881 De første offentlige alarmskabe – 3 stk. – opstilles på Østerbro.
 30. april: En brandstation oprettes Østerbrogade 47.
- 1882 1. april: Stationen Absalonsgade 25 flyttes til nr. 9. Bygningen rummer også politistation.
- 1883 Ny hjelmmodel indføres.
 Marts: Brygger J.C. Jacobsen skænker brandvæsenet dampsprøjte Nr. 3 »Baldur«.
 April: Da den på Fælledvej 22 under opførelse værende, kombinerede brand- og politistation ikke bliver færdig til beregnet tid, lejes midlertidigt lokaler i Guldbergsgade 3.
 20. juni Brandinspektør Schönheyder kommer til skade under en øvelse. Han søger tilbage til vandvæsenet og bliver ansat som inspektør (chef) fra 2. januar 1884.
- 1884 Uniformsændringer gennemføres. Bl. a. forsynes mandskabets skulderstropper med en gul passe-poil (uldsnor), og sprøjteføernes distinktioner bliver gule vinkler på overarmen.
 April: Alarmstationen i Vaisenhuset, Nørre Farimagsgade 49, nedlægges.
 1. maj: Ingeniørkaptajn Sextus Meyer ansættes som brandinspektør.
 21. oktober: Brandstationen på Fælledvej 20 tages i brug.
 1. november: Til afløsning for Lygtevejens station oprettes en station ved Nørrebros Runddel, Nørrebrogade 151-153.

Station F (Fælledvej)

Station T (Tomsgården)

- 1885 Dampsprøjte Nr. 4 »Odin« anskaffes.
Stationen i Dronningens Tværgade 1 flyttes til Bredgade 28 (Koncertpalæet).
Januar: Kirkeministeren pålægger stiftsskriveren ved Roskilde domkirke at alarmere Københavns brandvæsen i tilfælde af brand.
- 1886 1. september: Brandkorpsets Konfirmationsforening oprettes med det formål at iklæde medlemmernes børn.
- 1890–1892 Stationerne på Nørrebrogade 151-163 og i Store Kannikestræde 13 samt brandvagten på Ladegården nedlægges.
- 1890 1. januar: Regulativ for Københavns brandvæsen af 15. marts 1890 træder i kraft. Samtidig gennemføres uniformsændringer, bl. a. afløses brandfolkernes bluse af en uniformsfrakke.
Oktober: Brandstationen i Bredgade 28 nedlægges.
- 1891 Mellem magistrat, brandvæsen og havnevæsen indgås overenskomst om slukning af brande i skibe ved bolværk eller i havnen.
- 1892 Dampsprøjte Nr. 5 »Thor« anskaffes.
1. februar: Menige Brandmænds Understøttelsesforening oprettes med det formål at virke som gensidig hjælpekasse.
30. april: En ny hovedbrandstation i Løngangsstræde (nu Bag Rådhuset) tages i brug. Her er bl. a. indrettet centralstation (vagtcen-tral) med ledningsforbindelser til alle brandstationer og offentlige og private alarmer.
30. april: Den hidtidige hovedstation nedlægges. Ligeledes nedlægges stationen i Gothersgade, men bygningen anvendes fortsat til deponhus.
30. april: Samtidig med indvielsen af den nye hovedstation gennemføres en rationalisering af brandstationerne, og der indføres følgende bogstavbetegnelser:
- St. H: hovedbrandstationen
St. A: stationen, Adelgade 115
St. C: vagten, Langebrogade 10
St. F: stationen, Fælledvej 22
St. V: stationen, Absalonsgade 9
St. Ø: stationen, Østerbrogade 47.

- 1893 Københavns brandvæsens første trykte årsberetning udkommer.
11. december: Borgerrepræsentationen tiltræder indenrigsministeriets forslag om, at Københavns brandvæsen skal assistere ved brand på Frederiksborg og Fredensborg slotte. Aftalen udvides i den følgende tid til at omfatte flere af statens bygninger i Nordsjælland.
- 1894 25. januar: Der afsluttes overenskomst mellem brandvæsenet og statsbanerne om befordring af slukningstog til assistance på Sjælland.
- 1896 1. februar: Den lille reserve – kaldet »den mobile reserve« – ophæves. Den bestod af 6 sprøjteførere og 18 brandmænd.
1. februar: Tjenestereglement af 1895 træder i kraft.
- 1897–1905 En antal eksemplarer af Königs røghjelm anskaffes og indgår som en del af stationssprøjternes udrustning.
- 1898 1. april: Kommunal lønreform; brandfolkene kommer på månedsløn.

Station Ø (Østerbro)

1. april: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.

1. april: Stillingsbetegnelserne brandinspektør og vicebrandinspektør ændres til branddirektør og vicebranddirektør.

1. april: Brandvæsenet overtager kørslen med Lægevagtstationernes ambulancevogne.

Maj: Brandfolkenes Organisation stiftes.

1899 Der anskaffes en udrykningscykle, på hvilken en brandmand skal køre i forvejen og melde, at brandudrykningen er på vej. Cyklen er udrustet med en let håndsprøjte.

1900 Dampsprøjterne Nr. 6 »Surtur« og Nr. 7 »Ægir« anskaffes.

1. januar: Tidspunkt for vagtskifte ændres fra kl. 7.00 til kl. 8.00 morgen.

1. marts: Nyt regulativ for Københavns Brandvæsen.

1901 1. januar: Ved lov af 3. april 1900 indlemmes Brønshøj sogn samt Valby, Vigerslev og Kongens Enghave i Københavns kommune.

Oktober: St. Ø flyttes fra Østerbrogade 47 til den nyopførte station for Østerbro og Frihavnen, Østbanegade 89.

1902 Brandfolkenes Stiftelsesforening, Brandkorpsets Konfirmationsforening og Menige Brandmænds Understøttelsesforening sammenlægges i Brandfolkenes Understøttelsesforening, som i 1908 ændrer navn til Brandfolkenes Stiftelsesforening.

1. januar: Ved lov af 3. april 1900 indlemmes Sundby og Nathanaels sogne på Amager i Københavns kommune.

1903 13. februar: Ved lov af denne dato ophæves brandvæsenets reservekorps, der bestod af 2 brandfuldmægtige, 80 sprøjteførere og ca. 320 brandmænd.

8. juni: Efter vedtagelse i Borgerrepræsentationen pålægges det Københavns brandvæsen at deltage ved brandslukning på Kronborg slot.

29. juli: Der indstiftes et hæderstegn for underbefalingsmænd og menige, som har gjort 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen.

1904 Dampsprøjte Nr. 8 »Skjold« anskaffes.

19. april: Kløvermarkvejens (fra 1940 Markmandsgades) brandsta-

tion tages i brug. Samtidig nedlægges stationen i Langebrogade 10, men bygningen anvendes fortsat til deponhus.

1905 1. august: Der oprettes brandvagt i den gamle ryttergodsskole i Skolegade 20 (st. S).

1906 1. juni: Sprøjteførerne udmelder sig af Brandfolkenes Organisation og danner Sprøjteførernes faglige Forening.

1907 Typetrykapparaterne – de såkaldte »kaffemøller« – udskiftes med almindelige morseapparater.

Der anskaffes en motorcykel til anvendelse for brandtelegraf.

Maj: Automobiliseringen indledes med anskaffelsen af en 4-cylindret Peugeot Huber personvogn, 10-12 hk, største hastighed 40 km/tm, til vagthavende brandinspektør. Den rykker ud 1. gang september 1907.

1. juli: Den hidtil gældende vagtturnus med 2 døgn vagt og 1 døgn fri ændres til 1 døgn vagt og 1 døgn fri.

1. juli: Tomsgårdens brandstation (st. T) indvies.

1908 1. marts: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.

31. marts: Nye stillingsbetegnelser: brandchef, vicebrandchef, brandinspektør og reservebrandinspektør.

1. april: Brandvæsenet får egentlig kontoradministration. En tidligere sprøjtemester blev marts 1882 ekstraskriver, 1. januar 1883 fast skriver, 1. januar 1898 kontorassistent og 1. januar 1901 regnskabsfører og bogholder med sprøjtemestre og -førere som ekstraskrivere. Nu ansættes 2 tidligere brandmænd som kontorassistenter, og yderligere ansættes senere 1 skriver.

4.-6. juli: Brandfolkene arrangerer fest og opvisning i Kongens Have, dels for at skaffe midler til foreningsarbejde, dels for at skabe publicity. Ved lejligheden sælges en platte med Københavns brandvæsens våben, fremstillet i fajance af fabrikken Alumina.

3. oktober: Ny overenskomst mellem magistrat, havnevæsen og brandvæsen om slukning af brande i skibe ved bolværk eller i havnen.

1909 Depothuset i Gothersgade rømmes, og materiellet flyttes til deponhuset i Langebrogade.

1909-10 Det tidligere deponhus i Gothersgade nedrives.

- 1909 1.april: Kommunal lønreform, der bl.a. betyder pensionsret efter 15 års uafbrudt tjeneste.
27.juli: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.
1.november: Brandchef, oberst Sextus Meryer fratræder og efterfølges af vicebrandchefen, E. Liisberg.
- 1910 1.januar: Foreningen for Lægevagtstationers ambulancevogne overgår til Det røde Kors, men betjenes fortsat af brandvæsenet.
- 1913 Ved årets slutning anskaffes et personautomobil, Renault, 25 hk, til afløsning af det i 1907 indkøbte, som overgår til reserve og skolekørsel.
1.april: Den første automobilsprøjte indgår i udrykningen. Det er en 6-cylindret Dennis, 75 hk, med centrifugalpumpe, der yder 2000 l/m ved 9 at. Sprøjten kaldes populært »Engelskmanden«.
- 1916 Sprøjteførerernes faglige Forening omdannes til Foreningen for kommunale Arbejdsledere, og sprøjteførerne danner klub under denne (nu Brandmestrenes klub).
1.maj: Munderingsdepotet kommer i faste rammer med oprettelsen af en stilling som munderings- og inventariemester.
24.maj: Branchef E. Liisberg afgår ved døden. Han efterfølges som brandchef af vicebrandchef C. A. Mülertz.
27.december: Den første KV-brandhane, konstrueret af brandinspektør K. Wissing, opstilles.
- 1917 Oktober: Der anskaffes en lukket personvogn, Daimler-Mercedes, 25 hk, til fremføring af brandchefen og vicebrandchefen.
31.december: Brandvæsenets sygekasse ophæves. Medlemmer og formue overgår til Alderstrøst.
- 1919 1.januar: De synlige numre på brandfolkernes uniformer bortfalder, og ærmedistinktionerne for sprøjteførere, maskinassistenter m.fl. afløses af skulderdistinktioner.
1.maj: Som følge af indførelsen af 48-timers arbejdsuge ændres vagtturnus fra 1 døgn vagt/1 døgn fri til gennemsnitlig 3 døgn vagt pr. uge, idet udrykningsmandskabet inddeles i 7 roder. Samtidig fritages brandmændene for at prøve brandalarmer og udføre brandhaneeftersyn på fridage.
11.september: Kommunalbestyrelsen vedtager, at brandvæsenet

skal besørge ambulancekørslen med egne ambulancer, og bevilger midler til anskaffelsen.

1. oktober: Omfattende kommunal lønreform, der betyder nye personale- og lønregulativer.

1920 8. april: Brandvæsenets Idrætsforening stiftes.

1921–22 8 Mercedes-ambulancer anskaffes, og ambulancevæsenet overgår helt til brandvæsenet. Endvidere anskaffes 7 motorsprøjter og 7 motortendere, ligeledes fra Daimler. Sprøjterne er forsynet med pumpe, som kan yde 1800 l/m ved 7 at, medens tenderne hovedsagelig er mandskabs- og slangekøretøjer.

Grundet den store forøgelse af motorkøretøjer udvides reparationsværkstedet på st. H. En sprøjtemester bliver værkfører, og der ansættes 2 ugelønnede maskinarbejdere.

1922–23 På hovedbrandstationen nedlægges den store stald i bagbygningen, og der indrettes i stedet automobilreparationsværksted samt et snedkerværksted.

Den første automobilstige anskaffes. Undervognen er som sprøjters og tenderes, drejestigen kan udskydes til 25 m's højde. Rejsning og udskydning foregår ved elektrisk kraft, drejning ved håndkraft.

1923 16. april: Kongen (Chr. X) bifalder, at jubilæumstegnet herefter også kan tildeles korpsets officerer.

2. juni: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.

1924–25 Der anskaffes en 22 m-afprodsstige, som fremføres på en undervogn magen til sprøjters og tenderes.

Dampsprøjter benyttes for sidste gang som udrykningskøretøjer.

1926 22. juni: Efter aftale med statens lufthavn i Kastrup alarmeres brandvæsenets ambulancer ved større ulykker.

1928–29 En 2-hjulet påhængssprøjte indkøbes hos Bouillon Freres i Paris. Den fremføres af en tender og kan foruden som vandpumpe også anvendes som skumgenerator (kemisk skum).

Der indkøbes foreløbig 12 stk. filtermasker med F-filter samt forskellige kredsløbsapparater, ialt 4, og 1 apparat, hvori ilt ikke medføres, men udvikles under brugen.

Station V (Enghavevej)

1929–30 En generator til fremstilling af mekanisk skum (1000 l/m) efter Schröder-van Deurs systemet indbygges i en tender.

Vognparken forøges med 1 28 m-drejestige af fabrikat Mercedes-Benz/Metz, 2 22 m-afprodstiger af samme fabrikat og med pumpe, der yder 2000 l/m ved 6 at, samt en ambulance fra De forenede Automobilfabriker.

1929 1. november: Brandstationen på Enghavevej (ny st. V) tages i brug, og brandstationen i Absalonsgade samt vagten i Skolegade nedlægges.

1930 Endnu 4 afprodstiger modtages. Typen benævnes '30-stigerne (efter årgangen) eller 4-9-stigerne' (efter nummereringen).

1. maj: Brandvæsenet er nu fuldt motoriseret.

1. maj: Som følge af den gennemførte automobilisering ophæves aftalen med statsbanerne om befordring af slukningstog.

1. juni: Røgdykkertjenesten oprettes med faste røgdykkerhold på st. H samt røgdykkerdepot og -værksted på st. V.

17.juni: De sidste 8 heste sælges.

31.oktober: Brandchef C. A. Mülertz afgår.

1.november: Vicebrandchef A.E.Friis tiltræder som brandchef.

1931 Som led i festligholdelsen af sit 200-års jubilæum udgiver Københavns Brandforsikring »Københavns Brandvæsens Historie«.

17.marts: Der indledes forsøg med henblik på at skabe radioforbindelse mellem vagtcentralen på st.H og udrykningskøretøjer. Post- og telegrafvæsenets tilladelse foreligger 16.maj s.å.

1932 I tilslutning til røgdykkertjenesten oprettes laboratoriet med lokaler på st.V. I løbet af de følgende år udvides arbejdsområdet til at omfatte forsøg og undersøgelser for hele brandvæsenet.

1.april: Nye stillingsbetegnelser, hvorved sprøjtemester bliver til depotmester, sprøjtefører til brandmester, reservesprøjtefører til reservebrandmester etc.

1.juli: Materieldepotet kommer i faste rammer med oprettelsen af en stilling som materieldepotmester.

1933 8.maj: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.

Juli: Efter en række forsøg afløses læderhjelmene etapevis af tyske hjelme af kromnikkelstål.

1934 18.januar: Radioforsøgene resulterer i oprettelse af en basisstation på vagtcentralen med antenne mellem rådhuset og st.H og et mobilt anlæg i røgtender R 1.

19.september: Brandskolen oprettes.

1935 12.februar: Sammenslutningen af Brandinspektører i Storkøbenhavn stiftes.

1936 23.april: Brandchef A. E. Friis afgår ved døden.

1.juli: Brandinspektør, dr. techn. P. Vinding udnævnes til brandchef.

1937 For at forbedre radiokommunikationen indrettes i årets første kvartal en basisstation på Københavns vandforsynings højdebeholder på Bellahøj, fjernstyret fra vagtcentralen.

1.april: Kommunal lønreform på linie med statens af 1931 samt overgang til dennes pensionsregler.

1.april: Administrationen opdeles i 4 afdelinger: Brandchefens

kontor, Afd. I, Afd. II og Afd. III. Afd. I opdeles successivt i Afd. Ia (forebyggende) og Afd. Ib (materiel).

- 1938 Ved laboratoriet foretages forsøg vedrørende byggematerialers modstandsdygtighed over for brandbomber.
16.-20. maj: 2. Nordiske brandmænds studiedage afholdes i København. (De første afholdtes maj/juni 1937 i Stockholm).
December: Ved brandskolen afholdes det første kursus for frivillige luftværnsbrandmænd.
- 1939 Foranlediget af den truende krig og det deraf følgende luftværnsberedskab oprettes endnu en basisstation, nemlig på Sundby vandtårn, fjernstyret fra vagtcentralen, 2 stationære radioanlæg i luftværnets kommandocentraler samt mobile anlæg i reserve-røgten-deren og i vagthavende brandinspektørs udrykningsvogn.
28. august: Den foreløbige plan vedrørende luftværnsberedskab iværksættes, og det storkøbenhavnske luftbeskyttelsesområde tildeles værnepligtigt mandskab, 4500 mand, til uddannelse i brandtjeneste m. v. For Københavns kommune drejer det sig om ca. 1900 mand.
4. september: Brandskolen påbegynder uddannelse af 600 CB-pligtige.
23. oktober: Brandfolkenes Musikforening stiftes.
27. oktober: Husvagt- og fabriksluftværnsordning iværksættes, og der oprettes husvagt- og fabriksluftværnskontor ved brandvæsenet.
1. november: Ingeniørtender I 1 indgår i udrykningen, bemanded med forhåndenværende, egnet mandskab.
- 1940 25. april: Der indføres forhøjet beredskab. Brandvæsenernes overledelse og afsnitskommandoer træder i funktion.
29. juni: 500 mand af det uddannede CB-pligtige mandskab indkaldes til at forrette fast vagttjeneste på annektsbrandstationer og hjælpebrandvagter. Brandfolk virker som vagtkommandører.
6. december: På annektsstationer og hjælpebrandvagter indskrænkes bemanningen til telefonvagter. Senere bemandes de fast hver nat og ved luftalarm.
- 1941 Marts: Som de først i brandvæsenet gennemgår 1 brandinspektør og 2 underbrandmestre et vanddykkerkursus.
1. april: Skorstensfejlerlauget nedlægger Skorstensfejervagten, og

brandvæsenet overtaget den fornødne skorstensfejertjeneste i tilfælde af skorstensild.

19.-28. november: Dampsprøjte Nr.6 »Surtur« pumper for sidste gang ved en brand (kullager i Sydhavnen).

1942 Januar: Det første pionerkursus afholdes.

1943 1. december: En røgtender placeres på st. V, således at der nu er 2 faste røgdykkerhold daglig.

1944 Juli: Teknisk bibliotek oprettes.

29. august: Den tyske værnemagt forbyder brug af brandvæsenets radiosendere.

19. september: Ved politiets internering bliver brandchefen taktisk overleder af luftværnet.

1945 1. februar: Bevæbnet, tysk sikkerhedspoliti afhenter brandvæsenets radiomateriel, der opmagasineres i Ingeniørhuset, hvor det går tabt ved bombardementet den 21. marts. Det drejer sig dog kun om det forældede mellembølgemateriel, da man overser FM-materiellet, der ikke er opført i materielfortegnelsen. Dette kan derfor få dage efter kapitulationen atter sættes i funktion.

9. februar: Nyt regulativ for Københavns brandvæsen.

4. juni: CB-mandskabet hjemsendes, og brandtjenesten afvikles foreløbig.

20. juni: Fabriksluftværnskontorets virke stilles i bero.

12. juli: Ved et justitsministerielt cirkulære gives uniformsreglement for kommunale brandvæsener.

1946 14. februar: På samtlige stationer opsættes mindetavler for københavnske brandfolk, der er omkommet under udøvelse af deres gerning eller faldet under frihedskampen.

1. april: Kommunal lønrevision.

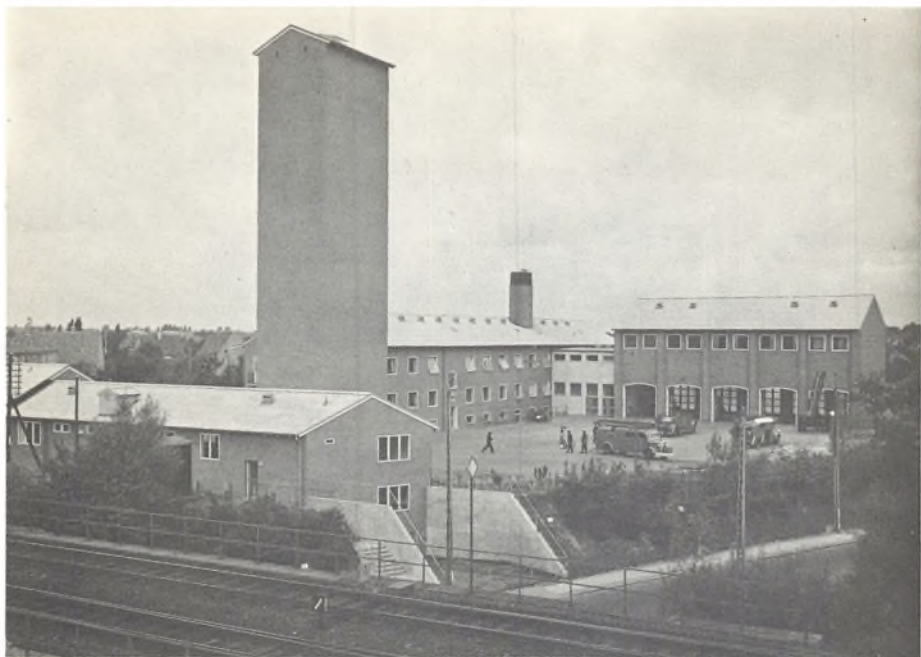
15. november: Efter at 10 brandfolk har gennemgået vanddykkerkursus oprettes fast dykkervagt.

1947 11. marts: Brandstation Dæmningen (st. D, Hansstedvej 7) tages i brug. Hertil flyttes røgtenderen fra st. V og materieldepotet fra st. H.

9. september: På st. H afsløres en broncemindetavle for de af korpsets medlemmer og CB-pligtige, der er omkommet under udøvelse

af deres gerning ved brandvæsenet eller faldet under frihedskampen.

- 1948 16. januar: Brandfolkenes Studie- og Rejsefond stiftes.
1. april: Stillingsbetegnelsen reservebrandmester ændres til underbrandmester.
8. august: Brandfolkenes Studie- og Rejsefond afholder sin første brandmandsopvisning på Bellahøj.
- 1949 9.-11. maj: Det første nordiske brandteknikermøde afholdes i København.
3. november: I henhold til Civilforsvarsloven af 1. april 1949 oprettes en storkøbenhavnsk civilforsvarskommission.
- 1950 20. februar: Civilforsvarskommissionen udpeger brandchefen som afsnitschef (taktisk leder) i København, og Københavns brandvæsen pålægges at forberede genopbygningen af den kommunale hjælpe-tjeneste. Den fornødne styrke, ca. 2100 mand, søges tilvejebragt på frivillig basis.
14. september: Brandvæsenet får til opgave at administrere tilsynet med bedriftsværn.
24. oktober: Brandvæsenet får til opgave at etablere en reservevand-forsyningstjeneste (vandtransporttjenesten).
24. oktober: Det pålægges brandvæsenet at etablere en civilforsvars-ambulancetjeneste.
- 1951 7. december: Administrationen vedrørende karréværn overdrages brandvæsenet; herved samles hele egenbeskyttelsen: bedrifts-, karré- og villaværn.
- 1952 1. oktober: I henhold til en overenskomst mellem Københavns og Hvidovre kommuner overtager Københavns brandvæsen sluknings-tjenesten i Hvidovre.
1. december: På st. H afsløres en broncemindetavle for de brandfolk, som omkom ved eksplosionen på Holmen den 23. november 1951.
2. december: Der oprettes samarbejdsudvalg ved brandvæsenet.
- 1953 Januar: Der oprettes et radioværksted på st. H.
1. april: Der normeres brandmestre og underbrandmestre til pionertjensten.

Station D (Hansstedvej)

Station C (Markmandsgade)

Linie 10 styrtet ned på jernbanen 1958

1954 18. juni: Brandfolkenes Sportfisker Klub stiftes.

1955 21. november: En ombygning af vagtcentralen er afsluttet. Den vil muliggøre direkte signalgivning herfra til alle køretøjer på samtlige stationer og er en indledende etape til centralalarmering.

1956 30. april: Brandchef, dr. techn. P. Vinding afgår.

1. juli: Brandinspektør Einer Schrøder udnævnes til brandchef.

1958 1. april: Omfattende, kommunal lønreform.

1959–60 Der modtages bevilling til påbegyndelse af centralalarmerings- og køretøjskontrolanlæg.

- 1959 1. april: Der oprettes en stilling som radiomester.
 1. maj: Brandvæsenets administrative opbygning ændres i overensstemmelse med forslag fra administrationskommissionen (nu Københavns kommunes organisationskontor). Under Brandchefens kontor nyoprettes Teknisk sekretariat.
 21. maj: Det pålægges brandchefen som afsnitschef at forestå beredskabsplanlægningen for samtlige tjenestegrene inden for den kommunale hjælpetjeneste. Brandvæsenet har udarbejdet beredskabsplan for brand-, ambulance- og vandtransporttjeneste.
- 1960 6. oktober: Afsnitschefen overdrages administrationen og uddannelsen m. v. af værnepligtige, der er overført fra Civilforsvarskorpset til det lokale civilforsvar.
- 1961 Marts: Udvalget vedrørende samordning af hovedstadsområdets brandvæsen nedsættes.
 1. marts: Nyt uniformsreglement – i overensstemmelse med justitsministeriets cirkulære af 12. juni 1945 – træder i kraft.
 2. april: I forbindelse med nedsættelsen af den almindelige arbejdstid til 45 timer om ugen indføres en ny vagtordning for udrykningsmandskabet med 8 roder mod tidligere 7, hvorved den gennemsnitlige vagttjeneste bliver 3 døgn i løbet af 8.
- 1962 2. februar: Udvalget vedrørende samordning af hovedstadsområdets brandvæsen udsender Redegørelse I: Vedrørende en mulig samordning af brandvæsener inden for Storkøbenhavn og Redegørelse II: Vedrørende en mulig nyordning af telefonalarmeringen inden for Storkøbenhavns telefonområde.
 15. maj: Trykluftapparater indføres og placeres i første omgang på sprøjter og tendere.
 1. december: En brandstation oprettes i Provostenshavnen og får betegnelsen st. P. Den henhører under havnevæsenet, men bemandes af Københavns brandvæsen i henhold til overenskomst.
- 1963 19. november: Civilforsvarsambulancetjenesten og sanitetstjenesten opløses. I stedet oprettes førstehjælpstjeneste og ambulancetjeneste, administreret af brandvæsenet.
- 1964 15. juni: Som supplement til Redegørelse I og Redegørelse II udsender Udvalget vedrørende samordning af hovedstadsområdets

Hovedbrandstationen

brandvæsen Redegørelse III, hvori det videre forløb af udvalgets arbejde omtales.

31. juli: Brandchef Einer Schrøder afgår.

1. august: Overbrandinspektør Jan Ammitzbøll udnævnes til brandchef.

1965 25. maj: Overenskomst mellem Gentofte kommune og Københavns kommune om en gensidig bistandsordning ved udrykning til ildløs.

1. juli: Københavns brandvæsens inspektørvagt udvides midlertidigt til også at omfatte Frederiksberg. Ordningen er forløber for en permanent overenskomst.

3. august: Afsnitschefen overdrages administrationen og uddannelsen m. v. af værnepligtige, der på session er udskrevet direkte til det lokale civilforsvar.

30. september: Centralalarmerings- og køretøjskontrolanlægget mellem vagtcentralen og alle 8 københavnske brandstationer er nu i drift.

December: Depothuset i Langebrogade 10 nedrives.

1. december: Den første stilling som brandassistent oprettes.

7. december: Alle 0-0-0 opkald fra KTAS' 01-telefonområde indgår til vagtcentralen, som hermed bliver alarmeringscentral for dette område.

1966 29. marts: Dampsprøjte Nr. 6 »Surtur« skænkes til Carlsbergs museum, der senere overdrager den til Teknisk museum i Helsingør. Omtrent samtidig overdrages Nr. 4 »Odin« til Nationalmuseets samlinger i Brede.

April-maj: Som de første i brandvæsenet gennemgår 3 brandmænd svømmedykker- (frømands-)uddannelse.

19. december: Falck & Zonen's alarmcentral tilsluttes brandvæsenets centralalarmeringsanlæg.

1967 18. april: Politiets meldecentral på politigården tilsluttes brandvæsenets centralalarmeringsanlæg.

29. april: Sundby vandtårn, der i en årrække fungerede som radiobasisstation for brandvæsenet, fjernes ved sprængning.

2. maj: Brandtelegrafanlæg flytter fra lokaler på st. T til den nye værkstedsbygning sammesteds, hvortil også radiotjenesten flytter.

7. december: Forsøgsvis alarmeres Farum brandvæsen (de enkelte

brandmænd) fra vagtcentralen ved hjælp af radioalarmeringsmodtagere og tilsluttes hermed centralalarmeringen.

- 1968 1. april: Som led i samordningen af brandvæsener i Storkøbenhavn etableres ved overenskomst et for Københavns og Frederiksbergs brandvæsener fælles udrykningssystem.
10. oktober: Københavns havnevæsen tilsluttes brandvæsenets centralalarmeringsanlæg.
- 1969 2. januar: Birkerød brandvæsen tilsluttes centralalarmeringen (radio).
20. februar: Søllerød brandvæsen tilsluttes centralalarmeringen (radio).
1. juli: Omfattende kommunal lønreform på linie med statens; den indebærer bl. a. en ændring af pensionssystemet.
1. juli: Tårnby, Store Magleby og Dragør brandvæsener tilsluttes centralalarmeringen (radio).
1. november: Som led i en påtænkt rationalisering af hospitalernes kørselsvirksomhed overtager brandvæsenet forsøgsvis hospitalsvæsenets natkørsel. Den udføres med brandvæsenets ambulancer.
- 1970 1. januar: Folketallet i Københavns kommune er 636.718.
16. januar: Glostrup, Brøndbyernes og Herstedernes brandvæsener tilsluttes centralalarmeringen (radio).
1. maj: Administrationen af de civilforsvarsmæssige opgaver, der påhviler brandchefen som afsnitschef og brandvæsenet i øvrigt, samles i et nyoprettet civilforsvarskontor.

Nogle bemærkelsesværdige brande 1870 - 1970

- 1870 24. december: Frederiks Hospitals søndre pavillon mod Amaliegade nedbrændte, og det nye kommunale brandvæsen havde en hård tårn. Livgarden assisterede ved evakueringen af de mange patienter.
26. december: Voldsom brand i Livrente- og Livsforsikringsanstaltens kontorer i navigationsskolens bygning i Havnegade, hvor vanskelige tilgangsforhold hæmmede slukningsarbejdet.
- 1872 14. april: Brand i 4-etagers beboelsesejendom med kun én trappe, Vesterbros Badevej 11 (nuv.: Eskildsgade). En ung pige styrtede ud fra kvisten og blev dræbt, mens de øvrige beboere blev reddet af brandvæsenet og frivillige under særdeles vanskelige omstændigheder. 2 brandmænd blev dræbt og flere sårede.
- 1873 6. december: Skæremøllen, Lygtevej 60 (nuv.: Nørrebrogade 200), nedbrændte efter 4 gange at have været hjemsøgt af brand.
- 1880 28. februar: Ved en brand i dampmøllen, St. Kongensgade 40, skete stor materiel skade.
- 1881 24. juli: Kraftig brand i Kirstineberg mølle og brødfabrik på Lyngbyvej.
- 1882 22. oktober: Farlig brand i Triers tømmerplads, St. Kongensgade 27.
- 1884 3.-4. oktober: Christiansborg slots brand.
- 1885 19. april: Rismøllen på Bodenholfs Plads nedbrændte fuldstændig.
16. maj: Blegdamsmøllen, Møllegade 20, med tilstødende bygninger udbrændte totalt, tildels på grund af utilstrækkelig vandforsyning.

- 1886 12.januar: Brand i »De forenede Kirkeskoler«, Nørregade 37, hvor en brandassistent kom alvorligt til skade.
- 1887 25.november: Brand i Efterslægtens skole, Østergade 54, hvor 2 brandmænd blev kvæstet ved nedstyrtning.
- 1888 18.november: Under en banket på Børsen for Kong Christian IX i anledning af hans 25 års regeringsjubilæum antændte stearinlys brandfarlige dekorationer, som brandvæsenet ikke havde kendskab til. Med slotsbranden i erindring mødte brandvæsenet stort op, og branden fik ikke det store omfang.
- 1889 25.december: Vanskelig skibsbrand i S/S »Kiew« ved Toldboden. Ladningen bestod blandt andet af kork, fjer og klid, som udviklede en kvælende røg til stor gene for slukningsarbejdet.
- 1890 20.august: Det store Kielerpakhuis på Toldboden udbrændte totalt, til trods for brandvæsenets store anstrengelser.
- 1891 Januar: Omfattende brand i Eddikebryggeriet, Strandgade 12, hvor brandvæsenet havde en 7 timer lang, hård og sur tårn i 5° frost.
- 1892 21.december: Brandkatastrofe på Folketeatret. Kvindelige statister med hørparyk kom for nær åbne gasblus. 2 af dem døde af deres forbrændinger.
- 1893 23.februar: En brand i baghus og tilstødende sidefløje til ejendommen Kongens Nytorv 6 krævede ikke mindre en 900 mandtimer af brandvæsenet. En brandfuldmægtig og 7 brandmænd kom til skade.
- 1894 9.august: Indløs i Burmeister & Wain's søndre værkstedsbygning på Refshaleøen blev først slukket efter 5 timers forløb og ved hjælp af ikke mindre end 7 dampsprøjter.
20.november: Bagbygningen med tilstødende sidebygninger til ejendommen St.Kongensgade 63 hjemsogetes atter. I 1875 krævede en brand i samme bygning 10 timers indsats. Den 28.april 1930 og den 17.februar 1970 blev ejendommen igen skueplads for ildebrand.
- 1895 10.februar: Tagbrand i Citadelskirken.

16. februar: Ild i brændevinsbrænderiet i bagbygningen til Rådhusplads 67. 2 brændevinsbrændere blev stærkt forbrændt.
- 1899 23. maj: Krudtekspllosion i bygning tilhørende Hærens laboratorium, beliggende på Refshalevejen. Af de 10 hårdt kvæstede arbejdere afgik 8 ved døden.
12. juli: Overkogning af limpotte i snedkerværksted i beboelsesejendommen Nordvestvej 26 (nuv.: Rantzausgade) bragte ikke mindre end 29 beboere i livsfare under voldsom brand. 25 blev reddet under særdeles dramatiske omstændigheder, mens 4 omkom.
- 1901 23. september: Savværksbrand i Kalundborg bredte sig til 20 mindre ejendomme. En medvirkende årsag til, at branden ikke fik et endnu større omfang, var assistance af 2 dampsprøjter fra Københavns brandvæsen. Disse ankom med brandtog.
- 1906 5. april: 2 kvinder reddet fra bagbygningen øverste etage i ejendommen Landemærket 11.
- 1907 23. marts: I en 4-etagers værkstedsbygning til ejendommen St. Kongsgade 101 bjergedes flere indespærrede arbejdere i sidste øjeblik ved hjælp af stigerne, men 2 arbejdere indebrændte, og 3 brandmænd kom til skade.
5. oktober: Den første københavnske biografbrand: Frederiksborggade 22. Ilden opstod i operatørrummet kl. 20.20. Publikum nåede ud af biografen uden panik. Tildragelsen gav anledning til skærpelese af biografbestemmelserne.
- 1910 19. juli: Eksplosionsbrand i petroleumstankskibet »Standard«, der lå ved Refshaleøen med en last på 4.000 t brændstof. Fra 23 strålerør overdængedes skibet med vand, så det fyldtes og stod på havnebassinets bund.
20. juli: Hårdnakket silobrand i dampmøllen, Overgaden oven Vandet 30. Den intense strålevarme antændte flere nærliggende bygninger, som dog blev slukket omgående. Først efter 10½ døgns forløb var silobranden nedkæmpet.
- 1912 29. januar: Under en brand i beboelsesejendommen Bartholinsgade 11 reddedes en yngre kvinde fra 4. sal ved hjælp af springtæppe.
3.-4. februar: Branden i Helsingørgades sukkerhus, ét af den indre

bys mest brandfarlige objekter, som omfattede et helt kompleks af fabriksbygninger og pakhuse, var en af de mest krævende opgaver, brandvæsenet blev stillet overfor, selv med assistance fra hær og flåde. Det særdeles vanskelige slukningsarbejde varede 11 timer og hæmmedes af 20° frost.

- 1914 21. januar: Utæt varmekanal antændte træværket i Jerusalemskirken i Rigensgade 19, tilhørende det metodistiske trossamfund. Kirken nedbrændte, og det 44 m høje spir styrtede sammen.
7. marts: Revner i skorsten til restaurationskøkken i cirkusbygningen, Jernbanegade, var den sandsynligste årsag til branden. Ved brandvæsenets ankomst skete en kraftig røggasekspllosion, der fik tagkuplen til at falde. 4 brandmænd blev såret. Det lykkedes at redde 2 dyrepassere og nogle dresserede bjørne ud af garderobebygningen.
21. marts: Maltfabriken, Gasværksvej 16, der rummede betydelige lagre af korn, blev næsten ødelagt af brand. Hør var hængt til tørre i nærheden af gasblus.
18. april: Eksplosionsbrand af stort omfang i Vesterbro Stentagpapfabrik, Gl. Køgevej, opstået under tjæredestillation.
16. december: Assistance pr. brandtog til stor korn- og tømmerbrand i Sorø.
- 1915 4. marts: En mindre ildløs i Hotel d'Angleterre's køkken bredte sig gennem hulrum op til de øvre etager, hvor der skete stor materiel skade. Brandvæsenet vækkede de sovende gæster, og fik dem ud uden panik.
- 1916 29. oktober: Alvorlig brand i beboelsesejendom i Vognmagergade 5 med fælles trappe for for- og baghus. Under vanskelige forhold lykkedes det brandvæsenet at bjerge 12 personer, 2 af dem afgik senere ved døden.
- 1919 29. maj: 3-etagers pakhushusbygning, Kvæsthusgade 3, indeholdende brandfarlige stoffer som olie (i tønder), karbolinium, konsistensfedt, tvist etc., gav anledning til en usædvanlig voldsom eksplosionsbrand, der dækkede hele den indre by med sort, kvælende røg og satte brandvæsenet på en hård prøve.
5. august: Assistance pr. brandtog til større kornsilobrand i Frederikssund.

2. september: Svært tilgængelig bagbygning til Købmagergade 3, der hovedsagelig tjente som oplag af fernis, maling og lakker etc., nedbrændte totalt.

16. oktober: Lignende brand i bagbygning, St. Kongensgade 40, hvor der på 3. sal var kemikalielager.

1. november: Brandvæsenet rekvireredes til assistance i Køge, men brandtoget blev stoppet i Vigerslev, hvor den store togkatastrofe kort efter indtraf. Brandmandskabet fra brandtoget kunde øjeblikkeligt sættes ind i redningsaktionen.

16. november: Assistance pr. brandtog til større tømmerpladsbrand i Frederikssund.

1920 23. januar: En lejlighedsbrand i Prinsesse Charlottesgade 1 krævede 2 menneskeliv.

21. marts: Assistance pr. brandtog til tømmerplads- og pakhusbrand i Kalundborg.

27. april: I baghuset til ejendommen Løngangsstræde 37 opstod en trappebrand af farlig karakter. 18 mennesker blev reddet under dramatiske omstændigheder.

4. juni: Under aftenforestillingen på Scalateatret, Vesterbrogade, opstod der brand på scenen. Tilskuerne forlod teatret uden panik. 1 brandmand blev forbrændt.

29. december: Kort efter forestillingens slutning på Det kgl. Teater opstod en brand som følge af antændelse af fyrværkeri. Ilden blev begrænset til et rekvisitrum og et kontor.

1921 13. maj: Frelsens Hærs 1000 m² store brændeoplag, Strandvej 25, i flammer. Den ildstormlignende brand truede en række nærliggende beboelsejendomme, der dog blev reddet.

1923 12. juli: Brand i en 4-etagers lagerbygning med 2 etagers tilbygning, Nansensgade 23, omgivet af større beboelsejendomskarré, krævede alt disponibelt brandmandskab og yderligere assistance af militæret.

1924 21. marts: En brand i M/S »Formosa«, liggende i Frihavnen og med en last på 9200 t kopro og soyabønner, blev slukket under anvendelse af kulsyre, hvilket på daværende tidspunkt vakte opsigt i brandtekniske kredse i ind- og udland.

- 1925 1. marts: Brand i forretnings- og beboelsejendom, Nørrebrogade 108. Ilden opstod i kunstfyrværkers bolig og ulovligt lager på 1. sal. Ad stige reddedes 3 voksne og 1 hund og ved hjælp af springtæppe 2 voksne og 2 børn.
- 1927 5. marts: Brand i en særdeles vanskeligt tilgængeligt kontor- og lagerbygning i 2. baggård, Gothersgade 8. Bygningen rummede kosmetiske artikler og kemikalier. Af brandmandskabet måtte 14 under hospitalsbehandling.
- 1928 21. juli: Brændseloplag samt kontor- og værkstedsbygninger, Vermlandsgade 9 i flammer; med en frisk vestenvind antog branden en truende karakter og blev bekæmpet ved hjælp af 23 strålerør og en styrke på ca. 60 mand. Efter 13 timers hårdt arbejde var ilden under kontrol.
- 1929 27. juni: Tagbrand med stor materiel skade i Langeliniepavillonen, forårsaget af utæt skorsten.
19. juli: En tagbrand også med stor materiel skade på Det kgl. Teater's påklædningsafdeling. Yderligere skade blev begrænset som følge af brandvæsenets store fremmøde.
6. oktober: Større brand hos det ofte besøgte firma, Jacob Holm & Sønner, Reberbanegade 3; 10 strålerør i brug.
- 1930 28. april: Brand i sidebygning i 2. baggård til ejendomskomplekset St. Kongensgade 63 var særdeles vanskelig på grund af adgangsforholdene.
6. juni: Hotelværelse udbrændt i Hotel Kongen af Danmark, Holmens Kanal. 6 personer reddet ad stige.
- 1931 21. november: 23 beboere indespærredes ved brand i gammel een-trappes ejendom, Kronprinsessgade 46 A. Alle blev reddet – flere i yderste øjeblik – ad brandvæsenets stiger.
15. december: En henkastet cigaret i tilskuerrummet i Nørrebros Teater, Ravnsborggade, var formentlig årsag til, at tilskuerrummet om natten brød i brand og raseredes fuldstændigt af røggasekspllosion. Det efterhånden rødglødende jerntæppe reddede scenerummet.
- 1932 15. juli: Ætherekspllosion i laboratorium i Knippelsbrogade. 5 personer kvæstedes. 1 afgik senere ved døden.

Asiatisk Plads 1934

- 1933 2.marts: Celluloidvarer antændtes i ikke godkendt tørreovn, og fyldepennefabriken, Emdrupvej 28, udbrændte.
21. april: 4-etagers forretnings- og beboelsesejendom, Amaliegade 43, raseret af brand fra stue til tag. Et ægtepar med spædbarn reddet af stige.
5.november: En uagtsomt anvendt blæselampe var årsag til, at træspiret på Sct. Johannes Kirke, Sct. Hans Torv, delvis nedbrændte.
- 1934 20.juli: Et hårdt døgn for brandvæsenet med 3 storbrande. En større tagbrand i Søllerødgade, en tilsvarende på Sundholm – og så pakhusbranden, Asiatisk Plads, Strandgade 29. Hele bygningen, rummende korn og foderstoffer, udbrændte.
- 1935 6.januar: Datidens kendte og søgte dansesalon »Olympia«, Hammerichsgade 4, udbrændt.
3.september: Den tidligere Amerikabåd S/S »Unites States«, der var solgt til Italien, hjemsogetes i frihavnen af en større sabotagebrand.
- 1936 25.maj: Et pakhus på Larsens Plads nedbrændte delvis.
28.november: Et stort antal kostbare lystfartøjer og robåde blev

ødelagt ved brand, opstået i Studenternes Roklub i Sundkrogsgade. Ilden bredte sig til omkringliggende træbygninger.

- 1937 30. december: En ulmende cigaret med derpå følgende antændelse og kraftig røggasekspllosion var den sandsynlige årsag til, at Parkteatret, Østerbrogade 79, led samme skæbne som Nørrebros Teater i 1931.
- 1938 11. december: Under en brand, hvor der var særdeles vanskelige adgangsforhold, lykkedes det at redde 10 personer i mellem- og forhus, Adelgade 65.
16. december: En kending: Jacob Holm & Sønner, Reberbanegade, hvor storbrand i garnspinderiet blev nedkæmpet med 26 strålerør.
- 1940 10. august: I stiv kuling bekæmpede brandvæsenet en hårdnakket brand i 55 m lang træbro på Toldboden.
28. september: Udstødningsgnist fra gasgenerator antændte træoplæg på Sundby Pakkasefabrik, Holmbladsgade. Under slukningsarbejdet væltede gavl. Arbejdsdreng og vagthavende brandinspektør kvæstedes hårdt, en anden brandinspektør og en underbrandmester såredes lettere.
- 1941 18. februar: »Optikernes Hus«, Købmagergade 15, hærgedes af ødelæggende brand.
23. december: Storbrand i »Otto Piper's Magasin«, Rådhuspladsen 14. B. En kvinde indebrændte.
- 1942 24. januar: Sabotagebrand på S/S »Ursa« i Redhavnen, lastet med tørfisk og hermetik bestemt for Tyskland. Det frøs 29°, og slangerne, der hyppigt måtte udskiftes, transporteredes i frosset tilstand til hovedbrandstationen for optøning.
26. juli: Eksplosionsbrand på A/S Nordbjærg og Wedells bådeværft i Stubbeløbsgade, hvor mandskabet måtte arbejde i dækning. 5 brandmænd såredes.
3. september: Eksplosion i destillationskolonne for acetone hos »Hannias«, Ottiliavej. 3-etagers bygning styrtede sammen. 4 dræbte og flere sårede.
12. oktober: Brand i Vald. Larsens metalværk, Carl Jacobsensvej 19. Zinkaffald og elektronspåner frembragte så stærk en hede, at kun røgdykkerne i asbestdragter kunde komme til.

- 1943 27. januar: Et af krigstidens hårde job: Branden og eksplosionerne i »De danske Sukkerfabriker«s raffinaderi i Langebrogade forårsaget af nedkastede bomber. 6 arbejdere dræbtes, og mange såredes, bl. a. flere brandmænd og CB'ere. 3 dage senere sprang yderligere 3 bomber.
- Ved samme luftangreb ramtes ejendommen Knippelsbrogade 2-6 af sprængbomber. Ved sammenstyrtningen dræbtes 1 person og flere såredes, heraf 3 brandfolk.
10. marts: Som følge af ildspåsættelse udbrændte B. & W.'s brandfarlige hovedmagasin på Refshaleøen til trods for indsats af 92 brandfolk og 29 strålerør.
5. maj: Ved sabotagebrand ødelagdes A/S Nordbjærg & Wedells bådeværft i Strubbeløbsgade.
20. juni: Sundbyhallen, Englandsvej, hærget af sabotagebrand.
14. september: Restaurant Wivex raseret af brand – en henkastet cigaret.
29. september: Skotøjsfabriken »Globe«, Stengade, nedbrændt ved sabotage.
17. oktober: Ved brand i træoverbygning på Skaktø 2 i Øresund dræbtes en brandmand ved styrt ned i den 37 m dybe skakt.
21. oktober: Sabotagebrand i Hans Just's Magasiner, Århusgade 88.
20. december: Dansk Industri Syndikat i Frihavnen udsat for sabotage.
- 1944 8. januar: Sabotagebrand – Bur-Wain-Diesel, Wilders Plads.
15. januar: Radiofabriken »Always«, Teglholtsgade, udsat for større sabotage, og atter igen den 13. maj s. å.
25. april: Hovedbrandstationens nabo, ejendommen Vestre Boulevard 27-29, blev offer for Schalburgtage. 1500 kg nitratfilm i boks, og hele bygningens udbrændte. 1 dræbtes og flere såredes, bl. a. 4 brandmænd, da afprodsstige væltede.
25. maj: En fløj af B. & W.'s værksteds- og kontorbygning nedbrændt ved sabotage.
16. juni: Radiofabriken »Neutrofon«, Møntmestervej, nedbrændt ved sabotage.
18. juni: Schalburgtage ramte »Domus Medica«, Amaliegade 5.
22. juni: Dansk Industri Syndikats hovedbygning ødelagt ved sprængning og brand.
24. juni: »Borgernes Hus«, Rosenborggade, schalburgteredes.

Apolloteatret 1945

25. juni: Tivoli hjemsesøges af en ødelæggende Schalburgtage, hvor koncertsalen, »Arena«, »Taverna« m.m.; lagdes øde. 67 strålerør var i brug.

30. juni: Varehuset »Buldog«, Nørrebrogade 16, udbrændte som følge af ildspåsættelse.

6. december: Bohnstedt Petersens autovirksomhed i Sundkrogsgade svært beskadiget af sabotage.

19. december: Det østasiatiske Kompagni's hovedsæde, Holbergsgade 2, blev offer for Schalburgtage og udbrændte.

1945 12. januar: Hans Just's Magasiner ramtes denne dag og 10 dage senere, den 22., af sabotage.

19. januar: Apolloteatret, Vesterbrogade 3, lagdes i ruiner ved Schalburgtage.

23. januar: Carl Allers Erablisement, Familie-Journalens hjemsted, Lyshøjgårdsvej 1, blev også offer for Schalburgtage.

21. marts: Ved bombardementet på denne dag ribbedes alle københavnske brandstationer for mandskab og materiel, der var i funktion på følgende skadesteder:

Shellhuset, Kampmannsgade, og Arbejdsmændenes forbunds byg-

ning, Nyropsgade, styrtede sammen og udbrændte, mens Dansk Ingeniørforenings hus i Vester Farimagsgade antændtes i alle étager. 5-etagers beboelsesejendom, Søndre Boulevard 106, styrtede sammen og udbrændte.

Endvidere styrtede en fløj af Teknologisk Institut, Hagemannsgade, brændende sammen. Desuden ydedes assistance til Frederiksberg brandvæsen til den franske skole, Frederiksberg Allé.

28. marts: Radiofabriken »Always«, Teglnholmsgade, ødelagt ved sabotage.

21. maj: I hotel »Cosmopolite«, Gothersgade 2, opstod ild på trappeafsats, hvorved loftserage og tag kom i brand. 4 kvinder blev nedtaget ad stige.

1946 20. januar: Tilbageslag af flammen i et gasapparat var årsag til storbrand i industrijendommen, Struenseegade 15, hvor de fleste etager udbrændte. 24 strålerør anvendtes.

4. februar: Forsamlingsbygningen »Borgernes Hus«, Rosenborggade, hjemsoget af større tagbrand.

17. maj: I Skandinavisk Kokosvæveri, Krimsvej 15, antændtes halm af saltpetersyre og gav anledning til en hårdnakket og ubehagelig brand.

18. maj: En henkastet cigaret – brand og røggasekspllosion, og Grøndalsteatret, Godthåbsvej 222, var ødelagt.

7. november: En kemikaliebeholder eksploderede, og laboratoriebygning hos A/S Alfred Benzon, Halmtorvet 29, udbrændte. 8 blev såret og heraf afgik 1 senere ved døden.

1947 18. februar: 4 eksploderende iltflasker hæmmede slukningsarbejdet i en omfattende brand hos A/S KZ-Aero, Sluseholmen 14.

10. juli: Lynnedslag forårsagede brand i Eigtveds pakhús, Wilders Plads. Bygningen rummede kornaffald og gav anledning til et meget langvarigt slukningsarbejde.

12. december: 4 personer reddet under brand i en eentrappes ejendom, Amagerbrogade 64-66.

27. december: I ejendommen Nyhavn 31 B og C reddedes 11 personer ned ad brændende, røgfylt trappe.

1948 6. oktober: Med 130 mand og 37 strålerør måtte brandvæsenet i 15 timer bekæmpe ilden i den brandfarlige last på M/S »Takoradian«, som lå ved Islands Brygge.

27. oktober: Cellulosenitratfilm for nær ved damprør var årsag til eksplosion med påfølgende storbrand i Nordisk Blacking Comp. A/S, Lærkevej 11-13.
- 1949 6. december: Sprængt trykluftslange var årsag til opblæsning af en bunke korksmuld, indeholdende støv, samt kortslutning, resulterende i korkstøvekspllosion i nybygningen m/s »Gullfoss« hos B. & W., Refshaleøen. 5 værftsarbejdere omkom. Brandvæsenets undersøgelser fik betydning for forholdsregler ved bygning og reparation af skibe.
- 1950 4. januar: En udtørret adventskrans var den formentlige årsag til branden i Panoptikonbygningen, Vesterbrogade 4, som bl.a. på grund af meget stærk frost var vanskelig at få bugt med.
4. april: Ved en brand i en entrappes beboelsesejendom i Dybensgade 16 lykkedes det brandvæsenet at bringe 19 beboere i sikkerhed.
8. maj: Eksplosion i pakhuis i A/S Dansk Sojakagefabrik, Islands Brygge. 16 strålerør i brug.
- 9.-10. juni: Assistance med 7 brandslukningsenheder til den store brandkatastrofe i Hundested, hvor tømmerplads, lagerbygninger, værksteder, kro og villa m. v. nedbrændte.
24. december: Sengerygning var årsag til katastrofebranden i Olfert Fischersgade 8. 2 beboere indebrændte, 1 kvinde blev hårdt kvæstet ved at styrte sig ud fra 4. sal, mens de øvrige 16 beboere blev reddet, dels i springtæppe og dels ad stiger.
- 1951 19. april: Kraftig brand i M/S »Nordkyn«, lastet med jute og jordnøddeolie.
23. november: Eksplosionskatastrofen på Holmen. Ved brand i træbygning ved Krudthus eksploderede 11 miner. 1 brandinspektør, 10 brandmænd, 3 Falckreddere og 2 befalingsmænd fra marinen blev dræbt, 30 såredes hårdt, mens 32 kom lettere til skade.
12. december: Branden i Dansk Stearinlysfabrik i sidebygningen til Blegdamsvej 114-116 var en hård opgave.
- 1952 7. marts: Forsamlingsbygningen »Foreningen af 1860«, Nørre Voldgade 90-92, udbrændte.
8. marts: Storbrand i Restaurant Bellahøj, Bellahøjvej. Det meste af restauranten brændte.

12. maj: Farlig brand i lagerbygning på Østerport station. Oplag af natriumklorat m. v. fremkaldte voldsom eksplosion med påfølgende brand.
- 1953 24. februar: Ubehagelig brand. 35 t kulmel selvantændte i lagerbygning. Slukningsmandskabet blev ukendeligt.
5. marts: Burmeister & Wain's hovedmagasin og opmærkehal på Refshaleøen med særdeles brandfarligt indhold hjemstøt af storbrand. Særdeles stor skade. 30 strålerør i brug.
18. maj. Trappebrand i forretningsejendommen Købmagergade 62-64 og Pustervig 6 gav anledning til panik blandt mange, der opholdt sig i bygningen. 29 mennesker og en hund nedtoges ved hjælp af krybestiger, 9-m stiger og redningsstiger. Senere førte brandvæsenet yderligere 30 mennesker ned ad den afslukkede trappe.
- 1954 13. maj: En svejsegnist antændte udvendig forskalling og indvendigt stillads i 20 m's højde på Mærsk raffinaderiets pyrolysetårn, og en kritisk situation indtrådte, da ilt- og gasflasker eksploderede.
- 1955 9. juli: Flaskeeksplosion i Hotel Østerport forårsagede brand i den baraklignende bygning i 60 m's længde. 3 gæster reddedes ud i det fri.
- 1956 31. januar: Brand i Bikuben's nybygning, Nørre Voldgade 58. En røggaseksplosion i porttrappen var årsag til, at 2 brandmænd fik alvorlige forbrændinger. Den ene afgik senere ved døden.
5. marts: Under opførelse af Tivoli's ny koncertsal ramtes bygningen af brand, forårsaget af blæselampe, som antændte de brændbare akustikplader i loftet.
7. april: Brand og eksplosion i kælderrum og butikslokale til beboelsesejendommen, Rovsinggade 67, hvor der i papirlager var et ulovligt fyrværkerioplæg. En medhjælper fandtes dræbt.
23. april: Sundby Idrætshal, Englandsvej, atter nedbrændt. Antændelsen af den brændbare vægbeklædning skyldtes antagelig fejl i el-installation.
- 1957 8. maj: Vanskelig brand på Hærens våbenarsenal, Amagerbrogade 10. Opvarmning af olie på kakkellovn årsag til større brand i magasin for militær udrustning.
20. juni: Drenges leg med ild antændte Frelsens Hærs magasiner,

Tingvej 54. Træbygningen rummede brændsel, bohave m.v., og det voldsomme flammehav truede det omkringliggende kolonihavekvarter.

2.juli: Brand i Blindeinstituttet på Kastelsvej 60 i loftsværksteder og tag på hovedbygning forårsagede stor materiel skade. Ingen blinde var i fare, da institutionen stod næsten tom på grund af ferie.

17.juli: Trappebrand i 3-etagers beboelsesejendom, Smedegade 15, var af farlig karakter. En kvinde sprang ud fra kvisten og kvæstedes så hårdt, at hun senere døde. Fra 2.sal reddede en mand sig ved spring fra trappehus. En tredje blev reddet i springtæppe.

20.juli: Ved brand i en korridorejendom, Viborggade 81, reddedes 5 personer ad stige.

1958 30.april: I eentrappeejendommen Gothersgade 7 stod trappen i flammer, og de 4 hjemmeværende beboere reddedes ad stigerne.

17.september: Formentlig som følge af overgang i el-installation brandhærgedes Odeonteatret, Fælledvej 6.

27.oktober: En korridorhusbrand i ejendommen Saxogade 57, hvor der kun var adgang til een trappe. 8 personer reddedes fra 4. og 5. sal ad redningsstiger, og yderligere 3 under vanskelige forhold ad trappen.

1959 23.januar: Antændelse af vagabonderende benzindampe i silobygningen på A/S Dansk Sojakagefabrik, Islands Brygge, gav anledning til eksplosionsbrand. 3 arbejdere kvæstedes.

25.januar: Under losning af chilesalpetere på M/S »Chile« i Frihavnen trykkede en havnearbejder en cigaret mod salpetersæk og ca. 2.000 t kom i brand. Under slukningsarbejdet omkom 1 brandmand.

1.oktober: På Chr.F.Petri's kemiske fabrik, Apollovej 33, antændtes ætherdampe af statisk elektricitet, og en aftapningshal for brandfarlige væsker udbrændte under heftige eksplosioner. 10 personer, heraf 9 brandmænd, kom til skade.

1960 28.januar: Hans Just's Magasiner, »Den gamle Gryn mølle«, Strandgade – et af byens arkitektonisk skønne pakhuse, men særdeles uhensigtsmæssigt indrettet, brandteknisk set – nedbrændte til grunden til trods for den store indsats: 177 brandfolk og 30 strålerør.

3.marts: Kollision mellem en 12 m³ benzintankvogn og et sporvognstog ved Sallingvej-Godthåbsvej kunde, hvis ikke de taktiske

Våbenarsenalet 1957

hensigtsmæssige forholdsregler straks var blevet truffet, have bevirket en katastrofe af stort omfang.

4. maj: Branden i baghuset til Borgergade 142 var vanskelig og kompliceret på grund af adgangsforholdene. Af de 62 hjemmевærende beboere omkom 2, 42 reddede sig selv gennem vinduer og køkken-trappe, mens brandvæsenet reddede de øvrige. 16 blev kørt på hospitalet.

13. september: En ødelæggende brand forårsaget af selvantændelse i korn hærgede den 300 år gamle Havnemølle, Strandgade 46. Den blev bekæmpet med 18 strålerør og assistance fra 2 sprøjtebåde.

1.-2. oktober: Gamle Kongens Bryghus, Bryghusgade 1, blev med få timers mellemrum offer for ildspåsættelse. Bygningerne anvendtes som pakhuse og var stuvet med brandfarlige varer. Slukningsarbejdet stillede hårde fysiske krav til det store brandmandskab og 47 strålerør og 3 sprøjtebåde var i aktion.

1961 21. januar: Store Pakhus (pakhuse c), Grønlandske Handels Plads, fik ved brand de 2 øverste etager ødelagt.

27.-28. april: Ét af de hårdeste døgn i Københavns brandvæsens historie. Ved 22-tiden den 27. alarmeredes til en storbrand i maskin-

snedkeri og tømmerlager Gl. Køgevej 72, hvor 107 mand med 32 strålerør var i aktion i 5 timer. Kort efter midnat opstod brand i Vestersøhus, Vestersøgade 52, hvor hovedtrappe, elevator, 1 lejlighed og en del tag udbrændte. Her assisterede Frederiksberg brandvæsen. Knap en halv time efter alarmeredes til Kalvebod Brygge 14, hvor en træbygning i brand truede nærliggende brandfarlige virksomheder. Først om morgenen var man herre over brandene, der havde beslaglagt samtlige disponible brandslukningsenheder i København og på Frederiksberg.

1962 15. oktober: Brand i beboelsejendom, Bangertsgade 14, hvor 1 beboer omkom og 2 fik forbrændinger.

1963 2. januar: Hårdnakket og vanskelig brand i korkfabriken, Tøndergade 18.

18. marts: Branden i M/S »Gullfoss« i tørdok hos B & W på Refshaleøen krævede en hård indsats, idet 80 t brændende olie antændte agterskibet, som udbrændte.

29. maj: Cellulosenitratfilm hos A/S Johan Ankerstjerne, Lygten 47-49, bevirkede en eksplosionsbrand, der kostede 1 brandmand livet, mens en anden blev hårdt såret.

24. oktober: Brand i 5-etagers baghus, Toldbodgade 8A. 2 beboere blev reddet ad stige, mens 1, der sprang ud fra 3. sal, blev hårdt kvæstet.

1964 12. februar: Ved svejsning opstod en farlig brand i M/T »Vesthav«, der lå ved Refshaleøen. En farlig situation opstod, da en 6.000 t olietank revnede. Lufttrykket slog 4 røgdykkere omkuld, og de blev blindet af den varme olie, men nåede at blive reddet op.

19. april: En storbrand i Valby Maskinfabrik og Jernstøberi A/S, Gl. Køgevej 22. Branden opstod i kraftcentralen. Slukningsmandskabet havde 21 strålerør i brug.

26. september: Kl. 9.36 skete en eksplosion på Valby gasværk, Vigerslevvej 241, og den kunde høres over det meste af København. I op til 4 km's afstand sprængtes ruder af lufttrykket. En gas-luftblanding fra en ikke lukket ventil i målerhuset antændtes af gnist, og 2 store gasbeholdere sprængtes og kom i brand. Alt disponibelt brand- og redningsmandskab, civilforsvar m. v. sattes ind. Eksplosionen krævede 5 dødsopfre, 200 blev kørt på hospital, mens kun 14 havde pådraget sig kvæstelser. Et stort antal beboelsejendomme blev beskadiget.

Vestersøhus 1961

1965 11. maj: Større brand i Glud & Marstrands fabriker, Rentemestervej. Fabrikations- og lagerhal for plast og 3-etagers lagerbygning hærgedes.

14. maj: Brand i beboelsejendom, A.F.Beyers Vej 20, hvor 1 kvinde omkom, mens 2 blev reddet fra røgfyldt tagetage.

2. juli: Katastrofebrand i bagbygning til Turesensgade 18. Begge

trapper overtændtes. På grund af adgangsforholdene var det umuligt at anvende hånd- og redningsstiger. Til trods for særdeles knæben plads for anvendelse af springtæppet, lykkedes det dog at redde de 8 indespærrede beboere, heraf de 2 fra 5.sal.

12.november: På Christmas Møllers Plads kolliderede en tankvogn med 3.000 l brændselsolie med et sporvognstog. Olien antændtes. Det lykkedes at befri tankvognsføreren, og 50 sporvognspassagerer slap ud ved egen hjælp. Sporvogn og tankvogn udbrændte.

1966 13.januar: Brand i elevatorskakt på hotel »Codan«, Sankt Annæ Plads 21, bredte sig ved røggasekspllosion til tagetagen. Samtlige gæster blev uden panik bragt i sikkerhed.

9.februar: Branden hos A/S Louis Poulsen, Sluseholmen 10, hærgede virksomhedens lager, og der opstod en giftig og korroderende røg. 24 brandfolk og 2 mand fra den kommunale hjælpetjeneste blev forgiftet og skoldet.

18.marts: En kupolovn på Burmeister & Wain's støberihal på Teglsolmen »slog ud«, og der udvikledes en storbrand, hvorved hele tagkonstruktionen m.m. ødelagdes.

1967 31.januar: En eksplosion – formentlig røggas – på Bonds Maskinfabrik, Biblioteksvej 66 i Hvidovre, fik facademur og en del af tagkonstruktionen til at styrte sammen, hvorved 4 brandfolk kom til skade.

26.december: Ved hurtig indsats lykkedes det at redde beboerne i de øverste etager til beboelsesejendommen Halmtorvet 3, der blev udsat for en kraftig trappe- og tagbrand, som formentlig var påsat.

1968 29.februar: Privatbankens Hovedsæde, Børsgade 4, udsattes for en større tagbrand, forårsaget af svejsegnist.

18.april: Atter et hårdt døgn:

Gule Pakhus, Toldbodgade 36-38, opført ca. 1780 og fredet i klasse A, med 2 tilbygninger i een etage, hjemsogetes af brand, hvorved kun pakhusets murværk forblev intakt. 13 strålerør i anvendelse. Få timer senere ramtes »Rossini«, Gl.Jernbanevej af en heftig brand i underste etage i værksted i bowlinghallen. Det lykkedes brandvæsenet at få de ca. 100 tilstedeværende, hvoraf mange var panikslagne, ud af den røgfylde bygning. 10 personer blev røgforgiftet.

15.juni: Burmeister & Wain's 3-etagers værkstedsbygning, Strand-

gade 4, hærges af storbrand med skade på ca. 50 mill. kr. Slukningsarbejdet hæmmes stærkt af vanskelige adgangsforhold.

28. juni: Københavns brandvæsen assisterede ved slukningsarbejdet på K.B.'s tennishal, Pile Allé, der dog nedbrændte totalt. 1 Frederiksberg-brandmand omkom.

26. august: Assistance til branden i Roskilde Domkirke, hvor det restaurerede Margrethespir hærgedes af brand på grund af håndværkeres skødesløshed.

9. september: I Pakhus 8 på midtermolen i Frihavnen opstod selvantændelse i solsikkekæspeller. En kraftig røggas- og støvekspllosion fik branden til at udvikle sig voldsomt. Slukningsarbejdet varede 16 timer, og 19 strålerør var i brug.

1969 6. januar: I forbindelse med selvmord opstod en kraftig gasekspllosion i beboelsejendommen Filosofvænget 7. Under fare for sammenstyrtning evakueredes beboerne fra den stærkt beskadigede ejendom.

16. juni: Tagbrand over 15 opgange i beboelseskomplekset Århusgade-Århusplads-Silkeborggade-Korsørgade og Løgstørgade, formentlig påsat 4 steder.

13. november: Det fredede Pakhus A, Asiatisk Plads, antændtes af vælter petroleumsovn. Ved brandvæsenets indsats lykkedes det at begrænse brandens omfang, så det palæliggende pakhushus restaureres.

1970 1. januar: Kraftig brand i restaurant på 1. sal i ejendommen Lavelstræde 17. Størstedelen af lokalerne udbrændte. 2 personer blev nedtaget ad stige fra 5. sal.

11. januar: Trappebrand i beboelsejendom, Nørrebrogade 202. 8 personer reddet ad stige.

29. januar: Gasekspllosion i beboelsejendom, Mørkhøjvej 65, formentlig forårsaget ved selvmord. Stor materiel skade på bygningen.

17. februar: I det ofte hjemsøgte kompleks, St. Kongensgade 63, udbrændte en 5-etagers mellembygning, opført ca. 1760. Den rummede kontorer og lagre.

Bibliografi

Efterfølgende fortegnelse omfatter de kommunale regulativer for Københavns brandvæsen samt et udvalg af de af brandvæsenet udgivne selvstændige publikationer med undtagelse af brandskolens lærebøger.

Med hensyn til litteratur om Københavns brandvæsen henvises til Svend Thomsen, Drude Lange og Irmelin Nordentoft: *Københavns bibliografi I-III med supplement I (1957-67)*.

Kommunale regulativer m.v.

Regulativ for Københavns Brandvæsen af 21. Juni 1870. [1870]. 8 sider.

Senere regulativer (ikke udgivet selvstændigt, men trykt i Borgerrepræsentationens forhandlinger): 15. marts 1890, 1. april 1898, 1. marts 1900, 1. marts 1908, 27. juli 1909, 2. juni 1923, 8. maj 1933 og 9. februar 1945.

Foreløbig Instrux for Brandfolkene ved Københavns faste Brandvagter. 1870. 4 sider.

Skrivelse af 28de Februar 1887 fra Københavns Magistrat til Københavns Borgerrepræsentanter vedrørende Nyordning af Brandvæsenet. [1887]. 73 sider + bilag I-IV.

Skrivelse af 25de Juni 1889 til Kommunalbestyrelsen fra det i Anledning af Magistratens Skrivelse af 28de Februar 1887 angaaende Brandvæsenets Ordning nedsatte Fællesudvalg. [1889]. 24 sider.

Reglementer, vejledninger m.v.

SCHÖNHEYDER, [J.C.E.H.]: Øvelses-Reglement for Københavns Brandkorps. 1876. 14 sider.

Tjenestereglement for Københavns Brandvæsen. 1895. 162 sider, kort.

Reglement for Ildebrand- og Ambulancetjenesten. [1933]. 115 sider. Duplikeret.

Reglement for Røgbeskyttelsestjenesten. 1937. 18 sider.
»Mødeplaner«. [1938]. 16 sider.
Reglement for Brandvæsenets Kørsel. 1941. 22 sider.
Tjenestereglement II. 1943. 70 sider.
Reglement for Meddelelsestjenesten. 1943. 111 sider, ill.
Tjenestereglement. 1949. Bd. 1-2.

Som følge af de stadige ændringer i brandvæsenets arbejdsområde, anskaffelse af nyt materiel og for ambulancetjenestens vedkommende nye behandlingsmåder er en løbende revision af betjeningsforskrifter m.v. nødvendig. Disse udsendes derfor ligesom de for tjenesten gældende reglementer siden 1950 i dupliserede løbende til indsættelse i ringbind, som på denne måde altid kan være à jour.

Årsberetninger

Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1893 flg. 1894 flg.

Beretningen, som 1893-1903 følger kalenderåret og 1904/05 flg. finansåret, indeholder følgende afhandlinger:

P.V. [POVL VINDING]: Københavns Brandvæsen 1687-1937. (1936-37. Side 5-9).

VINDING, POVL: Røgdykkertjenesten i Københavns Brandvæsen. (1936-37. Side 10-16).

BÆKGAARD, JOHS.: Redningsstiger. (1936-37. Side 16-21).

BORUP, L.: Havneanlæg for brandfarlige Vædsker i Københavns Havn. (1936-37. Side 22-30).

SCHRØDER, E.: Kan Hærens Kampstoffiltre anvendes af Brandvæsenet i Luftværnstjenesten? (1936-37. Side 31-44).

WISSING, K.: Anlæg til Sikring mod Brand af Taarn og Spir paa Københavns Raadhus. (1936-37. Side 5-10).

SCHRØDER, E. og G.DANIELSEN: Undersøgelse af forskellige Gulvbelægningsmaterialers brandtekniske Egenskaber. (1936-38. Side 10-19).

SCHRØDER, E. og G.DANIELSEN: Ved hvilke Ilt- og Kulsyreindhold slukkes en Flamme? (1937-38. Side 19-24).

BÆKGAARD, JOHS. og A.RASMUSSEN: Undersøgelser over Brandstationers Placering. (1937-38. Side 24-31).

VINDING, POVL og K. WISSING: Foranstaltninger til Forøgelse af Brand-sikkerheden ved Statens Slotte i Nordsjælland. (1938-39. Side 5-13).

- BORUP, L.: Om Biografteatre. (1938-39. Side 13-27).
- SCHRØDER, E. og H.LINDHARD: Uddannelse af Luftværnsbrandmænd. (1938-39. Side 27-30).
- SCHRØDER, E. og G.DANIELSEN: Forsøg over forskellige Bygningsmaterialers Modstand overfor Brandbomber. (1938-39. Side 31-40).
- VINDING, POVL og K.WISSING: Foranstaltninger til Forøgelse af Brandsikkerheden ved nogle af Statens Bygninger. (1939-40. Side 5-12).
- SCHRØDER, E.: Forsøg med Slukning af Benzinbrande udført med Københavns Brandvæsens Forsøgstank. (1939-40. Side 12-25).
- LINDHARD, H.: Fabrikluftværn. (1939-40. Side 25-30).
- RASMUSSEN, A.M.N.: Den seneste Udvikling af Radiotjenesten ved Københavns Brandvæsen. (1939-40. Side 30-36).
- HOLM, P. og K.WISSING: Bidrag til en brandteknisk Bedømmelse af Adelgade-Borgergade Kvarteret. (1940-41. Side 5-8).
- WISSING, K.: Indførelse af overjordiske Brandhaner i København. (1940-41. Side 9-26).
- DANIELSEN, G.: Om brændbare Vædsker. (1940-41. Side 27-40).
- VINDING, POVL og K.WISSING: Københavns Brandvæsens Medvirken ved Dæmpning af større Brande uden for Københavns Grund. (1941-42. Side 5-14).
- LINDHARD, H.: Efterretningstjenesten ved Københavns Brandvæsen. (1941-42. Side 14-22).
- WISSING, K. og J.BÆKGAARD: Normalisering af Brandmateriel. (1941-42. Side 23-33).
- VINDING, POVL og J.BÆKGAARD: En Storbys Brandsikring. (1942-43. Side 5-19).
- SCHMIDT, H. W. og J.A.BRASK THOMSEN: Risikoen ved Brandslukningsarbejdet i S-Tog eller i Nærheden af disses Køreledningsnet. (1943-44. Side 5-18).
- RASMUSSEN, A.M.N.: En enkel Vandmaaler til Maaling af Pumpers Ydeevne ved konstant Afgangstryk. (1943-44. Side 19-20).
- DANIELSEN, G.: Om Beskyttelse af Bankbokser etc. mod Virkningen af Kvarterbrande. (1944-45. Side 5-12).
- AMMITZBØLL, JAN: Om Varehuse. (1944-45. Side 13-21).
- DANIELSEN, G.: Sukker i Benzin. (1944-45. Side 21-22).
- DANIELSEN, G.: Selvantændelse og Selvantændelighed. (1945-46. Side 5-15).
- RASMUSSEN, A.M.N.: Brandvæsenets Radiotjeneste. (1945-46. Side 16-20).
- LINDHARD, H. og J.BOLT-JØRGENSEN: Nogle Betragtninger vedrørende Brandvæsenets Organisation og Udbygning i en fremtidig Luftværnsordning for Storkøbenhavn. (1945-46. Side 21-34).

- DANIELSEN, G.: Om Maaling af smaa Kulilteindhold i Luften. (1946-47. Side 5-18).
- BÆKGAARD, J.: Brandstationen Dæmningen. (1946-47. Side 19-31).
- RASMUSSEN, A.M.N.: Brandvæsenets Vanddykkertjeneste. (1946-47. Side 32-35).
- STANGERUP, A.H.: Trykluftapparater kontra Kredslobapparater. Nogle Undersøgelser af nyere Røgbeskyttelsesmidler. (1947-48. Side 5-27).
- BOLT-JØRGENSEN, J.: Slukning med »Vandtaage«. (1947-48. Side 28-32).
- DANIELSEN, G.: Om det fysisk-kemiske grundlag for befugtning og dannelse af vandtråge og skum. (1948-49. Side 5-25).
- SCHMIDT, H.W.: Brandmæssige synspunkter ved højhusbyggeri. (1949-50. Side 5-17).
- MØNSTED, K.: Branden i Olfert Fischers Gade 8 den 24. december 1950. (1950-51. Side 5-13).
- MANICUS-HANSEN, P.: Katastrofen på Holmen. (1951-52. Side 5-23).
- C. T. I. F.-kongressen i København 1951. (1951-52. Side 24-31).
- RASMUSSEN, A.: Københavns brandvæsens nye elektroniske centralalarmeringsanlæg. (1963-64. Side 5-10).

Øvrige publikationer

- Bestemmelser angaaende Indretningen og Benyttelsen af Theatre m. m. i Kjøbenhavn og angaaende den Kontrol, der af Politiet dermed skal føres. 1882. 33 sider. – 1887. 29 sider.
- MEYER, D.F.S.: Beretning om Brandvæsenet i Berlin, Breslau og Hamborg samt foreløbigt Forslag til Grundtrækkene for en Omordning af Kjøbenhavns Brandvæsen. 1885. 46 sider. – Beretning om Brandvæsenet i London, Bristol, Brüssel og Amsterdam. 1885. 25 sider. – [Stockholms Brandvæsen. 1885. 11 sider. – Forslag til en Ordning af det herværende Brandvæsen. 1885. 17 sider, kort. (Tillæg til Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger).
- Forskrifter for Indretning og Benyttelse af bestaaende offentlige Forlystelses- og Forsamlingslokaler. 1899. 3 sider.
- Københavnske Brandsikringsbestemmelser vedrørende Teatre m. m. Trykt som Manuskript til Brug for Københavns Magistrats 4. Afdelings Kontor. 1908. 93 sider.
- Samling af Retsregler vedrørende Brandpolitilovgivning for København II. 1889-1909. Tilvejebragt ved Københavns Brandvæsen. 1909. 140 sider + 13 sider. – Tillæg 1909-12. 1912. 33 sider. (Bind 1 omfattende

- tiden indtil 1889 udgivet af Forsikringsforeningen i København ved A. Heide og C. E. Cold 1889, optrykt 1909).
- Foreløbige Bestemmelser for Indretning af mindre Oliefyrringsanlæg. 1931. 3 sider.
- Bestemmelser for Indretning og Drift af Sprøjtemalingsværksteder i København. 1938. 8 sider.
- BORUP, L.: Raad og Regler for Indretning af Forsamlingslokaler, særlig Biografteatre, meddelt af Københavns Brandvæsen. 1942. 8 sider, ill.
- BORUP, L.: Brandfarlige Stoffer og Vædsker. 1942. 20 sider, ill.
- Hvis det brænder hos Dem. Udg. af København, Frederiksberg og Gentofte kommuner. 1951. 8-sider folder, ill.

Noter

[1] Kjøbenhavns Diplomatarium II, side 281-82. 1874.

[2] Danske Magazin, 3. række VI, side 314. 1860.

[3] JAN CARL EMIL HERMAN SCHÖNHEYDER, født 23. oktober 1837 i Randers, død 18. december 1894 i København, søn af residerende kapellan Christian Frederik Schönheyder og Henriette Dorothea van Deurs. Gift 22. december 1868 i København med MARIE FREDERIKKE JACOBSEN, født 4. juli 1845 i København, død 2. marts 1918 på Frederiksberg, datter af islandsk købmand Johan Christian Jacobsen og Dorothea Fridericha Winding. – Student fra Randers 1856, cand. phil. 1857, cand. polyt. 1863. – Assisterende ingeniør ved ombygning af Frederikshavns havn og ved projekteringen af Limfjordsbroen m. v. 1863, assistent ved Københavns vandværk 1864, brandinspektør (chef) ved Københavns brandvæsen 1870, vandinspektør (chef) i København 1884. – Tilsynsførende ved vandforsyningsanlæggene til Bernstorff, Frederiksberg og Fredensborg slotte 1884. – Justitsråd 1888. – Dansk biografisk Leksikon XXI, 1941.

[4] DEODATUS FRIDERICUS SEXTUS MEYER, født 11. maj 1834 på Frederiksberg, død 2. juli 1921 i København, søn af kaptajn i infanteriet, told- og konsumptionsinspektør Christian Frederik Meyer og Maren Fries. Gift 10. maj 1866 i København med ANNA EMILIE [HANNE] LEVISON, født 1. februar 1838 i København, død 30. juni 1913 på Steensgaard, Langeland, datter af grosserer Pinnes Levison og Sanne Bloch. – Kadet 1848, sekondløjtnant i infanteriet 1853, overgik efter uddannelse på den militære højskole 1857-61 til ingeniørkorpset, karakteriseret premierløjtnant 1865, virkelig premierløjtnant 1867, kaptajn 1872, brandinspektør (1899 branddirektør, 1908 brandchef) ved Københavns brandvæsen 1884-1909. Uden for nummer i hæren 1884, afsked som karakteriseret oberstløjtnant 1886, karakteriseret oberst 1895. Indenrigsministeriets konsulent vedrørende

brandsikring af de kongelige slotte i Nordsjælland 1892-1914. – Ridder af Dannebrog 1877, Dannebrogsmænd 1892, kommandør af 2. grad af Dannebrog 1910, kommandør af 1. grad af Dannebrog 1903. Den russiske St. Stanislaus Orden af 2. klasse. Fransk Médaille d'honneur i guld. – Dansk biografisk Leksikon XV, 1938. Kraks blaa Bog 1921.

[5] Dags-Avisen 4. oktober 1884.

[6] Berlingske Tidende 9. oktober 1884, aftenudgaven.

[7] Læsøboen Søren Juel-Nielsens optegnelser. (Vendsysselske årbøger 1969, side 78).

[8] VALDEMAR PETER EMIL LIISBERG, født 25. januar 1855 i København, død 24. maj 1916 sst., søn af urtekræmmer Niels Jacob Peter Liisberg og Inger Andrea Hansen. Gift 1° 4. august 1882 i København med HARRIET HANSINE MYGGE, født 22. november 1851 i København, død 8. april 1884 sst., datter af bagermester Carl August Mygge og Frederikke Marie Hansen; 2° 30. marts 1886 i København med NANCY DOROTHEA MARIE NIELSEN, født 12. juli 1857 i København, død 8. marts 1922 sst., datter af sten- og billedhuggermester Frederik Emil Edvard Nielsen og Vilhelmine Georgine Kragerup. – cand. polyt. 1878. – Assistent hos Frederiksberg Kommunes ingeniør 1879, brandassistent (1890: brandfuldmægtig) ved Københavns brandvæsen 1881, vicebranddirektør (1908: vicebrandchef) 1905, brandchef 1909. Tillige assistent ved Københavns brolægnings- og vejvæsen 1883-90, telegrafingeniør ved Københavns brandvæsen 1890-1905 og indenrigsministeriets konsulent vedrørende brandsikringen af de kongelige slotte i Nordsjælland 1914. – Medlem af bestyrelseskomiteen for Conseil international des Sapeurs-Pompiers 1910, vicepræsident 1912. Medlem af bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening 1910-15, medlem af et af justitsministeriet nedsat udvalg til revision af samtlige i landet gældende bestemmelser om tilvirkning, forhandling og opbevaring af sprængstoffer, ammunition og fyrværkerisager (den såkaldte krudtkommission) 1913. Ridder af Dannebrog 1903. Det preussiske erindringsstegn »für Verdienst um das Feuerlöschwesen«, den belgiske Médaille civique 1. classe samt det tyske erindringsstegn for fortjenester på brandvæsenets område. – Dansk biografisk Leksikon XIV, 1938. Kraks blaa Bog 1916.

[9] CARL ALBERT MÜLERTZ, født 8. juni 1862 i København, død 26. juli 1934 sst., søn af skibsfører Andreas Mülertz og Noline Holmsted. Gift 28.

sept. 1929 i København med AGNES SCHLICHTKRULL, født 11. oktober 1880 i København, datter af toldklarerer J. Schlichtkrull og Fanny Marcher. – cand. polyt. 1892. – Sekondløjtnant i ingeniørkorpset 1889, løjtnant i forstærkningen 1896, til rådighed for krigstjenesten 1904-10. Assisterende ingeniør 1891, assistent hos stadsingeniøren i København 1892-1910, tillige reservefuldmægtig ved Københavns brandvæsen 1892, brandfuldmægtig (1908: brandinspektør) 1895, vicebrandchef 1909, brandchef 1916-30. – Indenrigsministeriets konsulent vedrørende brandsikringen af de kongelige slotte i Nordsjælland 1914-30. Formand for Dansk Brandværns Komité 1920. – Ridder af Dannebrog 1912, Dannebrogsmænd 1920, kommandør af 2. grad af Dannebrog 1930, Kong Christian IX's hæderstegn for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen. Kommandør af den svenske Vasaorden, officer af den græske Frelserens Orden og af den nederlandske Oranje-Nassau Orden – Kraks blaa Bog 1934.

[10] Einer Schrøder: Mekanisk Skum. (Brandfare og Brandværn X, side 157-61. 1930).

[11] ANDERS EMIL FRIIS, født 5. februar 1871 i København, død 23. april 1936 sst., søn af vognfabrikant Johannes Rudolf Friis og Sigrid Tecla Wiig. Gift 4. juni 1898 i Herning med CAMILLA VIGGERSA TOLDERLUND, født 5. januar 1875 på Holtbjerg ved Herning, død 21. september 1944 på Frederiksberg, datter af proprietær, senere bankdirektør Poul Heinrich Eugen Tolderlund og Annine Frederikke Christiane Schou. – cand. polyt. 1893. – Ingeniørassistent ved Københavns vandværk 1893-94, sekondløjtnant ved 1. artilleribataillon 1895-1908. Reservefuldmægtig ved Københavns brandvæsen 1895, brandfuldmægtig (1908: brandinspektør) 1897, vicebrandchef 1916, brandchef 1930. – Københavns politis sagkyndige i automobilsager 1908, beskikket som justitsministeriets sagkyndige i automobilsager 1913-30, medlem af bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening 1917-23, formand for det af justitsministeriet nedsatte udvalg til prøvning af stænkeskærme for automobiler 1921, medlem af justitsministeriets udvalg til godkendelse af refleksglas på cykler 1923, medlem af Dansk Ingeniørforenings tekniske vejkomité 1923, som justitsministeriets repræsentant 1930, formand for Dansk Ingeniørforenings sektion for automobilteknik og -trafik 1925-29, dansk repræsentant i og medlem af bestyrelsen for Comité technique international de prévention et d'extinction du feu 1931. – Afhandlingen »Flammesikring af Træ, Straa og Væv« blev 1911 prisbelønnet af Den tekniske Forening. – Ridder af Dannebrog 1912, Dannebrogsmænd 1931, kommandør af 2. grad af Dannebrog 1935,

Kong Christian IX's hæderstegn for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen. Det tyske erindringstegn på brandvæsenets område. – Dansk biografisk Leksikon VII, 1935. Kraks blaa Bog 1936.

[12] POVL VINDING, født 5. april 1886 i Nykøbing S., død 28. aug. 1960 i København, søn af dyrlæge og gårdejer Peter Vinding og Hilma Franziska Olsen. Gift 5. maj 1917 i København med LILIAN ADDY CLAUDI-MAGNUSSEN, født 19. juni 1891 i Rosario, Argentina, datter af afdelingschef Ricard Claudi-Magnussen og Ann Eliza Leudesdorff. – cand. polyt. 1909, dr. techn. 1933 (Beiträge zur Lehre der Elektrizitätstarife). – Assistent hos professor Wm. Rung 1909, ved Polyteknisk Lærestalts elektrotekniske konstruktionsøvelser 1910-14, sekondløjtnant i artilleriet 1912. Reservebrandinspektør ved Københavns brandvæsen 1913, tillige assistent ved Nykøbing S. kommune ved ordning af elektricitetsforsyning 1913-14, brandinspektør 1914, brandchef 1936-56. – Medlem af bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening 1914-17 og 1930-35, formand for sammes elektrotekniske sektion 1916-24, medlem af H. C. Ørsted komitéen 1920, formand for Københavns kommunale Ingeniørforbund 1921-35, medlem af Dansk Ingeniørforenings repræsentantskab 1921-34, medlem af Københavns Kommunalforenings hovedbestyrelse og forretningsudvalg 1921-35, Dansk Ingeniørforenings repræsentant i Dansk Brandværns Komité 1920 og medlem af komitéens forretningsudvalg 1935-53, formand for udvalget for brandtekniske undersøgelser 1937, medlem af Dansk Ingeniørforenings Hjælpefonds bestyrelse 1923-35, generalsekretær for det nordiske ingeniørmøde 1929 i anledning af Polyteknisk Lærestalts 100-års jubilæum, medlem af Dansk Luftværnsforenings hovedbestyrelse 1934, Danmarks repræsentant (udpeget af justitsministeriet) i Comité technique international de prévention et d'extinction du feu, vicepræsident 1951-56, medlem af Københavns boligkommission 1939-56, medlem af justitsministeriets brandudvalg 1941-56. – Litterær virksomhed: disputats, 1933; Dansk Teknik gennem 100 Aar, belyst i Levnedsskildringer, 1939 (2. udg. 1941); G. A. Hagemann, en dansk Ingeniørs Levnedsløb, 1942; medarbejder ved Opfindelsernes Bog, ved Salmonsens Leksikon, ved Dansk biografisk Leksikon og ved Store danske Personligheder, 1949. Redaktør af Polyteknisk Tidsskrift 1928-30 og af Brandværns Haandbogen 1929-31 (2. udg. 1940). Medstifter af Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi 1935. – Medlem af Akademiet for de tekniske Videnskaber 1937. – Æresmedlem af Svenska Brandbefälsförbundet, af Fédération Nationale des Sapeurs-Pompiers Français og af British Fire Services Association, medlem af The International Association of Fire Chiefs, New York; Sa-

peur d'Honneur de 1. classe au Régiment des Sapeurs-Pompiers de Paris. vice-président d'honneur i Comité technique international de prévention du feu. – Ridder af Dannebrog 1929, Dannebrogsmænd 1937, kommandør af Dannebrog 1955, Kong Christian IX's hæderstegn for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen. Kommandør af den norske St. Olavs Orden og af den svenske Vasaorden, ridder af den svenske Nordstjerneorden. Skånska Brandförsäkringsinrättningens guldmedaille og Finska Brandofficersförbundets förtjänsttecken. – Dansk biografisk Leksikon XXVI, 1944. Kraks blå bog 1960.

[13] Povl Vinding: Brandvæsenet i Storkøbenhavn i Besættelsesaarene. (Brandfare og Brandværn XXV, side 89-102. 1945).

[14] Brandvæsenet i Tiden omkring Folkestrejken den 30. Juni til 4. Juli 1944. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1944-45, side 77-93. 1945).

[15] Korpsbefaling nr. 42/1944-45, 9. 10. 1944.

[16] J. Bækgaard: Brandstationen Dæmningen. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1946-47, side 19-31. 1947).

[17] EINER SCHRÖDER, født 28. juli 1897 på Frederiksberg, søn af maskiningeniør ved fyrvæsenet, cand. polyt. Johannes Schröder og Mariane Sophie Elisabeth Treschow. Gift 1° 12. maj 1923 i København med VERA ALEXANDRA SIGVARDSEN, født 6. april 1899 i Gentofte, datter af grosserer Martin Christian Sigvardsen og Dorothea Knudsen, ægteskabet opløst; gift 2° 5. juni 1948 i København med Gerda Ramsgaard, født 28. oktober 1904 i Skive, datter af politimester Christian Ramsgaard og Ingeborg Eleonora Marie Ryssel. – Student fra Østersøgades Gymnasium 1915, cand. polyt. 1920. – Ingeniør ved A/S Vølund 1920, ved A/S Strandvejs-Gasværket 1921, brandfuldmægtig ved Frederiksberg Brandvæsen 1924, brandinspektør ved Københavns brandvæsen 1931, brandchef 1956-64, midlertidig tjeneste ved Statens civile luftværn 1940-45 som luftværnsinspektør og chef for CBU-korpset, som brandteknisk medarbejder ved justitsministeriets brandudvalg og brandkommissionen 1945-47; taktisk chef for det storkøbenhavnske civilforsvarsområde 1950-64, cheffingeniør ved bygningsbrandforsikringsnævnet 1964. – Medlem af luftfartsdirektoratets brand- og katastrofeudvalg 1947, medlem af Københavns boligkommission 1956-64, justitsministeriets konsulent for brandfarlige

stoffer 1956-64, medlem af justitsministeriets brandråd 1956-64. Medlem af bestyrelsen for Danske Securitas A/S 1961. – Talrige faglitterære arbejder vedrørende brandvæsen og civilforsvar. – Ridder af Dannebrog 1937, ridder af 1. grad 1960, Kong Christian IX's hæderstegn for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen, hæderstegnet for 25 års god tjeneste i civilforsvaret, Civilforsvars-Forbundets hæderstegn. Det svenske Rigsluftværns Fortjensttegn i sølv, Skånska brandförsäkringsinrättningens hæderstegn i guld, den italienske Medaglia al merito di servizio, Österreicherischer Bundes-Feuerwehrverbandes fortjensttegn af 2. grad. – Dansk biografisk Leksikon XXI, 1941. Kraks blå bog.

[18] Station P = Prøvestenen. (Brandmanden XL, side 61-63. 1962).

[19] JAN HAKON AMMITZBØLL, født 5. februar 1904 i København, søn af kgl. skovridder Johannes Frederik Ammitzbøll og Valgerda Bojesen. Gift 24. marts 1932 i København med Inger Margrethe Brandt Christensen, født 29. marts 1910 i København, datter af kontorchef i DFDS Carl Frederik Christensen og Anna Henriette Mildenstein. – Student fra Sorø Akademi 1921, filosofikum 1922, cand. polyt. 1929 – Sekondløjtnant 1935. Ingeniør ved Internationalt Patent-Bureau, København, 1930-36, brandinspektør ved Københavns brandvæsen 1936, leder af materielafdelingen 1942, tillige stationschef på hovedbrandstationen 1946, overbrandinspektør 1958, brandchef 1964. – Forbehandler ved direktoratet for patent- og varemærkevæsenet 1936, medstifter af og formand for Patentvæsenets Forbehandlerforening 1946, sekretær i bestyrelsen for Soransk Samfund 1927-32, medlem af diverse udvalg under Dansk Standardiseringsråd 1949, af CF-styrelsens brandberedskabsudvalg 1951-59, af forsvarsministeriets udpegningsnævn for motorkøretøjer i Storkøbenhavn 1950-64, af Dansk Brandværns Komité 1953 og af sammes forretningsudvalg 1964, medlem af bestyrelsen for Københavns Kommunes Ingeniørforbund 1938-51, næstformand 1944-51, medlem af Dansk Ingeniørforenings repræsentantskab 1944-49 og af sammes hovedbestyrelse 1949-55, formand for tankanlægsudvalget, Grønland, 1957. Medlem af Københavns bygningskommission og boligkommission 1964, distriktsbrandinspektør for Storkøbenhavn og Frederiksborg amt samt Holbæk og Roskilde politikredse 1964, boligministeriets tilsynsførende med brandslukningsforanstaltninger ved de kongelige slotte m. v. 1964, medlem af justitsministeriets brandråd og ministeriets konsulent for brandfarlige stoffer 1964. 1. nationaldelegeret for Danmark i Comité technique international de prévention et d'extinction du feu 1964, vicepræsident 1966. Formand for

Skorstensfejernes pensionskasse i København. – Redaktionssekretær ved Brandværnshåndbogen, 2. udgave 1940. Medarbejder ved diverse leksika, artikler i fagtidsskrifter. – Ridder af Dannebrog 1965, Kong Christian IX's hæderstegn for 25 års god tjeneste ved Københavns brandvæsen, hæderstegnet for 25 års god tjeneste i civilforsvaret, Civilforsvars-Forbundets hæderstegn. Ridder af den franske orden Mérite Social, Österreichischer Bundes-Feuerwehrverbandes fortjenstegn af 1. grad. – Kraks blå bog.

[20] Nyt reglement for ambulancetjenesten er udsendt (1960 med tillæg 1962, 1965 og 1966) i de dupliserede tjenestereglementer, ligesom en ny vejledning i første hjælp og patienttransport (1963 med tillæg 1969) i de dupliserede betjeningsforskrifter.

[21] A.H. Stangerup: Københavns brandvæsens ambulancetjeneste gennem årene. (Brandmanden XXX, side 107-10. 1952).

[22] Korpsbefaling nr. 50/1942-43.

[23] Povl Vinding: Indtryk fra Deltagelsen i et tysk Gasschutzkursus. (Brandmanden VIII, side 30-34. 1930).

[24] Røgdykker-Undervisning. (Brandmanden IX, side 23-25. 1931).

[25] Povl Vinding: Røgdykkertjenesten i Københavns Brandvæsen. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1936-37, side 10-16. 1937).

[26] A.H. Stangerup: Trykluftapparater kontra Kredsløbapparater. Nogle Undersøgelser af nyere Røgbeskyttelsesmidler. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1947-48, side 5-27. 1948).

[27] A.M.N. Rasmussen: Den seneste Udvikling af Radiotjenesten ved Københavns Brandvæsen. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1939-40, side 30-36. 1940).

[28] A.M.N. Rasmussen: Brandvæsenets Radiotjeneste. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1945-46, side 16-20. 1946).

[29] A. Rasmussen: Københavns brandvæsens nye elektroniske centralalarmeringsanlæg. (Beretning om Københavns brandvæsen for året 1963-64, side 5-10. 1964).

A.M.N.Rasmussen og J.Hansen: Elektronisk melde- og kontrolsystem til brandalarmeringstjeneste. (Ingeniøren LXXIII, side 397-403. 1964. Optrykt i Brandmanden XLIII, side 40-41, 46, 56-57, 72-74, 1965).

[30] A.Rasmussen: Pionertjeneste. (Nordisk brandteknikermøde i København 9., 10. og 11. maj 1949. Beretning, side 143-54. 1950).

A.M.N.Rasmussen: Brandvæsenets Vanddykkertjeneste. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1946-47, side 32-35. 1947).

[31] O.Hofman: Uddannelse af mandskab ved Københavns brandvæsen. (Brandmanden XLI, side 80-81. 1963).

[32] Første gang trykt i Berlingske Tidende 6.februar 1943. Optrykt i Mindeudgave VIII, side 270-71. 1949).

[33] Povl Vinding og K.Wissing: Københavns Brandvæsens Medvirken ved Dæmpning af større Brande uden for Københavns Grund. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1941-42, side 5-14. 1942).

E.L.Parbøl: Da brandkøretøjerne gik skinnevejen – jernbanens brandslukningstog. (Brandmanden XLVI, side 6-7. Julinummeret 1968).

[34] Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1933-34, side 18-20. 1934.

[35] Povl Vinding og K.Wissing: Foranstaltninger til Forøgelse af Brand-sikkerheden ved Statens Slotte i Nordsjælland. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1938-39, side 5-13. 1939).

[36] Korpsbefaling nr. 37/1942-43.

[37] K.Wissing og J.Bækgaard: Normalisering af Brandmateriel. (Beretning om Københavns Brandvæsen for Aaret 1941-42, side 23-33. 1942).

[38] Gotfred Fuchs: Ulykelige Hendelsers Lykelige Hindrelser / Seet udi De Ildebrande / Som har vaaren i denne Kongelige Residents-Stad Kiøbenhavn / saavel som Christianshafn / siden Aar 1694 / hvis Udspryng / Beskaffenhed / Farlighed og Dempelse / der til med hvad Tiid og Sted de ere hendede. 1701.

[39] Politiken 24. februar 1893.

[40] Politiken 28. februar 1893.

[41] Politiken 4. marts 1893.

[42] Francis Beckett: Københavns Raadhus, side 70-72. 1908.

[43] 25,000 til opvisning paa Bellahøj! (Brandmanden XXVI, side 53-54. 1948).

274 Kr: Brandmandsopvisningen blev en rigtig københavnerbegivenhed. (Brandmanden XXVII, side 65-66. 1949).

[44] Sven Houmøller: Frederiksberg Brandvæsen gennem tiderne, side 30. 1967.

[45] Love og Anordninger samt Reskripter, Ministerialskrivelser m.m. 1903, supplement, side 213. 1904.

[46] Justitsministeriets Skrivelse af 18. April 1923 til Københavns Magistrat. (Samling af Bestemmelser vedrørende Københavns Kommune 1923-25, side 137. 1926).

[47] Korpsbefaling nr. 74/1967-68.

[48] Johannes Jensen (Red.): Brandfolkenes Stiftelsesforening. Brandfolkenes foreningsliv. 1968.

Udover de i noterne anførte litteraturhenvisninger er fremstillingen bygget på

ARTHUR G. HASSØ: Københavns Brandvæsens Historie. Et Bidrag til Københavns Historie. 1931.

H.E.LINDHARD: Brandmandsliv. Lidt om den gamle Brandstation i Adelgade og meget om alt muligt andet for Brandmænd af en Brandmand. 1937.

AKILLES JENSEN og EINER RASMUSSEN: Brandmanden i Fortid og Nutid. Udgivet i Anledning af Brandfolkenes Organisations 50 Aars Jubilæum. 1948.

JOHANNES JENSEN: Brandfolkenes Stiftelsesforening. Brandfolkenes foreningsliv. 1868 – 8. april – 1968. 1968.

Brandvæsenets korpsbefalinger og årsberetninger.

Illustrationsfortegnelse

Samtlige fotografier er udlånt fra brandvæsenets arkiv. De fotografier, som er mærket med *, er optaget 1970 af M. Schacke-Møller.

Omslagstegning: Hovedbrandstationen. Tegning af Svend Rønne. Træsnit udført af G. Paulis Kunstatelier. (Illustreret Tidende XXXII, side 435. 1891).

Titelblad: Den gamle korpsskifte fra 1693, fornyet 1782.* Er nu ophængt på hovedbrandstationen.

Side 13: Den virksomste af de 30000 Venner, som ranede den Danske Flaade. Samtidigt kobberstik. (Kjøbenhavns Brandforsikring).

Side 14: Dagbladet »Dagen« nr. 191 (10. november) 1807 indeholdt et »Forslag til et nyt Kobberstik, forestillende Gambiers og Cathcart's natlige Triumf-indtog i London« med nøje angivelse af, hvilke mange detaljer, der skulde medtages – f. ex. Congreve ridende på en stang til en brandpil. Eckersberg fulgte denne opfordring og udførte den her gengivne tegning. (Kjøbenhavns Brandforsikring).

I samme nummer af »Dagen« finder man følgende notits: »Congreve, der bildte sig ind, at hans Brandpile vare det, der gjorde mest Skade i Byen, er druknet d. 14. oktbr. i Woolwich, da han forlod sit Skib for at gaa i Land. Uagtet al anvendt Umage har man

ikke engang kunnet finde Aadslet af ham.«

Side 17: Brandmajor H. C. Schmidts forslag til restaurering af Nicolai kirketårn. Tegning. (H. C. Schmidt: Samling af Tegninger over Sprøyter, Brandredskaber og forskellige Indretninger til Fabrikbrug og Ildsteder I, 1826). (Brandvæsenets arkiv).

Side 19: Redningssæk. Tegning af H. C. Schmidt. (sst.).

Side 20-21: Brandalarm og Blind Alarm. Satiriske tegninger ca. 1850.

Side 24: Brandvagten ved Nicolai Taarn. Tidlig Morgenstund. Tegnet af H. Tegner. Træsnit. (Illustreret Tidende XIX, side 366. 1878).

Side 47: J. C. Schönheyder. Foto. (Hovedbrandstationen).

Side 49: Det første faste officerskorps. Fotos. (Hovedbrandstationen).

Side 53: Sextus Meyer. Maleri af Knud Sinding 1937.* (Hovedbrandstationen).

Side 57: Foran hovedbrandstationen på den nuværende Rådhusplads får bestyrelsen for Københavns begravelsesvæsen demonstreret en maskine, som automatisk kunde nedsænke kisten i graven. Maskinen blev, såvidt vides, ikke anskaffet. Foto 1893. (Københavns Bymuseum).

Side 59: Emil Liisberg. Maleri af Knud Sinding 1938.* (Hovedbrandstationen).

- Side 61: C. A. Mülertz. Maleri af Rasmus Christiansen 1932.* (Hovedbrandstationen).
- Side 63: Merryweather-drejestige i funktion. Foto.
- Side 67: A. E. Friis. Maleri af Knud Sinding 1937.* (Hovedbrandstationen).
- Side 69: Povl Vinding. Foto. (Hovedbrandstationen).
- Side 71: Røgdykkere i asbestdragter på luftværnsdagen 1941. Foto.
- Side 76: Kors og blomster på mordstedet på Hansstedvej april 1945. Foto.
- Side 79: Einer Schrøder. Foto. (Hovedbrandstationen).
- Side 81: Jan Ammitzbøll. Leif Nielsen fot. 1970.
- Side 82: Snorkelen i funktion i Tivoli.*
- Side 85: Ambulanceudrykning.*
- Side 93: Vagtcentralen på hovedbrandstationen.*
- Side 96: Frømand på vej i havnebassinet.*
- Side 101: Nørrebro Teater 1931. Foto.
- Side 103: Ø.K.'s brand 1944. Vittus Nielsen fot.
M/S »Chile«s brand 1959. Foto.
- Side 105: Ofrene fra katastrofen på Holmen begravet fra Frue Kirke. Foto.
- Side 106: Eksplosionen på Valby Gasværk 1964. Foto.
- Side 109: Mindetavlen på hovedbrandstationen.*
- Side 115: Prinsesse Marie i brandvæsenets uniform. Foto. (Hovedbrandstationen).
- Side 117: Anders Bundgaards brandmand på rådhuset.*
- Side 121: Kong Christian IX's hæderstegn. Foto.
- Side 132-33: Brandvæsenets køretøjer efter automobiliseringen i 20'erne. Foto. Slukningstog.*
- Side 137: Daglig uniform for officererne i Københavns brandkorps. Farvelagt tegning i Rigsarkivet. (Generalitets- og Kommissariatskollegiet. Kgl. Resolutioner 1803, nr. 310).
- Side 139: Stadsuniform for officerer ved Københavns brandkorps. Farvelagt tegning i Rigsarkivet. (sst.).
- Side 141: En københavnsk vægter. Kobberstik efter tegning af Eckersberg. (Johs. Senn og C. W. Eckersberg: Danske Klædedragter. 1808).
- Side 143: En værkgesell. Kobberstik efter tegning af Johs. Senn. (sst.).
- Side 145: En fanepost. Kobberstik efter tegning af Johs. Senn. (sst.).
- Side 147: En borgerlig brandofficer. Kobberstik efter tegning af Eckersberg. (sst.).
- Side 149: En brandofficer. Kobberstik efter tegning af Johs. Senn. (Johs. Senn og G. L. Lahde: Klædedragter i København. 1805-08).
- Side 151: Secondløjtnant af Københavns Brandkorps. Litografi efter Tegning af H. C. Hyllested. (H. C. Hyllested: Collection complète des uniformes de la marine et de l'armée Danoise, dédiée a S. M. le Roi. Altona, 1829).
- Side 153: Major ved Københavns brandkorps. (Chr. Bruun: Danske Uniformer III. 1842).
- Side 155: Branddirektør. (Chr. Bruun: Danske Uniformer II. 1837).
- Side 157: Major i brandkorpset. (Den danske Armee. 1858).
- Side 159: Brandspektør og brandmand. Uniformer efter reglementet af 1961.*
- Side 163: Station A (Adelgade).*
- Side 165: Station F (Fælledvej).*
Station T (Tomsgården).*
- Side 167: Station Ø (Østerbro).*
- Side 172: Station V (Enghavevej).
- Side 177: Station D (Hansstedvej). Foto.
Station C (Markmandsgade).*
- Side 178: Linie 10 styrtet ned på jernbanelinien 1958. Foto.
- Side 180: Hovedbrandstationen.*
- Side 189: Asiatisk Plads 1934. Foto.
- Side 192: Apolloteatret 1945. Foto.
- Side 197: Våbenarsenalet 1957. Foto.
- Side 199: Vestersøhus 1961. Foto.
- Side 219: Udkast til personalets jubilæumsgave: Broncerelief, udført af billedhuggeren Svend Lindhart. Svend Lindhart fot. 1970.

Udkast til personalets jubilæumsgave: Broncerelief, udført af billedhuggeren Svend Lindhart

»Med Flid, Kunst og Vand« er sat med Dante Antikva
på monotype og trykt i
Frederiksberg Bogtrykkeri på Dalum-Offset
fra De forenede Papirfabrikker. Bogbinderarbejdet
er udført af Gustav Torp og Søn.
Typografi Carl Jensen.

